



SPOR ve BİLİM: FARKLI DİSİPLİNLER ORTAK GELECEK

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Yunus ŞAHİNLER



Spor ve Bilim: Farklı Disiplinler Ortak Gelecek

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Yunus ŞAHİNLER



Spor ve Bilim: Farklı Disiplinler Ortak Gelecek

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Yunus ŞAHİNLER

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar Design

Baskı: Nisan 2025

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-5551-85-6

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM.....5

Spor Hukukunun Tanımı, Kapsamı ve Önemi

Alperen PEPE, Mehmet KOÇ, Mahmut ULUKAN

2. BÖLÜM.....16

Engelli Sporlarında Yönetim ve Organizasyon Yapısı

Bilgehan PEPE, Baki YILMAZ

3. BÖLÜM.....34

Spor Yönetiminde Liderlik

İrfan KARA, İnci Neslihan Çinibulak, Engin ÇİNİBULAK

4. Bölüm.....51

Yeşil Sahaların Kirli Oyunu: Sportswashing ve Küresel Meşruiyet Arayışı

Okan KILIÇKAYA

5. BÖLÜM.....71

Engelli Sporcuların Kariyer Planlaması ve Yönetimi

Taner ATASOY

6. BÖLÜM.....88

İklim Değişikliği ve Spor: Çevresel Sürdürülebilirlik İnisiyatifleri ve Spor

Dünyasında Yeşil Hareketler

Yunus ŞAHİNLER, Tuğrul MENEMENCİ, Yasin SEPİL

7. BÖLÜM.....104

Engelli Sporlarında Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Pazarlama İlişkisi

Selim AKMAN, Hülya ARAS, Mustafa ULAŞ

8.BÖLÜM.....116

Engellilerde Spor ve Sosyal Bütünleşme

Mehmet AYDOĞAN, Abdürrezak SİMRA, Abdüselam BOZKUŞ

9.BÖLÜM.....135

Pickleball Sporunun Küresel Yaygınlaşması ve Spor Yönetimi

Bağlamındaki Yeri

Sinan DEMİRCİ, Mustafa DEMİR

1. BÖLÜM

SPOR HUKUKUNUN TANIMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ

Alperen PEPE¹ Mehmet KOÇ² Mahmut ULUKAN³

¹Doktora Öğrencisi.; Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, ORCID ID: 0009-0005-2982-6548, avalperenpepe@gmail.com

²Öğretmen.; Bakırköy İlçe Mili Eğitim Müdürlüğü, Bakırkoy Cumhuriyet Ortaokulu, mehmet_koc_80@hotmail.com

³Dr. Öğr. Üyesi; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID ID: 0000-0003-3623-395X, mulukan@gelisim.edu.tr

GİRİŞ

Hukukun tanımı, kapsamlı akademik tartışmaların konusu olan karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır. Özünde hukuk, davranışı düzenlemek için sosyal veya hükümet kurumları aracılığıyla yaratılan ve uygulanan bir kurallar sistemi olarak anlaşılabilir. Anku-Tsede, hukukun insan davranışını ve sosyalleşmesini ölçmek için bir araç olarak hizmet ettiğini ve birincil rolünün yalnızca devlet emirlerinin uygulanmasının ötesine geçerek sosyal etkileşimlerin ve normların kolaylaştırılması olduğunu öne sürer (Anku-Tsede, 2013). Bu bakış açısı, hukukun toplumsal değerleri ve beklentileri şekillendirmedeki işlevini vurgular. Hukuk tanımları biçimsel ve özsel türler olarak kategorize edilebilir. Stern, kurallarla kısıtlanan medeni hükümetin rolünü ve bu kuralları uygulama yetkisini vurgulayan biçimsel tanımları tartışırken, özsel tanımlar genellikle insan hakları gibi adalet ilkelerini içeren bu kuralların içeriğini araştırır (Stern, 2015). Tanımlardaki bu ikilik, hukukun yalnızca kuralların varlığıyla ilgili olmadığını, aynı zamanda bu kuralların etik etkileri ve korumaya çalıştıkları adaletle ilgili olduğunu göstermektedir. Hukukun üstünlüğü kavramı, hukukun tanımını anlamak için ayrılmaz bir parçadır. Tamanaha, hukukun üstünlüğünün tarihsel ve teorik temellerini ayrıntılı olarak ele alarak, bunun toplum içinde düzeni ve adaleti sağlayan temel bir siyasi ideal olduğunu ileri sürmektedir (Tamanaha, 2004). Bu kavram, hukukun üstünlüğünün toplumları bir arada tuttuğunu ve ortak değerleri teşvik ettiğini vurgulayan ve böylece hukukun toplumsal düzeni sağlamak için elzem olduğu fikrini güçlendiren McCorquodale tarafından da desteklenmektedir (McCorquodale, 2016). Özetle, hukuk, toplumsal normlar, etik düşünceler ve bağlamsal uygulamalar tarafından şekillendirilen, davranışı yöneten yapılandırılmış bir kurallar ve ilkeler kümesi olarak tanımlanabilir.

Hukukun temel ilkeleri, toplumdaki rolünü ve bireyler ile topluluklar üzerindeki etkisini anlamak için esastır. Bu ilkeler arasında adalet, eşitlik, hukuki kesinlik ve hukukun üstünlüğü yer alır ve her biri hukuk sistemlerinin genel çerçevesine ve işleyişine katkıda bulunur. Adalet, hukuk felsefesinin ve uygulamasının temel taşıdır. Bireylerin adil muamele görmesi ve yasal sonuçların eşitlikçi düşüncelere dayanması gerektiği fikrini somutlaştırır. Johan vd. tarafından vurgulandığı gibi, adalet yalnızca hukuki bir kavram değil, aynı zamanda ahlaki değerlerde derinden kök salmış, doğru ile yanlış birbirinden ayırmış ve bireylerin koşullarına göre adil bir şekilde muamele görmesini sağlamıştır (Johan vd., 2022). Eşitlik, tüm bireylerin geçmişlerine bakılmaksızın aynı yasal haklara ve sorumluluklara sahip olmasını sağlayan bir diğer temel ilkedir. Bu ilke, herkesin onur ve saygıyla muamele gördüğü kapsayıcı bir toplum oluşturmak için hayati öneme sahiptir. Putra vd., kanunun amacının,

uyumlu bir toplum inşa etmek için gerekli olan tüm bireyler için eşitlik ve adaleti teşvik etmek olduğunu ileri sürmektedir (Putra vd., 2024). Eşitlik ilkesi, ayrımcılık yapılmaması ve eşit muamelenin temel haklar olarak önemini vurgulayan Howard'ın Avrupa Birliği'nin yasal çerçevesine ilişkin analiziyle daha da güçlendirilmiştir (Howard, 2009). Yasal kesinlik, hukukun üstünlüğünün temelini oluşturan bir diğer kritik ilkedir. Yasaların açıklığı ve öngörülebilirliğine atıfta bulunarak bireylerin haklarını ve yükümlülüklerini anlamalarını sağlar. Sitorus ve diğerleri tarafından tartışılan yasalılık ilkesi, hiç kimsenin, eylem işlendiği sırada yürürlükte olmadıkça bir yasa uyarınca cezalandırılmayacağını ileri sürer ve böylece yasaların tutarlı ve adil bir şekilde uygulanmasını sağlar (Sitorus ve diğerleri, 2023). Hukukun üstünlüğü, hukuk sistemlerinin özünü kapsayan temel bir ilkedir. Tüm bireylerin ve kurumların hukuka karşı sorumlu olduğunu ve hukukun eşit ve adil bir şekilde uygulanması gerektiğini ileri sürer. Xu, hukukun üstünlüğünün hiç kimsenin hukukun üstünde olmadığını garanti ettiğini, böylece insan haklarını koruduğunu ve toplum içinde adaleti teşvik ettiğini ifade eder (Xu, 2022). Bu ilke, düzeni korurken bireysel haklara saygı gösteren bir yönetim çerçevesi sağladığı için demokratik toplumların işleyişi açısından hayati öneme sahiptir. Sonuç olarak, hukukun temel ilkeleri - adalet, eşitlik, hukuki kesinlik ve hukukun üstünlüğü - birbirleriyle ilişkilidir ve topluca hukuk sistemlerinin bütünlüğüne ve etkinliğine katkıda bulunur. Bu ilkeler yalnızca kanunların oluşturulması ve uygulanmasına rehberlik etmekle kalmaz, aynı zamanda hukuk kurumlarının adilliği ve etkinliğinin değerlendirilmesinde de kıstas görevi görür.

Spor Hukuku

Spor hukuku, spor faaliyetleri yöneten yasal ilkeleri, düzenlemeleri ve uygulamaları kapsayan uzmanlaşmış bir hukuk alanıdır. Spor organizasyonlarının yönetimi, sporcuların hakları ve sorumlulukları ve sporla ilgili faaliyetlerin yasal etkileri dahil olmak üzere çok çeşitli konuları ele alır. Spor hukukunun tanımı, kapsamı, içinde faaliyet gösterdiği yasal çerçeveler ve spor endüstrisindeki paydaşlar için etkileri dahil olmak üzere çeşitli boyutlar aracılığıyla anlaşılabilir. Spor hukukunun temel yönlerinden biri, spor yönetimi için yasal bir çerçeve oluşturmadaki rolüdür. Sor hukuku, spor gelişimiyle ilgili politikaları şekillendirmede, bunların toplum ihtiyaçları ve teknik gerekliliklerle uyumlu olmasını sağlamada etkilidir Ramadhan ve diğerleri (2023). Spor hukuku, uluslararası sporları yöneten kurallar ve düzenlemeler bütününü ifade eden Lex Sportiva*kavramını da kapsar. Panagiotopoulos, spor hukukunun, çeşitli uluslararası spor örgütleri tarafından dayatılan benzersiz bir yasal düzen

içinde işlediği için uluslararası hukuktan farklı olduğunu açıklar (Panagiotopoulos, 2023). Bu kavram, farklı yargı bölgelerinde tekdüzellik ve adaleti sağlamak için düzenlemelerin ve standartların geliştirildiği spor hukukunun ulusötesi doğasını vurgular. Lex Sportiva'nın varlığı, örgütlerin genellikle ulusal hukuk sistemleri yerine kendi kurallarına göre yönetilmeyi tercih etmeleri nedeniyle spor topluluğu içinde öz düzenlemenin önemini vurgular (Akech, 2016). Spor hukukunun bir diğer önemli boyutu, yasal hakların korunmasına ve sporcular arasında eşitliğin teşvik edilmesine odaklanmasıdır. Perruchoud, spor hukukunun sporcuların tüzel kişiliğini korumada ve rekabetçi ortamlarda adil ve eşit muamele görmelerini sağlamada kritik bir rol oynadığını vurgular (Perruchoud, 2023). Bu eşitlik ilkesi, tüm yarışmacıların yasa kapsamında aynı fırsatlara ve korumalara sahip olduğu eşit bir oyun alanı sağladığı için sporun bütünlüğü için temeldir. Ayrıca, spor hukuku sporlardaki sorumluluk ve risk yönetimiyle ilgili konuları da ele alır. Ragbi gibi temas sporlarındaki kuralların ve düzenlemelerin evrimi, yaralanma risklerini en aza indirme ve oyuncu güvenliğini artırma ihtiyacından etkilenmiştir (Silva ve diğerleri, 2005). Spor hukukunun bu yönü, sporcuları korumak ve spor organizasyonlarının uygun güvenlik önlemlerini uygulamasını sağlamak için hayati öneme sahiptir. Kısaca spor hukuku, spor ve atletik faaliyetlerin çeşitli yönlerini yöneten çok yönlü bir hukuk disiplini. Spor yönetimi için yasal çerçevelerin oluşturulmasını, sporcular arasında eşitlik ve adaletin teşvik edilmesini ve spor katılımıyla ilişkili risklerin yönetilmesini kapsar.

Spor hukuku, çeşitli tarihsel, kültürel ve düzenleyici etkiler tarafından şekillendirilen ayrı bir hukuk uygulaması alanı olarak ortaya çıkmıştır. Spor hukukunun kökenleri, sporun bir "yasal düzen" olarak ilk çalışmalarının 1920'lerde kaydedildiği 20. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Ancak, spor hukukunda önemli akademik ve pratik gelişmelerin şekillenmeye başlaması 1970'ler ve 1980'lere kadar, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da gerçekleşmemiştir Galantić (2016). Bu dönem, sporun giderek daha fazla organize ve ticarileşen doğasını yönetmek için yasal çerçevelere duyulan ihtiyacın giderek daha fazla kabul gördüğü bir dönemi işaret etmektedir. Birleşik Krallık'ta, 19. yüzyılın ortaları sporun yasal gelişimi için kritik bir dönüm noktasıydı. Anderson, özellikle kentsel kamusal alanlardaki eğlence faaliyetlerini çevreleyen yasal hakların bu dönemde şekillenmeye başladığını vurgulamaktadır. Köy meydanları ve kamusal alanlarla ilgili yasal emsallerin oluşturulması, modern spor hukukuna dönüşecek olan şeyin temelini attı (Anderson, 2014). Bu tarihsel bağlam, kentleşme ve sanayileşme gibi toplumsal değişimlerin sporun yasal manzarasını nasıl etkilediğini göstermektedir.

Uluslararası sporları yöneten kurallar ve düzenlemeler bütünü tanımlamak için kullanılan bir terim olan Lex Sportiva'nın ortaya çıkışı, spor hukukunun evrimini daha da açıklamaktadır. Panagiotopoulos, spor hukukunun uluslararası hukuktan ayrı, kendine özgü bir yasal düzen olarak işlediğini ve çeşitli uluslararası spor örgütleri tarafından dayatıldığını belirtmektedir (Panagiotopoulos, 2023) . Bu gelişme, spor yönetişiminin artan karmaşıklığını ve ulusal sınırları aşan tutarlı bir yasal çerçeveye olan ihtiyacı yansıtmaktadır.

Sporcuların hak ve yükümlülüklerini, kulüplerin ve federasyonların yasal sorumluluklarını, spor sözleşmelerini, doping düzenlemelerini ve taraftarların haklarını düzenleyen çok çeşitli yasal ilkeler ve düzenlemeleri kapsar. Bu alanların her biri sporun bütünlüğünün korunmasında ve adil oyunun sağlanmasında önemli bir rol oynar.

Sporcuların Hakları ve Yükümlülükleri: Sporcuların, korunmaları ve refahları için gerekli olan bir dizi hakka sahiptir. Bu haklar arasında adil muamele hakkı, kariyerlerini etkileyen karar alma süreçlerine katılma hakkı ve sömürü ve ayrımcılığa karşı koruma hakkı yer alır (Adams ve Kavanagh, 2018; Chandra ve Djulaeka, 2024; Tuakli-Wosornu ve diğerleri, 2021). Oyuncu Hakları Evrensel Beyannamesi ve IOC'nin Sporcuların Hakları ve Sorumlulukları Beyannamesi, bu hakları ve spor organizasyonlarının bunları destekleme yükümlülüklerini ana hatlarıyla açıklayan temel belgeler olarak hizmet eder (Tuakli-Wosornu vd., 2021). Sporcuları çevreleyen yasal çerçeve, sporcuların hak ve sorumluluklarının farkında olmalarını sağlayarak haklarını ve yükümlülüklerini tanımlayan net sözleşmelerin gerekliliğini vurgular (Vaskevich, 2022).

Kulüplerin ve Federasyonların Yasal Sorumlulukları: Kulüpler ve federasyonlar, sporcuların haklarını destekleyen ortamlar yaratma konusunda yasal bir göreve sahiptir. Buna yeterli eğitim tesisleri sağlamak, güvenlik standartlarını sağlamak ve sporcuları taciz ve istismardan korumak dahildir (Mountjoy vd., 2016; Shinohara, 2021). Yasal sorumluluklar, yolsuzlukla mücadele yasalarına uyulmasını sağlamaya ve tüm katılımcılar için eşit şartlar sağlamaya kadar uzanır (Dodds, 2017). Ayrıca, kulüpler genellikle sporcu refahı ve gelişimi için hükümler içeren sözleşmesel yükümlülüklere uymalı ve böylece spor organizasyonları içinde bir hesap verebilirlik kültürü teşvik edilmelidir (Pannett, 2015).

Spor Sözleşmeleri ve Transfer Hukuku: Spor sözleşmeleri, sporcular ve kulüpler arasındaki ilişkiyi tanımlamada çok önemlidir. Bu sözleşmeler hem ulusal hem de uluslararası yasalara uymalı ve genellikle transfer düzenlemelerini, tazminatı ve uyuşmazlık çözüm mekanizmalarını ele alan maddeler içermelidir (Oliveira, 2017). Spor Tahkim Mahkemesi, bu

sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların karara bağlanmasında önemli bir rol oynar ve lex sportiva ilkelerinin farklı yargı bölgelerinde tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlar (Oliveira, 2017). Bu sözleşmelerin karmaşıklığı, genellikle profesyonel spor bağlamlarında kesiştikleri için hem spor hukuku hem de istihdam hukukunun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını gerektirir (Pannett, 2015).

Doping ve Disiplin Cezaları: Doping, sporcu hakları ve sorumlulukları açısından önemli etkileri olan sporlarda kritik bir sorun olmaya devam etmektedir. Sporcular, Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) gibi kuruluşlar tarafından uygulanan anti-doping düzenlemelerine uymakla yükümlüdür (Arsene ve Nastas, 2023; Woolway ve diğerleri, 2020). Dopingi çevreleyen yasal çerçeve, askıya almalarından ömür boyu yasaklara kadar değişebilen ihlaller için katı cezalar içerir ve böylece sporlarda fair play ve dürüstlüğün önemini vurgular (Arsene ve Nastas, 2023). Sporcular ayrıca test edildikleri maddeler ve dopingin olası sonuçları hakkında bilgilendirilme hakkına sahiptir; bu da anti-doping politikalarında şeffaflığa olan ihtiyacın altını çizerek (Woolway ve diğerleri, 2020).

Taraftar Hakları ve Spor Tüketici Hukuku: Spor tüketicileri olarak taraftarlar, spor hukukunun yasal çerçevesi içinde giderek daha fazla tanınan haklara sahiptir. Bu haklar arasında adil muamele hakkı, bilgiye erişim ve haksız uygulamalardan korunma hakkı yer alır (Pannett, 2015). Taraftarlar için yasal korumalar ayrıca bilet satışları, etkinliklerde güvenlik ve taraftar katılım faaliyetlerine katılma hakkı ile ilgili konuları da kapsar (Pannett, 2015). Spor endüstrisi geliştikçe, taraftar haklarını çevreleyen yasal manzara gelişmeye devam eder ve taraftarların spor ekosisteminde ayrılmaz paydaşlar olarak giderek daha fazla tanınmasını yansıtır.

Uluslararası spor hukukunun, özellikle Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ve Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) gibi kurumlar aracılığıyla, etkisi derin ve çok yönlüdür. Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) himayesinde 1984 yılında kurulan CAS, uluslararası sporlardaki uyuşmazlıkları çözmek için önemli bir organ olarak hizmet vermektedir. Benzersiz konumu, geleneksel hukuk sistemlerinden farklı bir tahkim çerçevesi sağlayan İsviçre yasaları altında faaliyet göstermesine olanak tanır. Bu bağımsızlık, sporcular ve spor organizasyonları arasındaki uyuşmazlıkların ulusal hukuk sistemlerinin haksız etkisi olmadan çözülmesine olanak tanıdığı için spor yönetiminin bütünlüğünün korunması açısından çok önemlidir (Lenskyj, 2018; Davanloo, 2017). 1999 yılında kurulan WADA, sporlarda dopinge karşı küresel mücadelede kritik bir rol oynamaktadır. Doping uygulamaları hakkındaki artan endişelere ve anti-doping düzenlemelerine yönelik birleşik bir yaklaşım ihtiyacına yanıt olarak

oluşturulmuştur (Ruwuya vd., 2022). CAS ve WADA gibi kurumlar aracılığıyla sağlanan uluslararası spor hukukunun etkisi, spor yönetimini şekillendirmede, sporcu haklarını korumada ve doping karşıtı düzenlemeleri uygulamada önemlidir.

Sporun küreselleşmesi, düzenleyici çerçevelerinde önemli dönüşümlere yol açmış ve bu bağlamda hukukun rolünün ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını gerektirmiştir. Küresel spor hukukunun ortaya çıkışı, uluslararası hukuk ilkeleri ile özel küresel spor örgütleri tarafından kurulan özerk hukuk düzenleri arasındaki karmaşık bir etkileşimi temsil etmektedir. Dashkovska vd., uluslararası düzeyde spora uygulanabilir ilkelere dayanan uluslararası spor hukuku ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ve çeşitli Uluslararası Federasyonlar (IF'ler) gibi özel kuruluşlar tarafından oluşturulan ulusötesi bir hukuk düzenini ifade eden küresel spor hukuku arasındaki ayrımı vurgulamaktadır (Dashkovska vd., 2020). Bu ayrım, yalnızca ulusötesi değil, aynı zamanda kapsamı küresel olan spor hukukunun çok yönlü doğasını vurgular; Casini, hem uluslararası hem de yerel düzeylerde üretilen normları kapsayan düzenleyici boyutu vurgulamaktadır (Casini, 2015). Lex sportiva veya uluslararası spor hukuku kavramı, bu manzarada önemli bir rol oynamaktadır. Ulusal yargı bölgelerinden yasal bağımsızlık iddiasıyla karakterize edilir ve bu da uluslararası spor federasyonlarının yerel hukuk sistemlerinin müdahalesi olmadan kendi kendilerini düzenlemelerine olanak tanır (Foster, 2016). Foster, küresel spor hukukunun bir özyönetim biçimi olarak nasıl işlediğini tartışarak bunu ayrıntılı olarak açıklar, meşruiyeti ve geleneksel yasal çerçevelerle ne ölçüde uzlaştırılabileceği konusunda sorular ortaya çıkarır (Foster, 2019). Bu özyönetim genellikle sporun benzersiz doğasıyla haklı çıkarılır ve bu da küresel yarışmaların hızlı tempolu ve dinamik ortamına uyum sağlayabilen belirli bir yasal yaklaşımı gerektirir (Panagiotopoulos, 2023). Dahası, sporun küreselleşmesi yalnızca düzenleyici normların yayılmasını kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda yönetim ve uyumlulukla ilgili zorluklar da ortaya çıkarmıştır. Örneğin, rekabet hukukunun uygulanması, haksız avantajları önleyerek ve adil rekabeti sağlayarak sporun bütünlüğünü korumak için esastır (Batas, 2023). Ancak, Batas'ın vurguladığı gibi, farklı ülkelerdeki çeşitli düzenleyici standartlar, bu yasaların tekdüze uygulanmasına önemli engeller teşkil ediyor (Batas, 2023). Bu karmaşıklık, sporun ticarileşmesiyle daha da karmaşılaşıyor ve bu da genellikle etik kaygılardan çok kârı önceliklendiren bir meta haline gelmeye yol açıyor ve spor yayıncılığının ve erişiminin sosyal adalet etkileri konusunda endişelere yol açıyor (Samuel-Azran vd., 2014). Elit sporlar bağlamında, Çin'in elit futbol aracılığıyla küresel spora katılımının analiziyle kanıtlandığı gibi, devletin rolü hayati önem taşıyor (Tan ve Bairner,

2010). Bu vaka, ulusal politikaların küresel spor manzarasını nasıl şekillendirebileceğini, devletlerin ulusal çıkarlarını ilerletmek için küresel spor pazarlarından yararlandığı daha geniş bir eğilimi yansıtarak göstermektedir. Tan ve Bairner'in (Tan ve Bairner, 2010) belirttiği gibi, küresel ve yerel yönetim yapıları arasındaki etkileşim, spor hukukunun küreselleşmeye yanıt olarak nasıl evrildiğini anlamak için kritik öneme sahiptir ve uluslararası sporları şekillendirmede kültürel değişimlerin, ekonomik faktörlerin önemini vurgulayan Saliaga ve Kraja'nın bulguları tarafından desteklenmektedir (Saliaga ve Kraja, 2024).

Spor hukuku, sporun adil, güvenli ve etik bir zeminde yürütülmesini sağlamak adına giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Sürekli değişen spor dinamikleri ve hukuki düzenlemeler, bu alanın güncellenmesini zorunlu kılarken, sporcuların haklarının korunması ve spor organizasyonlarının hukuka uygun yönetilmesi açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, spor hukuku alanında yapılan çalışmaların artırılması ve güncel gelişmelere uyum sağlanması, sporun sürdürülebilirliği açısından kaçınılmaz bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Spor hukuku, sporun düzenli ve adil bir şekilde yürütülmesini sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Sporcuların haklarının korunması, eşitlik ve adaletin sağlanması, spor dünyasında hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi açısından önemlidir. Ulusal ve uluslararası düzeyde spor hukukunun gelişimi, sporun ticarileşmesi ve uluslararasılaşması ile paralel olarak evrimleşmiş ve sporun tüm paydaşları için güvenli, şeffaf ve adil bir ortam yaratmaktadır. Spor hukukunun etkin bir şekilde uygulanabilmesi için hem hukuki çerçevelerin güçlendirilmesi hem de farkındalıkların artırılması gerekmektedir.

Öneriler:

- Spor hukuku eğitiminin yaygınlaştırılması.
- Uluslararası spor organizasyonları ile işbirliğinin artırılması.
- Doping ve etik standartların daha sıkı denetlenmesi.
- Spor hukuku alanındaki bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi.

KAYNAKÇA

- Adams, A. and Kavanagh, E. (2018). The capabilities and human rights of high performance athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(2), 147-168. <https://doi.org/10.1177/1012690218791139>
- Akech, M. (2016). The maurice odumbe investigation and judicial review of the power of international sports organizations. *Entertainment and Sports Law Journal*, 6(2). <https://doi.org/10.16997/eslj.58>
- Anku-Tsedee, O. (2013). Law: a tool for measuring human conduct and socialization. *Journal of Politics and Law*, 6(3). <https://doi.org/10.5539/jpl.v6n3p169>
- Arsene, I. and Nastas, N. (2023). Analysis of risks and implications of doping in sports performance in the context of the 21st century. *Știința Și Arta Mișcării*, 16(2), 129. <https://doi.org/10.4316/sam.2023.0215>
- Batas, A. (2023). Abuse of dominant position in the realm of the professional sports industry. *The Scientific Temper*, 14(03), 1002-1007. <https://doi.org/10.58414/scientifictemper.2023.14.3.68>
- Casini, L. (2015). The emergence of global administrative systems: the case of sport.. *Glocalism*, (1). <https://doi.org/10.12893/gjcpi.2015.1.4>
- Chandra, C. P. W. and Djulaeka, D. (2024). Legal protection of social security and forms of providing accountability, coaching, and welfare for indonesian national athletes. *Enrichment: Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2(7). <https://doi.org/10.55324/enrichment.v2i7.164>
- Dashkovska, O., Yavor, O. A., Бровченко, Т., Huz, Y. V., & Barabash, O. O. (2020). The features of the implementation of the sports law (características de la implementación del derecho deportivo). *Retos*, (39), 500-504. <https://doi.org/10.47197/retos.v0i39.80302>
- Davanloo, M. R. (2017). The procedural rules of the court of arbitration for sport. *Journal of Politics and Law*, 10(4), 156. <https://doi.org/10.5539/jpl.v10n4p156>
- Dodds, M. (2017). How can sport sponsors comply with international corruption laws?. *Routledge Handbook of International Sport Business*, 224-229. <https://doi.org/10.4324/9781315709635-24>
- Foster, K. (2016). Is there a global sports law?. *Entertainment and Sports Law Journal*, 2(1). <https://doi.org/10.16997/eslj.146>
- Howard, E. (2009). Equality: a fundamental right in the european union?. *International Journal of Discrimination and the Law*, 10(1), 19-38. <https://doi.org/10.1177/135822910901000103>

- Johan, S., Sudiro, A., Gunadi, A., & Luo, Y. Y. (2022). Rethinking indebtedness according to the principles of justice and equality. *Lex Scientia Law Review*, 6(2), 443-478. <https://doi.org/10.15294/lesrev.v6i2.55011>
- Lenskyj, H. J. (2018). Sport exceptionalism and the court of arbitration for sport. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 4(1), 5-17. <https://doi.org/10.1108/jcrpp-01-2018-0002>
- McCorquodale, R. (2016). Defining the international rule of law: defying gravity?. *International and Comparative Law Quarterly*, 65(2), 277-304. <https://doi.org/10.1017/s0020589316000026>
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., ... & Budgett, R. (2016). International olympic committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019-1029. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>
- Panagiotopoulos, D. (2023). Implementation of lex specialis in sports jurisdiction. *Kutafin Law Review*, 10(2), 239-255. <https://doi.org/10.17803/2713-0533.2023.2.24.239-255>
- Pannett, D. (2015). Collective bargaining in sport: challenges and benefits. *Journal of Law and Jurisprudence*. <https://doi.org/10.14324/111.2052-1871.035>
- Perruchoud, M. (2023). Application of swiss law and influence of swiss protection of legal personality in international sport: a necessity to ensure equality of treatment among competitors ?. *The International Sports Law Journal*, 23(3), 340-356. <https://doi.org/10.1007/s40318-023-00251-8>
- Putra, A. R. A., Sudrajat, R., Saputra, M. I., Gunawan, S., & Permana, D. Y. (2024). An analysis of the role of law in the formation of social identity in urban communities. *Asian Journal of Social and Humanities*, 2(11), 2304-2309. <https://doi.org/10.59888/ajosh.v2i11.365>
- Ramadhan, M. G., Ma'mun, A., Nuryadi, N., & Juliantine, T. (2023). Sports policy on the scope of educational sports development patterns: an analysis study. *JUARA : Jurnal Olahraga*, 8(1), 443-457. <https://doi.org/10.33222/juara.v8i1.2420>
- Ruwuya, J., Juma, B. O., & Woolf, J. (2022). Challenges associated with implementing anti-doping policy and programs in africa. *Frontiers in Sports and Active Living*, 4. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.966559>
- Saliaga, E. and Kraja, G. (2024). Sport and internationalization: a comprehensive analysis. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, 11(1 S1), 92. <https://doi.org/10.56345/ijrdv11n1s115>

- Samuel-Azran, T., Karniel, Y., & Lavie-Dinur, A. (2014). Globalization and social justice in sports broadcasting. *Television & New Media*, 15(8), 725-731. <https://doi.org/10.1177/1527476414529166>
- Shinohara, T. (2021). Physical and sexual abuse against young athletes in sport in light of article 8 of the european convention on human rights (echr). *The International Sports Law Journal*, 22(1), 51-61. <https://doi.org/10.1007/s40318-021-00197-9>
- Silva, P., Vaidyanathan, S., Kumar, N., Soni, B. M., & Sett, P. (2005). Two case reports of cervical spinal cord injury in football (soccer) players. *Spinal Cord*, 44(6), 383-385. <https://doi.org/10.1038/sj.sc.3101839>
- Sitorus, T., Harahap, M. R., Sembiring, F., & Hasibuan, S. A. (2023). Development of the principle of legality in indonesian criminal law. *International Journal of Multidisciplinary Approach Research and Science*, 2(01), 278-285. <https://doi.org/10.59653/ijmars.v2i01.418>
- Stern, C. A. (2015). Human rights or the rule of law -- the choice for east africa?. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2574823>
- Tamanaha, B. Z. (2004). On the rule of law.. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511812378>
- Tan, T. and Bairner, A. (2010). Globalization and chinese sport policy: the case of elite football in the people's republic of china. *The China Quarterly*, 203, 581-600. <https://doi.org/10.1017/s0305741010000603>
- Tuakli-Wosornu, Y. A., Goutos, D., Ramia, I., Galea, N., Mountjoy, M., Grimm, K., ... & Bekker, S. (2021). Development and validation of the athletes' rights survey. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, 7(4), e001186. <https://doi.org/10.1136/bmjsem-2021-001186>
- Vaskevich, V. (2022). To the question of the classification of the rights and obligations of professional athletes. *Ex Jure*, (3), 33-45. <https://doi.org/10.17072/2619-0648-2022-3-33-45>
- Woolway, T., Lazuras, L., Barkoukis, V., & Petróczi, A. (2020). "doing what is right and doing it right": a mapping review of athletes' perception of anti-doping legitimacy. *International Journal of Drug Policy*, 84, 102865. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102865>
- Xu, D. (2022). How the rule of law connects and protects human rights?. *Journal of Management and Humanity Research*, 08, 25-32. <https://doi.org/10.22457/jmhr.v08a032251>

2. BÖLÜM

ENGELLİ SPORLARINDA YÖNETİM VE ORGANİZASYON YAPISI

Bilgehan PEPE¹ Baki YILMAZ²

¹Arş. Gör.; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
ORCID ID: 0000-0003-3786-4227, bpepe@gelisim.edu.tr

²Prof. Dr.; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
ORCID ID: 0000-0003-1415-0926, byilmaz@aybu.edu.tr

GİRİŞ

Engelli sporlarının tarihi gelişimi, kökleri 20. yüzyılın ortalarında Sir Ludwig Guttman'ın girişimlerine kadar dayanır. Guttman'ın İngiltere'deki Stoke Mandeville Hastanesi'ndeki öncü çalışmaları, engelli bireyler için organize sporların temelini atmış ve Paralimpik Oyunları'nın kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu hareket yalnızca rekabet için bir platform sağlamakla kalmamış, aynı zamanda spor yoluyla rehabilitasyonun önemini vurgulayarak, birçok engelli bireyin yaşam kalitesini artırmıştır (Sahlin ve Lexell, 2015; Slocum ve diğerleri, 2015). Hastane tabanlı rehabilitasyondan toplum tabanlı fiziksel aktiviteye geçiş, engelli bireyler için devam eden katılımı ve sosyal entegrasyonu teşvik ettiği için giderek daha hayati hale gelmiştir (Sahlin ve Lexell, 2015). Engelli sporlarının önemi salt rekabetin ötesine uzanır; sosyalleşme ve entegrasyonda önemli bir rol oynar. Araştırmalar, organize sporlara katılımın engelli bireyler arasında sağlık, sosyal etkileşim ve toplum katılımını teşvik ederek toplumsal zorlukları ele alabileceğini göstermektedir (Steiger vd., 2021; Bastık vd., 2023). Engelli sporculara özel spor kulüplerinin kurulması, erişilebilirliği artırdığı ve daha geniş katılımı teşvik ettiği için önemlidir (Bastık vd., 2023). Ayrıca, Paralimpik Oyunları gibi etkinliklerin görünürlüğü, farkındalığı artırmada ve hükümetlerden ve sponsorlardan yatırım çekmede etkili olmuştur, ancak bu odak genellikle tabandan katılımdan ziyade elit sporlara doğru kaymaktadır (Brown ve Pappous, 2020; Howe ve Silva, 2016). Engelli sporlarının geliştirilmesinde eğitim kurumlarının rolü hafife alınmaz. Üniversiteler, kapsayıcı uygulamaları teşvik etmede ve engelli sporlarının büyümesi için gerekli insan sermayesini beslemede giderek daha fazla önemli bir rol üstlenmektedir (Beacom ve Golder, 2018). Bu, engelli sporcuların karşılaştığı benzersiz zorlukları ele alabilecek şekilde donatılmış koçlar yetiştirmeyi ve böylece genel spor deneyimini geliştirmeyi içerir (Liu vd., 2024; Allan vd., 2019). Koçlar ve sporcular arasındaki ilişki kritik öneme sahiptir, çünkü etkili koçluk engelli bireyler arasında sporun gelişimini ve keyfini önemli ölçüde etkileyebilir (Allan vd., 2019). Dahası, engelli bireyler için spora katılmanın psikolojik faydaları iyi belgelenmiştir. Katılım yalnızca fiziksel sağlığı iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda zihinsel refahı ve öz yeterliliği de artırır (Tabaie vd., 2022; Mitić vd., 2020). Özellikle çocuklara yönelik uyarlanabilir spor programlarının, genel sağlık ve sosyal bütünleşme için çok önemli olan fiziksel aktivitelere yaşam boyu katılımı teşvik etmede etkili olduğu gösterilmiştir (Bulut vd., 2024). Engelli genç sporcular için destekleyici ortamlar yaratmanın önemi çok büyüktür, çünkü bu deneyimler kimlik gelişimi ve sosyalleşmeye katkıda bulunur (Anderson, 2009; Fitzgerald ve Kirk, 2009).

Engelli Sporlarında Yönetim Modelleri

Merkezi ve Yerel Yönetimler

Engelli sporlarının tanıtımı ve yönetiminde merkezi ve yerel yönetimlerin rolü, politika geliştirme, kaynak tahsisi ve kapsayıcı spor fırsatlarının kolaylaştırılması gibi çok yönlüdür. Genellikle ulusal yönetim organları ve uluslararası örgütler tarafından temsil edilen merkezi yönetimler, engelli sporlarını çeşitli düzeylerde teşvik eden çerçeveler oluşturmada önemli bir rol oynar. Örneğin, Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC), engelli sporlarını daha geniş spor ortamına entegre etmede etkili olmuş, engelli sporcuların katılımının ve görünürlüğünün artırılması için savunuculuk yapmıştır (Cottingham vd. (2017) Blauwet & Iezzoni, 2014). Bu entegrasyon, yerel yönetimleri kapsayıcı uygulamaları benimsemeye ve engelli sporları için kaynakları etkili bir şekilde tahsis etmeye teşvik eden politikaların geliştirilmesinde yansıtılmaktadır (Misener & Darcy, 2014). Yerel yönetimler, ulusal politikaları, toplumlarının özel ihtiyaçlarını karşılayan uygulanabilir programlara dönüştürmede çok önemlidir. Yerel spor tesislerinin yönetiminden ve engelli sporculara yönelik etkinliklerin organizasyonundan sorumludurlar. Karar alma yetkisinin yerel makamlara devredilmesinin artması, onlara kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve özel yüklenicilerle ortaklıklar da dahil olmak üzere toplum sporu hizmetlerinin en iyi şekilde nasıl sağlanacağını belirleme yetkisi vermiştir (Hodgkinson vd., 2020). Bu esneklik, yerel yönetimlerin yaklaşımlarını engelli sporcuların benzersiz ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlamalarına, katılımı ve kapsayıcılığı teşvik eden ortamlar oluşturmalarına olanak tanır (Shields & Synnot, 2014). Yerel spor makamları genellikle spor programlarının erişilebilirliğini artırmak için okullar, toplum örgütleri ve engellilik savunuculuğu grupları gibi çeşitli paydaşlarla iş birliği yaparlar. Örneğin, İngiltere'deki "Step into Sport" programı gibi girişimler, genç gönüllüleri yerel spor programlarını desteklemek üzere başarıyla eğitmiş ve böylece engelli çocuklar için fırsatları artırmıştır (Comella vd., 2018). Bu tür işbirlikleri, yetersiz programlama, personel zorlukları ve uygun tesislerin eksikliği gibi katılım engellerinin üstesinden gelmek için önemlidir (Shields & Synnot, 2014). Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişki, engelli bireylerin spora erişiminde karşılaştıkları engelleri ele alma konusunda paylaşılan bir sorumlulukla da karakterize edilir. Merkezi yönetimler rehberlik ve fon sağlayabilirken, yerel yönetimler bu girişimleri yerinde uygular. Örneğin, Güney Kore'de bir devlet kurumu, engelli kişiler için spor tesislerinin inşasını ve uyarlanmış eğitmenlerin eğitimini aktif olarak teşvik ediyor ve farklı yönetim seviyeleri arasında koordineli bir çaba gösteriyor (Oh & So, 2022).

Kamu ve Özel Sektörün Rolü

Engelli bireyler için sporu teşvik etmede kamu ve özel sektörlerin rolü çok yönlüdür ve sosyal katılımı teşvik etmek ve geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Her iki sektör de engelli bireylerin spora erişimini kolaylaştıran programların ve altyapının geliştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunur ve böylece onların fiziksel, sosyal ve ruhsal iyilik hallerini geliştirir. Kamu sektörünün katılımı, engelli bireyler için sporu destekleyen politikalar oluşturmada ve girişimleri finanse etmede esastır. Örneğin, Avustralya'daki Victoria Sağlık Geliştirme Vakfı, engelliler de dahil olmak üzere sosyal olarak dezavantajlı gruplar arasında katılımı artırmayı amaçlayan programları finanse etmiştir. Bu programlar genellikle uyarlanmış ekipman ve tesislere erişim gibi engelleri ele almak için engelli örgütleriyle iş birliğini içerir (Comella vd., 2018). Engelli ve engelli olmayan sporcuların birlikte katılımını içeren Birleşik Spor programları, kamu ve özel sektörler arasındaki iş birliği çabalarının potansiyelini örneklemektedir. Bu programlar yalnızca katılımcılar arasında sosyal ilişkileri ve kabulü teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda engelli bireyler için sporun genel deneyimini de geliştirir (Campos ve diğerleri, 2024; McConkey ve diğerleri, 2012). Bu programlardaki koçların sorumlulukları spor eğitiminin ötesine geçerek daha geniş katılım hedeflerine ulaşmak için çok önemli olan kişisel ve sosyal gelişimi teşvik etmeyi içerir (McConkey ve diğerleri, 2012; McConkey ve diğerleri, 2019). Her iki sektörden gelen olumlu katkılara rağmen, zorluklar devam etmektedir. Finansman eşitsizlikleri, spor organizasyonları içindeki engellilere yönelik yapılar ve yetersiz politika yaptırımı gibi konular, engelli bireyler için sporu teşvik etmeyi amaçlayan girişimlerin etkinliğini engelleyebilir (Oblak vd., 2023; Brittain & Beacom, 2016). Örneğin, araştırmalar, zihinsel engelli birçok bireyin katılımı önemli engellerle karşılaşmaya devam ettiğini ve devam eden savunuculuk ve politika geliştirme ihtiyacını vurgulamaktadır (Robertson & Emerson, 2010; Heath & Levine, 2022).

Sivil Toplum Kuruluşlarının Katkıları

Sivil toplum örgütleri, engelli bireyler için sporu teşvik etmede, sosyal katılım, savunuculuk ve uyarlanabilir spor programlarının geliştirilmesi için katalizör görevi görmede önemli bir rol oynar. Katkıları, engelli bireylerin spora ve fiziksel aktivitelere erişimde karşılaştıkları engelleri ele almada ve böylece genel refahlarını ve sosyal entegrasyonlarını geliştirmede önemlidir. Engelli sporlarındaki sivil toplum örgütleri temel işlevlerinden biri savunuculuktur. Bu örgütler genellikle kamu politikasını etkileme ve spor bağlamında engelli bireylerin hakları ve ihtiyaçları hakkında farkındalık yaratma çabalarına

girerler. Örneğin, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, hükümetleri engelli kişilerin spora eşit katılımını kolaylaştıran politikaları uygulamaya teşvik etmede etkili olmuştur Prieto & Salcines (2018). Sivil toplum örgütleri, engelli bireylerin ana akım sporlara dahil edilmesini savunmak ve özellikle onların ihtiyaçlarını karşılayan uyarlanabilir spor girişimlerini teşvik etmek için bu çerçeveden yararlanır (Blauwet & Willick, 2012). Sivil toplum örgütleri genellikle spora katılımı kolaylaştırmak için doğrudan destek ve kaynak sağlarlar. Engelli bireyler için özel olarak tasarlanmış etkinlikler, eğitim oturumları ve yarışmalar düzenlerler. Örneğin, hükümet dışı kuruluşlar COVID-19 salgını gibi zorlu zamanlarda engelli gençlere sanal eğitim ve kaynaklar sağlayarak fiziksel ve psikolojik destek sağlama çabalarıyla dikkat çekmektedir (Laurentino vd., 2023; Grangeiro vd., 2022). Bu toplum temelli yaklaşım yalnızca fiziksel sağlığı desteklemekle kalmaz, aynı zamanda katılımcılar arasında zihinsel refahı ve sosyal bağlantıları da teşvik eder (Laurentino vd., 2023; Grangeiro vd., 2022). Sivil toplum örgütleri katılımı teşvik eden kapsayıcı ortamlar yaratmada önemli bir rol oynarlar. Yerel spor kulüpleri ve toplum örgütleriyle iş birliği yaparak tesislerin erişilebilir olmasını ve programların engelli sporcuların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesini sağlarlar (Albrecht ve diğerleri, 2019; Harthy ve diğerleri, 2024). Uyarlanabilir spor programlarını teşvik ederek, STK'lar katılımı sıklıkla engelleyen yapısal ve tutumsal engelleri ortadan kaldırmaya yardımcı olur (Kurniawan ve Samudro, 2024). Örneğin, engelli ve engelli olmayan sporcuları birleşik sporlara entegre etmeye odaklanan girişimlerin, katılımcılar arasında sosyal katılımı ve anlayışı geliştirdiği ve böylece daha kapsayıcı bir spor kültürü oluşturduğu gösterilmiştir (McConkey ve diğerleri, 2019). Sivil toplum örgütleri engelli bireyleri güçlendiren sosyal ağların geliştirilmesine katkıda bulunur. Bu kuruluşlar spor aracılığıyla engelli ve engelli olmayan bireyler arasındaki etkileşimleri kolaylaştırarak, spor arenasının ötesine uzanan dostluklar ve topluluk bağları kurmaya yardımcı olur (Albrecht vd., 2019; Harthy vd., 2024). Bu sosyal sermaye, engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmak için hayati öneme sahiptir, çünkü onlara destek sistemleri ve kişisel büyüme ve gelişme fırsatları sağlar (Lorenzo vd., 2018; Albrecht vd., 2019).

Ulusal ve Uluslararası Engelli Spor Kuruluşları

Uluslararası Paralimpik Komitesi

Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC), fiziksel engelli sporcular için bir dizi uluslararası çok sporlu etkinliği kapsayan Paralimpik Hareketi'ni denetlemekten sorumlu küresel yönetim organıdır. 1989'da kurulan IPC'nin misyonu, para sporcuların spor mükemmelliğine ulaşmalarını sağlamak ve spor

aracılığıyla dünyaya ilham vermektir (Gee vd., 2021). Kuruluş, sporcuların sınıflandırılmasında önemli bir rol oynar ve sporcuları engellerinin derecesinden ziyade fiziksel yeteneklerine göre kategorilere ayırarak adil rekabeti garanti eder (Gee vd., 2021; Tweedy ve Vanlandewijck, 2009). Bu sınıflandırma sistemi, yarışmaların bütünlüğünün korunması için hayati önem taşır ve devam eden araştırmalar ve kanıta dayalı uygulamalarla desteklenir (Tweedy ve Vanlandewijck, 2009; Evershed vd., 2012). IPC, her dört yılda bir, genellikle Olimpiyat Oyunları'nın ardından Yaz ve Kış etkinlikleri arasında dönüşümlü olarak düzenlenen Paralimpik Oyunları'nı düzenler (Petersen-Wagner ve Ludvigsen, 2023; Cai ve Song, 2021). İlk Paralimpik Oyunları 1960 yılında Roma'da gerçekleşti ve o zamandan beri etkinlik, sporlarda kapsayıcılığa yönelik artan küresel bağlılığı yansıtarak boyut ve kapsam olarak önemli ölçüde büyüdü (Petersen-Wagner ve Ludvigsen, 2023; Rosso ve Gastaldi, 2020). IPC yalnızca Oyunların lojistiğini yönetmekle kalmaz, aynı zamanda para-sporcuların medyada ve toplumda görünürlüğünü ve temsilini teşvik etmeyi amaçlayan girişimlerde de bulunur (Kolotouchkina ve diğerleri, 2020; Noske-Turner ve diğerleri, 2022). Ayrıca, IPC engelli sporcuların haklarını ve tanınmasını ilerletmeye ve spor aracılığıyla daha eşitlikçi bir toplum için savunuculuk yapmaya kendini adanmıştır (Braye vd., 2013). IPC, cinsiyet veya engelliliğe bakılmaksızın tüm sporcular için katılımı ve görünürlüğü artıran stratejiler uygulamak üzere ulusal komiteler ve diğer paydaşlarla iş birliği yapmaktadır (Dean vd., 2022). IPC, örgütsel sorumluluklarına ek olarak, sporla ilgili yaralanmalar ve hastalıklar hakkında kapsamlı araştırmalar yürüterek para-sporcular için sağlık ve güvenliği vurgulamaktadır (Derman vd., 2019). Sporcu refahına bu şekilde odaklanmak, Paralimpik Oyunları'nın yalnızca atletik mükemmelliği sergilemesini değil aynı zamanda katılımcıların sağlığına ve refahına da öncelik vermesini sağlamak için daha geniş bir stratejinin parçasıdır (Derman vd., 2019; Fagher vd., 2019).

Engelli Sporlarını Yöneten Diğer Uluslararası Kuruluşlar

Uluslararası Paralimpik Komitesine ek olarak, ulusal örgütler ve yerel girişimler engelli sporlarının yönetimine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Örneğin, Güney Kore'de, PyeongChang 2018 Legacy Vakfı'nın kurulması, Kış Paralimpik Oyunları'nın ardından engelli kişiler arasında fiziksel aktiviteyi teşvik etmede etkili olmuştur. Bu vakıf, Paralimpik hareketinin mirasını sürdürme taahhüdünü göstererek toplum düzeyindeki spor ve egzersiz kulüplerini destekler (Lee vd., 2023). Benzer şekilde, Birleşik Krallık, genç gönüllüleri yerel spor programlarını desteklemek üzere eğiten ve böylece engelli çocuklar için fırsatları artıran "Step into Sport" gibi programlar uyguladı

(Comella vd., 2018). Bu tür girişimler, kapsayıcı bir spor kültürü oluşturmada tabandan gelen çabaların önemini göstermektedir. Dahası, engelli sporlarını çevreleyen yasal çerçeve, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde gelişmektedir. 1998 Stevens Değişikliği, Amerika Birleşik Devletleri Olimpiyat Komitesi'nin (USOC) engelli sporlarına ilişkin sorumluluklarını önemli ölçüde değiştirerek, yönetime daha bütünlük bir yaklaşım zorunluluğu getirdi. Bu, engelli sporcular için eşit fırsatlar sağlamak amacıyla USOC, ulusal yönetim organları (NGB'ler) ve engelli spor organizasyonları (DSO'lar) arasında artan bir iş birliğine yol açtı (Hums vd., 2003; Hums vd., 2003). Engelli sporlarının ana akım spor yönetimine entegre edilmesi, engelli sporcular için kapsayıcılık ve tanınma elde etme yolunda kritik bir adımdır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası örgütler, spor yoluyla engelli bireylerin haklarını savunmaktadır. Engelli sporlarının engelli insanlar için sosyal kapsayıcılığı, güçlendirmeyi ve sağlık yararlarını teşvik etmedeki rolünü vurgulamaktadırlar (Ginis ve diğerleri, 2021). Engelli sporlarına ilişkin küresel bakış açısı, sosyal eşitsizlikleri gidermek ve fiziksel aktivitelere katılımı artırmak için çeşitli paydaşlar arasında iş birliği çabalarına olan ihtiyacı vurgulamaktadır (Blauwet & Willick, 2012).

Engelli sporlarını yöneten Ulusal Kuruluşlar

Engelli sporlarını yöneten ulusal kuruluşlar, engelli sporcular için sporların geliştirilmesi, tanıtımı ve yönetiminde önemli bir rol oynar. Genellikle Ulusal Paralimpik Komiteleri olarak adlandırılan bu kuruluşlar, Paralimpik Oyunları da dahil olmak üzere sporcuların uluslararası yarışmalara katılımını denetlemekten sorumludur. Sporcuların üst düzeylerde rekabet edebilmeleri için gerekli kaynaklara, eğitim tesislerine ve destek sistemlerine erişebilmelerini sağlarlar. Örneğin, Polonya Ulusal Paralimpik Komitesi, eğitim tesislerinin engelli sporcuların özel ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayarak sporcuları Paralimpik Oyunları gibi etkinliklere hazırlamada etkili olmuştur (Sobiecka vd., 2012). Bu, sporcuların performansını desteklemede özel altyapının önemini vurgular. Ulusal Paralimpik Komiteleri spor federasyonları, antrenörler ve sporcular da dahil olmak üzere çeşitli paydaşlarla koordinasyon sağlayarak engelli sporlarının daha geniş yönetimine dahildir. Örneğin Endonezya'da Ulusal Paralimpik Komitesi, eğitim ve yarışma fırsatlarını kolaylaştırarak ve sporcuların ailelerinden ve toplumlarından yeterli desteği almasını sağlayarak engelli bireyler için sporun gelişimini artırmak için önemli adımlar attı (İsmail vd., 2021; Rahmawati vd., 2020). Bu bütünsel yaklaşım, sporcuların gelişebilecekleri ve potansiyellerine ulaşabilecekleri bir ortamı teşvik etmek için hayati öneme sahiptir. Bu ulusal örgütlerin etkisi salt idari olmanın ötesine

uzanır; aynı zamanda savunuculuk ve farkındalık yaratmada da önemli bir rol oynarlar. Ulusal Paralimpik Örgütleri engelli sporcuların ve başarılarının görünürlüğünü teşvik etmek için çalışır ve böylece engelliliğe ilişkin toplumsal algılara meydan okur. Örneğin, çeşitli ülkelerdeki Ulusal Paralimpik Örgütlerinin çabaları, engellilik ve spor etrafındaki anlatıyı değiştirmek için çok önemli olan Paralimpik sporlara yönelik medya kapsamının ve kamuoyunun ilgisinin artmasına yol açmıştır (Kolotouchkina vd., 2020).

Engelli Sporlarının Finansmanı ve Kaynak Yönetimi

Engelli sporlarının finansmanı ve kaynak yönetimi, finansman kaynakları, örgütsel yapılar ve bu sporların faaliyet gösterdiği sosyoekonomik bağlam dahil olmak üzere çeşitli yönleri kapsayan çok yönlü bir konudur. Engelli spor organizasyonlarının karşılaştığı zorluklar, genellikle katılımı teşvik etme ve engelli sporcular için mevcut spor programlarının kalitesini artırma yeteneklerini engelleyebilen sınırlı finansal kaynaklar nedeniyle daha da kötüleşmektedir. Önemli zorluklardan biri, genellikle finansal istikrarsızlığa yol açan finansman için kâr amacı gütmeyen kuruluşlara güvenilmesidir. Sobiecka vd., engelli sporculara adanmış birçok dernek ve birliğin, özellikle tanıtım faaliyetleri için finansman konusunda zorluk çektiğini vurgulamaktadır (Sobiecka vd., 2019). Bu, ana akım spor federasyonlarının kaynakları bir araya getirmek ve finansman fırsatlarını artırabilecek ve katılımı iyileştirebilecek yenilikçi programlar geliştirmek için engelli örgütleriyle iş birliği yapma ihtiyacını vurgulayan Campos vd. tarafından da desteklenmektedir (Campos vd., 2024). Bu kuruluşlar arasındaki iş birliği, engelli sporcular arasında aidiyet ve karşılıklı kimlik duygusunu teşvik etmek ve spora katılımı daha da teşvik etmek için çok önemlidir. Ayrıca, sosyoekonomik bağlam engelli sporları için kaynak yönetiminde kritik bir rol oynar. Araştırmalar, erişilebilirlik, ulaşım ve finansal engellerin engelli bireylerin spora katılımını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Diaz vd., 2019; Magno vd., 2020). Örneğin, Oh ve So, tesis personeli arasında insan hakları anlayışının eksikliğinin engelli kullanıcılar için memnuniyet seviyelerini nasıl düşürebileceğini tartışmakta ve tesisleri iyileştirmek için daha iyi eğitim ve kaynak tahsisine ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Oh & So, 2022). Ek olarak, Magno vd. tarafından belirtildiği gibi, zengin ve imkânsız mahalleler arasındaki spor tesislerindeki eşitsizlikler engelli bireylerin spora erişimini daha da sınırlayabilir (Magno vd., 2020). Bu, sosyoekonomik geçmişlerine bakılmaksızın tüm sporcuların yeterli spor tesislerine erişimini sağlamak için eşit kaynak dağıtımının önemini vurgulamaktadır. Hükümetin ve politika çerçevelerinin rolü de engelli sporlarının finansmanını ve kaynak yönetimini şekillendirmede çok önemlidir.

Örneğin, Güney Kore'deki Spor Temel Yasası, engelli sporlarına yönelik fon ve desteği artırabilecek şekilde herkes için spora katılım hakkını garanti altına almayı amaçlamaktadır (Oh & So, 2022). Benzer şekilde, Avrupa Spor Şartı, daha iyi kaynak tahsisi ve yönetim stratejilerine yol açabilecek kapsayıcı uygulamaları savunmaktadır (Oh & So, 2022).

Engelli Sporlarında Organizasyonel Yapı

Engelli sporlarındaki organizasyonel yapı, kulüpler ve dernekler, antrenörler, teknik personelin rolleri ve engelli sporcuların bu çerçevelere entegrasyonu dahil olmak üzere çeşitli bileşenleri kapsar. Bu unsurları anlamak, engelli bireyler için sporda katılımı ve mükemmelliği teşvik eden kapsayıcı bir ortamı teşvik etmek için çok önemlidir. Kulüpler ve dernekler, engelli sporlarının geliştirilmesinde ve tanıtılmasında önemli bir rol oynar. Katılımı kolaylaştıran gerekli altyapıyı ve destek sistemlerini sağlarlar. Örneğin, Güney Afrika Engelli Spor (DISSA) ve Özel Olimpiyatlar gibi kuruluşlar, sporculara kaynak ve destek sunmada etkili olur ve böylece okul ortamları dışında spora katılımlarını artırır (Wegner ve Struthers, 2011). Engelli spor örgütlerinin genellikle dikey entegrasyon olarak adlandırılan ana akım spor çerçevelerine entegrasyonu, erişilebilirliği ve katılımı iyileştirmek için bir strateji olarak vurgulanmıştır (Tusiime ve Odiango, 2022). Bu yaklaşım yalnızca engelli sporlarının erişimini genişletmekle kalmaz, aynı zamanda daha kapsayıcı bir spor kültürü de teşvik eder. Engelli spor organizasyonlarının etkinliği, koçluk ve teknik personelinin kalitesinden önemli ölçüde etkilenir. Antrenörler, sakatlık önleme ve rehabilitasyon stratejileri de dahil olmak üzere engelli sporcuların karşılaştığı özel zorlukları ele almak için gerekli eğitimle donatılmalıdır (Gawroński vd., 2013; Fagher ve Lexell, 2014). Antrenörler, tıbbi personel ve terapistler arasındaki iş birliği de hayati öneme sahiptir çünkü sporcuların hem fiziksel hem de psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan kapsamlı bakım almasını sağlar (Sahlin ve Lexell, 2015). Engelli sporcular engelli sporlarının organizasyon yapısı içinde merkezi bir rol oynarlar. Katılımları yalnızca kişisel gelişimlerine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda spor topluluğunu bir bütün olarak zenginleştirir. Çalışmalar, spora katılımın engelli bireylerin fiziksel, motor ve sosyal becerilerini önemli ölçüde iyileştirdiğini göstermiştir (Akyol & İlkım, 2018).

SONUÇ

Engelli sporlarının mevcut durumu, engelli sporcular için kapsayıcılık ve eşit fırsatlara duyulan ihtiyacın giderek daha fazla kabul gördüğünü yansıtmaktadır. Son çalışmalar, sosyal ve ekonomik kapsayıcılığı artıran ve Sürdürülebilir

Kalkınma Hedefleri (SKH) ile uyumlu uyarlanabilir spor programlarının önemini vurgulamaktadır (Kurniawan ve Samudro, 2024). Engellileri kapsayıcı spor politikalarının geliştirilmesi, engelli bireylerin seslerinin ve deneyimlerinin politika yapma süreçlerine dahil edilmesinin gerekliliğini vurgulayarak hayati önem taşımaktadır (Oblak vd., 2023). Bu katılımcı yaklaşım, kapsayıcılığı teşvik eden ve engelli sporcuların karşılaştığı benzersiz zorlukları ele alan ortamlar yaratmak için gereklidir (Rutland vd., 2022). Kapsayıcı spor katılımını teşvik etmede sosyal ortamların rolü yeterince vurgulanamaz. Araştırmalar, engelli sporları hakkında farkındalığı artırmayı ve kapsayıcı koçluk eğitimi sağlamayı amaçlayan çok sektörlü kampanyaların, zihinsel engelli bireyler arasında katılımı kolaylaştırmak için hayati önem taşıdığını göstermektedir (Sakalidis vd., 2023). Bu tür girişimler yalnızca engelli sporcuların görünürlüğünü artırmakla kalmaz, aynı zamanda engelli ve engelli olmayan sporcular arasındaki iş birliğini de teşvik ederek daha kapsayıcı bir spor kültürü oluşturur (Sakalidis vd., 2023; Magnanini ve Morelli, 2021). Engelli sporcuların Birleşik Sporlar gibi ana akım spor ortamlarına entegrasyonunun, sosyal katılımı teşvik ettiği ve tüm katılımcılar için genel deneyimi geliştirdiği gösterilmiştir (Grandisson vd., 2019). Geleceğe bakıldığında, engelli sporlarını daha da geliştirmek için çeşitli stratejiler uygulanabilir. İlk olarak, kapsayıcılığı ve engelliliğe özgü ihtiyaçları anlamayı vurgulayan eğitim yoluyla koçluk uygulamalarını geliştirmek esastır (Allan vd., 2019). Antrenörler engelli sporcuların deneyimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynarlar ve eğitim yöntemlerini uyarlama ve destekleyici ortamlar oluşturma yetenekleri sporcuların performansını ve katılımını önemli ölçüde etkileyebilir (Allan vd., 2019). Mevcut spor aktivitelerini ve çeşitli engelliliklere uygunluklarını kataloglayan merkezi veri tabanlarının kurulması erişimi ve katılımı iyileştirebilir (Darcy vd., 2020). Spor kulüplerinde uyarlanabilir fiziksel aktivite programlarının eksikliği gibi katılım engellerinin ele alınması kritik öneme sahiptir (Declerck vd., 2021). Araştırmalar, birçok tesisin engelli bireylere uyum sağlamaya istekli olduğunu, ancak belirli programların genellikle eksik olduğunu göstermektedir (Declerck vd., 2021). Sonuç olarak, engelli sporlarının geleceği, kapsayıcılığı, katılımcı politika yapımını ve özel programların geliştirilmesini önceliklendiren kapsamlı bir yaklaşımda yatmaktadır. Paydaşlar arasında iş birliğini teşvik ederek, koçluk uygulamalarını geliştirerek ve mevcut engelleri ele alarak, engelli sporlarının manzarası gelişmeye devam edebilir ve tüm sporcular için eşit fırsatlar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akyol, B. and İlkım, M. (2018). Socialization of disabled people with sports activities and their problem encountered in participating in sports activities. *Turkish Journal of Sport and Exercise*. <https://doi.org/10.15314/tsed.452256>
- Albrecht, J., Elmoose-Østerlund, K., Klenk, C., & Nagel, S. (2019). Sports clubs as a medium for integrating people with disabilities. *European Journal for Sport and Society*, 16(2), 88-110. <https://doi.org/10.1080/16138171.2019.1607468>
- Allan, V., Evans, M. B., Latimer-Cheung, A. E., & Côté, J. (2019). From the athletes' perspective: a social-relational understanding of how coaches shape the disability sport experience. *Journal of Applied Sport Psychology*, 32(6), 546-564. <https://doi.org/10.1080/10413200.2019.1587551>
- Anderson, D. M. (2009). Adolescent girls' involvement in disability sport: implications for identity development. *Journal of Sport and Social Issues*, 33(4), 427-449. <https://doi.org/10.1177/0193723509350608>
- Balduck, A., Lucidarme, S., Marlier, M., & Willem, A. (2014). Organizational capacity and organizational ambition in nonprofit and voluntary sports clubs. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 26(5), 2023-2043. <https://doi.org/10.1007/s11266-014-9502-x>
- Bastık, C., Erkan, M., & GÜMÜŞDAĞ, H. (2023). Investigation of the effect of sports on the socialization of physically disabled individuals. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1-12. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1128586>
- Beacom, A. and Golder, G. (2018). Developing disability sport: the evolving role of the university sector. *The Palgrave Handbook of Paralympic Studies*, 625-646. https://doi.org/10.1057/978-1-137-47901-3_28
- Blauwet, C. and Iezzoni, L. I. (2014). From the paralympics to public health: increasing physical activity through legislative and policy initiatives. *PM&R*, 6(8S). <https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2014.05.014>
- Blauwet, C. and Willick, S. E. (2012). The paralympic movement: using sports to promote health, disability rights, and social integration for athletes with disabilities. *PM&R*, 4(11), 851-856. <https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2012.08.015>

- Braye, S., Gibbons, T., & Dixon, K. (2013). Disability ‘rights’ or ‘wrongs’? the claims of the international paralympic committee, the london 2012 paralympics and disability rights in the uk. *Sociological Research Online*, 18(3), 164-167. <https://doi.org/10.5153/sro.3118>
- Brittain, I. and Beacom, A. (2016). Leveraging the london 2012 paralympic games. *Journal of Sport and Social Issues*, 40(6), 499-521. <https://doi.org/10.1177/0193723516655580>
- Brown, C. and Pappous, A. (2020). Are mega-events a solution to address physical inactivity? interrogating the london 2012 paralympic sport participation legacies among people with disabilities. *European Journal for Sport and Society*, 18(1), 18-43. <https://doi.org/10.1080/16138171.2020.1792112>
- Bulut, S., Rostami, M., Hajji, J., Boltivets, S., Saadati, N., Yang, J., ... & William, E. (2024). Adaptive sports and mental health: exploring the psychological outcomes of engaging in sports for individuals with disabilities. *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling*, 6(2), 113-119. <https://doi.org/10.61838/kman.jarac.6.2.14>
- Cai, E. and Song, Y. (2021). 2022 paralympics. *The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs*, 1-6. https://doi.org/10.1007/978-3-030-13895-0_167-2
- Campos, M. J., Oblak, V. P., Massart, A., Ljubotina, P., Perényi, S., Farkas, J., ... & Doupona, M. (2024). Listening to stakeholders’ voices on funding social inclusion in sport for people with disabilities—proposal for criteria. *Sports*, 12(6), 147. <https://doi.org/10.3390/sports12060147>
- Comella, A., Hassett, L., Hunter, K., Cole, J., & Sherrington, C. (2018). Sporting opportunities for people with physical disabilities: mixed methods study of web-based searches and sport provider interviews. *Health Promotion Journal of Australia*, 30(2), 180-188. <https://doi.org/10.1002/hpja.31>
- Cottingham, M., Pitts, B. P., & Shapiro, D. R. (2017). Purpose and perceived benefits for the inclusion of disability sport topics in the introduction to sport management course. *Choregia*, 13(2), 17-33. <https://doi.org/10.4127/ch.2017.0122>
- D’Angelo, C., Corvino, C., & Gozzoli, C. (2021). The challenges of promoting social inclusion through sport: the experience of a sport-based initiative in italy. *Societies*, 11(2), 44. <https://doi.org/10.3390/soc11020044>

- Darcy, S., Ollerton, J., & Faulkner, S. (2020). "why can't i play?": transdisciplinary learnings for children with disability's sport participation. *Social Inclusion*, 8(3), 209-223. <https://doi.org/10.17645/si.v8i3.2750>
- Dean, N. A., Bundon, A., Howe, P. D., & Abele, N. (2022). Gender parity, false starts, and promising practices in the paralympic movement. *Sociology of Sport Journal*, 39(3), 221-230. <https://doi.org/10.1123/ssj.2021-0030>
- Declerck, L., Stoquart, G., Lejeune, T., Vanderthommen, M., & Kaux, J. (2021). Barriers to development and expansion of adaptive physical activity and sports for individuals with a physical disability in sports clubs and centres. *Science & Sports*, 36(3), 202-209. <https://doi.org/10.1016/j.scispo.2020.12.002>
- Derman, W., Runciman, P., Jordaan, E., Schwellnus, M., Blauwet, C., Webborn, N., ... & Kim, K. (2019). High incidence of injuries at the pyeongchang 2018 paralympic winter games: a prospective cohort study of 6804 athlete days. *British Journal of Sports Medicine*, 54(1), 38-43. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2018-100170>
- Diaz, R., Miller, E., Kraus, E., & Fredericson, M. (2019). Impact of adaptive sports participation on quality of life. *Sports Medicine and Arthroscopy Review*, 27(2), 73-82. <https://doi.org/10.1097/jsa.0000000000000242>
- Evershed, J., Frazer, S., Mellifont, R., & Burkett, B. (2012). Sports technology provides an objective assessment of the paralympic swimming classification system. *Sports Technology*, 5(1-2), 49-55. <https://doi.org/10.1080/19346182.2012.704924>
- Fagher, K. and Lexell, J. (2014). Sports-related injuries in athletes with disabilities. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 24(5). <https://doi.org/10.1111/sms.12175>
- Fagher, K., Dahlström, Ö., Jacobsson, J., Timpka, T., & Lexell, J. (2019). Prevalence of sports-related injuries and illnesses in paralympic athletes. *PM&R*, 12(3), 271-280. <https://doi.org/10.1002/pmrj.12211>
- Fitzgerald, H. and Kirk, D. (2009). Identity work: young disabled people, family and sport. *Leisure Studies*, 28(4), 469-488. <https://doi.org/10.1080/02614360903078659>
- Gawroński, W., Sobiecka, J., & Malesza, J. (2013). Fit and healthy paralympians—medical care guidelines for disabled athletes: a study of the injuries and illnesses incurred by the polish paralympic team in beijing 2008 and london 2012. *British Journal of Sports Medicine*, 47(13), 844-849. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2013-092298>

- Gee, C. M., Lacroix, M. A., Stellingwerff, T., Gavel, E. H., Logan-Sprenger, H. M., & West, C. R. (2021). Physiological considerations to support podium performance in para-athletes. *Frontiers in Rehabilitation Sciences*, 2. <https://doi.org/10.3389/fresc.2021.732342>
- Ginis, K. A. M., Ploeg, H. P. v. d., Foster, C., Lai, B., McBride, C. B., Ng, K., ... & Heath, G. W. (2021). Participation of people living with disabilities in physical activity: a global perspective. *The Lancet*, 398(10298), 443-455. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(21\)01164-8](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(21)01164-8)
- Grandisson, M., Marcotte, J., Niquette, B., & Milot, É. (2019). Strategies to foster inclusion through sports: a scoping review. *Inclusion*, 7(4), 220-233. <https://doi.org/10.1352/2326-6988-7.4.220>
- Grangeiro, P. M., Laurentino, M. d. F., Gomes, F. G. d. L., Alvarez, D. S., Moreira, C. A., Souza, N. A. d., ... & Silva, C. A. (2022). Telehealth for children and adolescents with physical disabilities during the covid-19 pandemic. *Acta Ortopédica Brasileira*, 30(spe1). <https://doi.org/10.1590/1413-785220223001e248102>
- Harthy, S. S. A., Hammad, M. A., & Awed, H. S. (2024). The role of sports clubs in promoting social integration among people with disabilities in saudi arabia. *Journal of Disability Research*, 3(2). <https://doi.org/10.57197/jdr-2024-0007>
- Heath, G. W. and Levine, D. (2022). Physical activity and public health among people with disabilities: research gaps and recommendations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 10436. <https://doi.org/10.3390/ijerph191610436>
- Hodgkinson, I. R., Hughes, P., & Leone, V. (2020). Collective organisational publicness versus privateness in community sport: a national panel study of local authorities. *European Sport Management Quarterly*, 21(4), 564-582. <https://doi.org/10.1080/16184742.2020.1765403>
- Howe, P. D. and Silva, C. F. (2016). The fiddle of using the paralympic games as a vehicle for expanding [dis]ability sport participation. *Sport in Society*, 21(1), 125-136. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1225885>
- Hums, M. A., Moorman, A. M., & Wolff, E. A. (2003). The inclusion of the paralympics in the olympic and amateur sports act. *Journal of Sport and Social Issues*, 27(3), 261-275. <https://doi.org/10.1177/0193732503255480>
- Ismail, T., Sugiyanto, S., & Purnama, S. K. (2021). Management of disabilities athletes sport branch sitting volleyball. *Quality in Sport*, 7(2), 52-63. <https://doi.org/10.12775/qs.2021.011>

- Kolotouchkina, O., Barroso, C. L., Guardia, M. L. G., & Pavón, J. (2020). Disability, sport, and television: media visibility and representation of paralympic games in news programs. *Sustainability*, 13(1), 256. <https://doi.org/10.3390/su13010256>
- Kurniawan, A. and Samudro, B. R. (2024). Optimizing social and economic inclusion through adaptive sports programs for persons with disabilities: a pathway to achieving sdgs. *International Journal of Current Science Research and Review*, 07(05). <https://doi.org/10.47191/ijcsrr/v7-i5-67>
- Laurentino, M. d. F., Lindoso, L., Astley, C., Lavorato, S. S. M., Ihara, B. P., Lima, D. C. C. d., ... & Grangeiro, P. M. (2023). Impact of covid-19 on physical and mental functioning in adolescents with disabilities in a sports nongovernmental organization. *Revista Paulista De Pediatria*, 41. <https://doi.org/10.1590/1984-0462/2023/41/2021334>
- Lee, J., Oh, K., Min, J., Goo, S. Y., Lee, E., Yi, K. J., ... & Jeon, J. Y. (2023). Results from south korean 2022 para report card on physical activity for children and adolescents with disabilities. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 40(3), 541-550. <https://doi.org/10.1123/apaq.2022-0049>
- Liu, J., Yu, H., Bleakney, A., & Jan, Y. (2024). Factors influencing the relationship between coaches and athletes with disabilities: a systematic review. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1461512>
- Lorenzo, T., McKinney, V., Bam, A., Sigenu, V., & Sompeta, S. (2018). Mapping participation of disabled youth in sport and other free-time activities to facilitate their livelihoods development. *British Journal of Occupational Therapy*, 82(2), 80-89. <https://doi.org/10.1177/0308022618817281>
- Magnanini, A. and Morelli, G. (2021). Inclusion in paralympic sports from 2010 to 2021: a systematic review. *The Educational Review, USA*, 5(9), 316-327. <https://doi.org/10.26855/er.2021.09.002>
- Magno, F., Caten, C. S. t., Filho, A. R. R., Callegaro, A. M., & Ferreira, A. d. C. D. (2020). Factors related to sports participation in brazil: an analysis based on the 2015 national household survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(17), 6011. <https://doi.org/10.3390/ijerph17176011>
- McConkey, R., Dowling, S., Hassan, D. A., & Menke, S. (2012). Promoting social inclusion through unified sports for youth with intellectual disabilities: a five-nation study. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(10), 923-935. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2012.01587.x>

- McConkey, R., Peng, C., Merritt, M., & Shellard, A. (2019). The meaning of social inclusion to players with and without intellectual disability in unified sports teams. *Inclusion*, 7(4), 234-243. <https://doi.org/10.1352/2326-6988-7.4.234>
- McConkey, R., Pochstein, F., Carlin, L., & Menke, S. (2019). Promoting the social inclusion of players with intellectual disabilities: an assessment tool for sport coaches. *Sport in Society*, 24(3), 430-439. <https://doi.org/10.1080/17430437.2019.1673369>
- Misener, L. and Darcy, S. (2014). Managing disability sport: from athletes with disabilities to inclusive organisational perspectives. *Sport Management Review*, 17(1), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2013.12.003>
- Mitić, P., Jorgić, B., Popović, I., & Hadžović, M. (2020). The relationship between playing sports and self-efficacy in people with disabilities. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 409. <https://doi.org/10.22190/fupes200909038m>
- Noske-Turner, J., Pullen, E., Magalasi, M., Haslett, D., & Tacchi, J. (2022). Paralympic broadcasting in sub-saharan africa: sport, media and communication for social change. *Communication & Sport*, 10(5), 1001-1015. <https://doi.org/10.1177/21674795221093722>
- Oblak, V. P., Campos, M. J., Lemos, S., Rocha, M., Ljubotina, P., Poteko, K., ... & Doupona, M. (2023). Narrowing the definition of social inclusion in sport for people with disabilities through a scoping review. *Healthcare*, 11(16), 2292. <https://doi.org/10.3390/healthcare11162292>
- Oh, A. and So, W. (2022). Assessing the needs of people with disabilities for physical activities and sports in south korea. *Healthcare*, 10(2), 265. <https://doi.org/10.3390/healthcare10020265>
- Petersen-Wagner, R. and Ludvigsen, J. A. L. (2023). The paralympics on youtube: alternative content creation and the digital consumption of the paralympics. *International Review for the Sociology of Sport*, 58(7), 1154-1173. <https://doi.org/10.1177/10126902231155572>
- Prieto, J. and Salcines, J. L. P. (2018). The united nations convention on the rights of persons with disabilities and its effects on the promotion of elite disability sport: a worldwide analysis. *The Age of Human Rights Journal*, (10), 119-138. <https://doi.org/10.17561/tahrj.n10.6>
- Rahmawati, D., Wiyanto, A., & Setyawan, D. A. (2020). Manajemen national paralympic committee (npc) dalam pembinaan prestasi atlet penyandang disabilitas. *Edu Sportivo: Indonesian Journal of Physical Education*, 1(2), 97-102. [https://doi.org/10.25299/es:ijope.2020.vol1\(2\).5661](https://doi.org/10.25299/es:ijope.2020.vol1(2).5661)

- Robertson, J. and Emerson, E. (2010). Participation in sports by people with intellectual disabilities in england: a brief report. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 23(6), 616-622. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2009.00540.x>
- Rosso, V. and Gastaldi, L. (2020). Towards beijing 2022: discussion on the growth in size of paralympic winter games in terms of participating data from örnköldvík 1976 to pyeongchang 2018. *Journal of Human Sport and Exercise*, 16(4). <https://doi.org/10.14198/jhse.2021.164.13>
- Rutland, E. A., Suttiratana, S. C., Vieira, S. d. S., Janarthanan, R., Amick, M., & Tuakli-Wosornu, Y. A. (2022). Para athletes' perceptions of abuse: a qualitative study across three lower resourced countries. *British Journal of Sports Medicine*, 56(10), 561-567. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2021-104545>
- Sahlin, K. B. and Lexell, J. (2015). Impact of organized sports on activity, participation, and quality of life in people with neurologic disabilities. *PM&R*, 7(10), 1081-1088. <https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2015.03.019>
- Sakalidis, K. E., Fadeeva, A., Hettinga, F. J., & Ling, F. C. M. (2023). The role of the social environment in inclusive sports participation—identifying similarities and challenges in athletes with and without intellectual disabilities through coaches' eyes: a qualitative inquiry. *Plos One*, 18(1), e0280379. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0280379>
- Shields, N. and Synnot, A. (2014). An exploratory study of how sports and recreation industry personnel perceive the barriers and facilitators of physical activity in children with disability. *Disability and Rehabilitation*, 36(24), 2080-2084. <https://doi.org/10.3109/09638288.2014.892637>
- Slocum, C., Blauwet, C., & Allen, J. B. (2015). Sports medicine considerations for the paralympic athlete. *Current Physical Medicine and Rehabilitation Reports*, 3(1), 25-35. <https://doi.org/10.1007/s40141-014-0074-x>
- Sobiecka, J., Plinta, R., Drobniwicz, K., Kłodecka-Różalska, J., & Cichoń, K. (2012). Conditions for preparations for the 2008 beijing paralympic games in the opinion of the polish national team. *Biomedical Human Kinetics*, 4(2012), 29-37. <https://doi.org/10.2478/v10101-012-0006-0>
- Sobiecka, J., Plinta, R., Kądziołka, M., Gawroński, W., Kruszelnicki, P., & Zwierzchowska, A. (2019). Polish paralympic sports in the opinion of athletes and coaches in retrospective studies. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), 4927. <https://doi.org/10.3390/ijerph16244927>

- Steiger, A., Mumenthaler, F., & Nagel, S. (2021). Friendships in integrative settings: network analyses in organized sports and a comparison with school. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12), 6603. <https://doi.org/10.3390/ijerph18126603>
- Tabaie, S., Nowell, J. A., Osadebey, E. N., Yastishak, J., & Murray, R. (2022). Adaptive sport participation in the pediatric population. *Journal of the Pediatric Orthopaedic Society of North America*, 4(3), 474. <https://doi.org/10.55275/jposna-2022-0082>
- Tusiime, O. and Odiango, R. A. (2022). Evaluation of the challenges of inclusion among students with disabilities in university sports: the case of makerere university, uganda. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 9(1). <https://doi.org/10.46827/ejpe.v9i1.4524>
- Tweedy, S. M. and Vanlandewijck, Y. (2009). International paralympic committee position stand—background and scientific principles of classification in paralympic sport. *British Journal of Sports Medicine*, 45(4), 259-269. <https://doi.org/10.1136/bjsm.2009.065060>
- Wegner, L. and Struthers, P. (2011). Sports for learners with physical disabilities in ordinary public primary schools in the western cape, south africa. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance*, 17(3). <https://doi.org/10.4314/ajpherd.v17i3.68079>

3. BÖLÜM

SPOR YÖNETİMİNDE LİDERLİK

**İrfan KARA¹, İnci Neslihan Çinibulak²,
Engin ÇİNİBULAK³**

¹ Dr. Öğr. Üyesi; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi,
ORCID ID: 0009-0002-0667-763X, irkara@gelisim.edu.tr

² Öğretmen, Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Halil Bedi Yönetken Ortaokulu,
cinibulakenginn@gmail.com

³ Dr; Öğretmen, Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Bakırköy Anadolu Lisesi,
ORCID ID: 0000-0001-5155-3586, cinibulakenginn@gmail.com

GİRİŞ

Hayatımızın her alanında bir yönetme, yönetilme ile karşı karşıyayız. İnsanların yaşamları içerisinde belli bir plan eşliğinde bir düzen oluşturabilmeleri için yönetilmeye ihtiyaç duyarlar. Doğru stratejileri kullanarak ileriye dönük sağlam adımlar atılmak istenir. Yönetici zaman yer fark etmeden doğru olanı yapmak ve bunu sürdürmeyi hedefler. Bu nedenle insanlar ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortak bir çaba içerisine girer. Spor yöneticiliği, hem teorik hem pratik açıdan 21. Yüzyılda dinamik ve depolanabilen yönetim alanının biri haline geldi. Bu alanda spor organizasyonlarının büyüklüğü, spor yönetimindeki iletişim kapasitesine bağlıdır. Spor yöneticisi, bir takıma destek sağlamak için kritik bir role sahip olup, yöneticinin liderlik yeteneği ve sosyal zeka seviyesi, bu başarıyı doğrudan etkiler.

Spor Yöneticiliği, spor organizasyonlarının verimin arttırmak için spor endüstrisi, rekreasyon, boş zamanların değerlendirilmesi gibi hizmetlerin işleyişini sağlamak amacıyla var olan bilgi ve becerilere sahip bireylerin yönetim süreçlerinin yürüttüğü bir alandır (Desensi ve Rosenborg, 2011) Spor yöneticiliği, sporun profesyonelleşmesi ve küresel bir endüstri haline gelmesiyle dünya çapında giderek artan bir şekilde sahip olunan bir şirket haline gelmiştir. Bu alanda faaliyet gösteren yöneticiler, sporcular ve takımların en üst düzeyde performans göstermelerini sağlamak için, organizasyonel ve oluşturulmuş yapıyı ölçmekten sorumludur. Spor yönetimi bir takımın başarısı için kritik bir role sahip olup, yöneticinin liderlik yeteneği ve sosyal zeka seviyesi, bu başarıyı doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Bu bağlamda spor yönetiminin liderlik stratejilerini ve sosyal zekanın geliştirilmesini sağlayan, etkili spor stratejisi geliştirilmesi önemlidir.

Liderlik, uzun yıllardan beri akademik araştırmaların her birinde yer almış çalışmalar bulunmaktadır. Liderliği tanımlayacak olursak; Ciulla'ya göre liderlik, örgüt içindeki insanları belirlenen hedeflere ulaştırmak için yapılan amaçların yürütülmesi olarak tanımlamıştır (Ciulla, 2008). Diğer bir tanımda bireyin diğer insanlardan farklı olarak yetenekleri ile göz önünde bulunan ve sosyal faaliyetlerin sürdürülebilmesinde öncülük eden kişi olarak tanımlamıştır (Mumford, 1996). Başka bir açıdan bakıldığında kişilerin düşünce ve tavırlarını özgür ifade edebilmeleri konusunda yol gösteren kişi liderlik olarak tanımlamıştır (Bennis ve Nanus 1985). Liderlik stillerine bakıldığında, Dönüşümcü liderlik, hizmetkar liderlik, etkili liderlik ve otokratik liderlik bunlardan bazılarıdır. Bolman ve Deal (1991) verim alınabilecek olan bir liderlik anlayışını belirlemek için, örgüt içinde hedefler doğrultusunda hareket edilmeli, hedefleri yönlendiren sorun ve çözümlere odaklanan ve farklı yöntemleri bir arada taşıyan bir bütünlüğü çok yönlü liderlik yönelimleri olarak

tanımlamıştır (Bolman ve Deal, 1991). Lider, çağımız gereği çabuk farklılaşmalar ile çekişmeli geçen süreci doğru aktarabildiğinde, takım gücünü ve iş yükünü azaltabilecek etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Çok yönlü yönetim modeline bakıldığında farklı yönetim stratejilerini bir araya getirerek çeşitli yöntem ve teknikleri kullanarak esneklik ve uyum sağlayan bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Bu esneklik özellikle değişken ve düzenli spor yönetiminde görev yapan yöneticiler için önemli olduğu söylenebilir. Çok yönlü liderlik teorisi Bass ve Avolio tarafından 1990'ların başında, değişen durumlar ile birimlerin, farklı bireylerle etkileşimlerine uyum sağlamasını gerektiren, çeşitli liderlik odaklı olup bunu sergileyebilmelerini ifade eden bir kavram olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşım, yönetimin tek bir stile indirgenemeyeceğini, birimlerin durumlarına uygun esneklik göstermeleri gerektiğini savunur (Boss ve Avelio, 1993). Çok yönlü liderlik, takım üyelerinin motivasyonunu ve yaratıcılığını artıran organizasyonel etkinlik ve adaptasyonu destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Spor yönetim şekli, çok yönlü yönlendirme, destek personeli ve diğer bütün birimlerin çeşitliliklerini ve ihtiyaçlarını anlayarak, hızlı ve etkili bir şekilde çalışmalarına olanak sağlamaktadır.

1.GENEL BİLGİLER

1.1. Yönetim

Zeigler ve Bowie (1983) yönetim kavramını “örgütü amaçlarına gerçekleştirebilmek için elinde bulunan kaynakları farklı düzeylerde planlama, birleştirme, teşkilatlandırma, eş güdüm sağlama ve kontrol etme fonksiyonlarını ortaya çıkarma ve kullanma faaliyeti” olarak tanımlamışlardır (Zeigler ve Bowie, 1983). Yönetim kavramının ortak alan ifadesi ise bir hedefe ulaşmak içim diğer insanlar ile birlikte iş yapma biçimidir (Gürsoy, 2014). “Birlikte gerçekleştirilmek istenilen hedefler için insan ekiplerinin oluşturulması, iş akışı ve kişisel görev ve sorumlulukların belirlenmesi ile yöneten lider yönetilenler durumunda çalıştıkları her zaman ve alan olarak ifade edebiliriz” (Şimşek ve Çelik, 2019). Rue ve Byars (1983) ise yönetimi; “iş yükünü hafifletmek için örgütte çalışan bireylerin, çalışma performanslarına destek vermek adına yönlendirme ve doğru hedeflere ulaştırmak için takip ettikleri süreç” olarak ifade edilmiştir (Rue ve Byars, 1983).

Yönetimin amacı en az girdiyle en çok verimi elde etmektir. Bunlar; hedeflere ulaşmak, iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, kaynak israfını ortadan kaldırmak, çalışanlarla dostça bir ilişki kurmak, yönetim faaliyetlerin düzenlenmesi ve koordinasyonu sağlamak, kaynakların akılcı bir şekilde kullanımı sağlamaktır. “Yönetim ile yapılan işlerin gerçekleşmesi bir sürece bağlıdır ve bu süreç ilerlerken çeşitli kaynaklar kullanılmaktadır. Bu kaynaklar,

planlar, bütçe, program ve organizasyonlar olarak tanımlayabiliriz” (Koç ve Topaloğlu, 2010).

Yönetici, örgüt içinde yapılan işlerin yükünü hafifletmek için örgüt içinde bulunan kişilere, iş bölümü yaparak organizasyonları gerçekleştirmek için belli amaçlar doğrultusunda bir araya getiren ve işletmeyi yürütmekten sorumlu olan kişidir olarak tanımlanmıştır (Bozkurt ve Ergun, 1998). “Yönetici, işletme tarafından imal edilen, çalışmaların etkin ve akıcı bir şekilde oluşturarak, farklı insanlar ile organize olarak örgüt toplum için uğraş veren kişidir” (Özveren, 2009).

İyi bir yönetici, çalışma hayatında liderlik yönü olan performans açısından yüksek enerjiye sahip, kriz durumlarında kararlı ve doğru tercih yapabilen kritik durumu yöneten ve empati kurabilen analitik düşünebilen çözüm odaklı yönlendiren ve beklentiyi karşılayabilen yetiye sahip kişilerdir (Ersan, 1994).

1.2. Spor Yönetimi

Spor yönetimi, spor organizasyonları, spor tesisleri, spor etkinlikleri, sporcular, antrenörler, destek personeli ve sporla ilgili diğer paydaşlar arasındaki ilişkileri düzenlemeyi, koordine ve kontrol etmeyi içerir. Yönetimin bu alanda çalışan profesyoneller, spor organizasyonlarının günlük operasyonlarını yönetir ve sporun geniş çerçevesinde stratejik planlamasından sorumludur. Spor yönetimi sporun daha verimli ve profesyonel yürütülmesi amacı dışında toplumda daha geniş kitlelere yayılmasını amaçlar. Spor bilimleri organizasyonlarının gelişim göstermesi bir yana, nitelikli personel yetiştirme ve spor kurumlarının düzenledikleri faaliyetleri, sporda uygulanabilecek planların düzenlenmesi ve spor yöneticilerinin yürütmekte olduğu her türlü konuyu inceler (İmamoğlu, 1992).

1.3. Spor Yöneticisi

Spor yöneticileri genellikle spor organizasyonlarındaki liderlik rollerini üstlenen profesyonellerdir. Bu rol, organizasyonların etkili bir şekilde işlemlerini sağlamak, sporcuların ve takımların performansını arttırmak, organizasyonun finansal başarısını güvence altına almak ve genel olarak sporun sürdürülebilirliğini sağlamak gibi geniş bir yelpazede sorumlulukları içerir. Genel kültürü bilgisine sahip, spor alan bilgisi, mesleki beceriler ile yenilikçi, yönetimin gerekliliklerini yerine getiren, spor konusunda yeterli bilgi ve yetkinliğe sahip olan, sporsal yeteneklerin düzenlendiği faaliyetlerde toplum kültürüne önem veren, bilimsel yenilikleri takip eden, çözüm odaklı kişi spor yöneticisi olarak nitelendirilmektedir (Yetim ve Şenel, 2001). Kıpık (2018) ise, spor ile ilgili çalışmaların yürütülmesi için farklı biçimlerde görev alan, ekip

arkadaşlarına sorumluluk verebilen ve bu hizmet faaliyetlerinin yürütülmesinde emek sarf eden vizyon sahibi kişi olarak tanımlamıştır (Kıpık, 2018). Spor yöneticileri başarılı olabilmeleri için çeşitli mesleki ve kişisel özelliklere sahip olmalı ve bu özellikle işleyişine göre ortaya koymalıdır. Başarılı bir spor yöneticisi iyi bir dinleyici, aynı zamanda iyi bir yönetici, ikili ilişkilerde empati kurabilen, doğru kararlar alan mesleki yeterliliğe sahip olan kişi olduğu söylenebilir.

Sporun geliştirilmesi yalnızca amatör ve profesyonel sporcuları yetiştirmek ile değil, onların performansına katkı sağlayacak ve yönlendirecek yöneticilere de ihtiyaç duyulur. Spor yöneticisi, sporseverlerde dikkat uyandırmak ve finansal başarı elde etmek için, sporun toplum üzerinde olumlu etki oluşturmaya adına planlama ve yönetimin hedeflere uygun bir şekilde ilerlemesi ve amaçlanan hedeflere ulaşmak için geliştirilen stratejileri düzenleyip uygulayan kişidir (Yetim, 1996).

1.4. Liderlik

Liderlik, bir bireyin veya bir grup insanın diğerlerini etkileyerek belirli bir hedefe yönlendirmesi ve bu süreçte vizyon oluşturma, motive etme, rehberlik etme ve takım çalışmasını teşvik etme konusunda yönlendiren kişi olarak tanımlanır (Avcı ve Topaoğlu, 2009). (Taylor vd. 2007) ise lider “Grup tavırları ve inançları üstünde en etkili olan kişidir” /Taylor vd. 2007). “Kendi isteği doğrultusunda insanları etkilemede yetenekli, gönüllü olarak katıldığı organizasyonların işleyişinde öncülük eden ve takipçilerinin bulunduğu toplulukta belli hedeflerin ilerleyişini gözlemleyen ve yürüten kişi” olarak tanımlamıştır (Şahin, 2009).

Bazı liderlik tanımlarına bakacak olursak bunları şu şekilde sıralayabiliriz. Bernard (1927), lider örgüt içinde bireylerin çalışma performansını en üst seviyede tutmak için gerekli önlem ve tedbirleri alan kişidir (Bernard, 1981). Krausz (1986) liderliği; bireyleri her yönüyle etki altında bırakma olarak tanımlamıştır (Krauzs, 1986). (Öztürk, 2016) ise; Liderler, tutum ve davranışlarıyla, girdikleri ortamlarda ön planda olurlar (Öztürk, 2016). Liderlik, kişinin statüsü, bireysel farkları, davranış şekilleri ile kurduğum iletişim yapısına bağlı olduğu görülebilir (Aygün, 2018). Kırmaz (2010) ise lideri, toplumun istek ve arzularını yerine getirirken yön veren kişi olarak tanımlamıştır (Kırmaz, 2010). Diğer bir tanımda liderlik, toplum içindeki sosyal rollerin kontrol edilme sürecinde öncülük eden kişi olarak tanımlanır (İbicioğlu vd., 2009). Başka bir tanıma göre, bireyleri istenilen yönde yönlendirip istekleri kabul ettirme şekli olarak tanımlanmıştır (Çelik ve Sünbül, 2009). Lider, üyelerin potansiyellerini ortaya çıkararak onlara etkili şekilde yön veren kişi

şeklinde tanımlanabilir (Özkalp ve Kirel, 2001). Son zamanlarda sadece görev odaklı yöneticiler değil, liderlik hedefleri ön planda olan lider ve entelektüel sermayeye değer verenler öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, modern iş dünyasında, liderlik sadece bir kapsamlı olmaktan ibaret değil, aynı zamanda hedeflerin vizyonu da planlanıyor ve sürdürülebilir başarı için gereken adımlar atan bir özelliktir (Çağlar, 2004). Bu tanımlara bakıldığında ortak anlatılmak istenen düşünce grup dinamiğinin etkisi ve liderin grubu yönetme şekli olarak yansımaktadır.

2.1. Liderlik Yaklaşımları

Liderlik, insanoğlunun bulunduğu her ortamda kendini belli eden, sürdürülebilen, organizasyonları yönetme ve etkileme şekillerini tanımlayan çeşitli teorik çerçeveleri ifade eden bir yapıya sahiptir. Literatür taramasında ele aldığımızda genel anlamda dört gruba ayrıldığı görülmektedir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz; özellikler yaklaşımları, davranışsal yaklaşım, durumsal ve modern liderlik yaklaşımları.

2.2. Özellikler Yaklaşımları

Özellikler yaklaşımı, liderlik araştırmalarının ilk sistematik çalışmalarından biri olup, 1940'lı yıllarda popülerlik kazanmıştır. Bu yaklaşım, liderlerin sahip oldukları kişisel özelliklere odaklanır ve "liderler doğuştan mı gelir yoksa sonradan mı olunur?" sorusuna cevap aramaktadır (Northouse, 2018). Stogdill'in (1948) öncü çalışmaları, liderlerin belirli kişilik özelliklerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu özellikler arasında zeka, kendine güven, kararlılık, dürüstlük ve sosyallik gibi karakteristik özellikler yer almaktadır. Mann (1959) ise yaptığı araştırmada, zeka, maskülenlik, uyum yeteneği, baskınlık, dışadönüklük ve muhafazakarlık gibi özelliklerin liderlik ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Kirkpatrick ve Locke (1991), başarılı liderlerin diğer insanlardan farklı olduğunu ve bu farkın altı temel özellikten kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir: motivasyon, dürüstlük, özgüven, bilişsel yetenek, görev bilgisi ve kararlılık. Zaccaro, Kemp ve Bader (2004) ise modern liderlik araştırmalarında problem çözme yeteneği, sosyal muhakeme becerileri ve bilgi birikiminin önemini vurgulamışlardır. Ancak, bu yaklaşım bazı önemli eleştiriler de almıştır. Bass (1990), özellikler yaklaşımının durumsal faktörleri göz ardı ettiğini ve liderlik sürecinin karmaşıklığını tam olarak açıklayamadığını belirtmiştir. Ayrıca, Yukl (2010) da belirli özelliklerin her durumda etkili liderliği garanti edemeyeceğini vurgulamıştır.

2.3. Davranışsal Liderlik Yaklaşımları

Davranışsal liderlik yaklaşımları, 1940'ların sonları ve 1950'lerin başlarında, özellikler yaklaşımının yetersizlikleri üzerine geliştirilmiş olup, liderin ne olduğundan ziyade ne yaptığına odaklanan bir yaklaşımdır (Robbins & Judge, 2013). Ohio State Üniversitesi araştırmaları, lider davranışlarını "yapıyı harekete geçirme" ve "anlayış gösterme" olmak üzere iki temel boyutta incelemiştir. Yapıyı harekete geçirme, liderin görev ve amaçları belirlemesi, organize etmesi ve tanımlamasını içerirken; anlayış gösterme, karşılıklı güven, saygı ve çalışanların duygularına önem verme gibi davranışları kapsamaktadır (Stogdill & Coons, 1957). Michigan Üniversitesi çalışmaları ise lider davranışlarını "çalışan odaklı" ve "üretim odaklı" olarak iki boyutta ele almıştır. Blake ve Mouton (1964), bu araştırmaların sonuçlarını temel alarak Yönetmel Izgara (Managerial Grid) modelini geliştirmiştir. Bu model, liderin üretime yönelik ilgisi ile insana yönelik ilgisini 1'den 9'a kadar derecelendirerek beş farklı liderlik tarzı tanımlamıştır. McGregor'un (1960) X ve Y Teorileri de davranışsal yaklaşıma önemli katkılar sağlamıştır. X Teorisi, çalışanların tembelliği ve sorumluluktan kaçma eğilimini vurgularken; Y Teorisi, çalışanların kendilerini geliştirme ve sorumluluk alma isteklerini ön plana çıkarmıştır. Likert (1961), dört farklı liderlik sistemini tanımlamıştır: istismarcı otokratik, yardımsever otokratik, katılımcı ve demokratik sistem. Araştırmalar, demokratik ve katılımcı sistemlerin genellikle daha etkili olduğunu göstermiştir. Ancak, davranışsal yaklaşımlar da bazı eleştiriler almıştır. Yukl (2013), bu yaklaşımların durumsal faktörleri yeterince dikkate almadığını ve farklı durumlarda farklı liderlik davranışlarının gerekebileceğini vurgulamıştır. Hersey ve Blanchard (1969), tek bir "en iyi" liderlik tarzının olmadığını ve liderlik davranışlarının duruma göre uyarlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

2.4. Durumsal Liderlik Yaklaşımları

Durumsal liderlik yaklaşımları, 1960'larda gelişmeye başlamış olup, etkili liderliğin farklı durumlarda farklı liderlik tarzları gerektirdiği varsayımına dayanmaktadır. Bu yaklaşım, "en iyi" tek bir liderlik tarzı olmadığını, başarılı liderliğin durumsal faktörlere bağlı olduğunu savunur (Fiedler, 1967). Hersey ve Blanchard'ın (1969) Durumsal Liderlik Teorisi, takipçilerin olgunluk düzeyine göre dört farklı liderlik tarzı önermektedir: direktif (telling), koçluk (selling), destekleyici (participating) ve delegasyon (delegating). Bu model, çalışanların gelişim düzeylerine göre liderlik davranışlarının uyarlanması gerektiğini vurgular ve günümüzde hala yaygın olarak kullanılmaktadır. Fiedler'in (1967) Durumsal Uyum Teorisi (Contingency Theory), lider etkinliğinin görev-yönelimli veya ilişki-yönelimli liderlik tarzı ile durumsal

faktörlerin (lider-üye ilişkileri, görev yapısı ve pozisyon gücü) uyumuna bağlı olduğunu öne sürmüştür. House'un (1971) Yol-Amaç Teorisi ise, liderin davranışlarının çalışanların motivasyonu, tatmini ve performansı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Vroom ve Yetton (1973), daha sonra Vroom ve Jago (1988) tarafından geliştirilen Normatif Karar Modeli, liderlerin karar verme süreçlerinde kullanabilecekleri beş farklı karar verme tarzını tanımlamıştır. Model, kararın kalitesi, çalışanların bağlılığı ve zaman kısıtları gibi durumsal faktörleri dikkate alarak en uygun karar verme tarzının seçilmesini önerir. Kerr ve Jermier'in (1978) Liderliği İkame Eden Faktörler Teorisi, bazı durumlarda örgütsel faktörlerin ve çalışan özelliklerinin formal liderliği gereksiz veya imkansız hale getirebileceğini öne sürmüştür. Bu yaklaşım, modern organizasyonlarda liderliğin rolünü yeniden değerlendirmemize yol açmıştır. Yukl (2013), durumsal yaklaşımların liderlik sürecini daha kapsamlı bir şekilde açıkladığını, ancak bazı modellerin karmaşıklığı nedeniyle uygulamada zorluklar yaşanabileceğini belirtmiştir. Northouse (2018) ise, durumsal yaklaşımların liderlik eğitimi ve geliştirme programlarında yaygın olarak kullanıldığını ve pratik değerinin yüksek olduğunu vurgulamıştır.

2.5. Modern Liderlik Yaklaşımları

Modern liderlik yaklaşımları, 1980'lerden günümüze kadar gelişen, geleneksel teorilerin ötesinde daha kapsamlı ve çağdaş bakış açıları sunan yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlar, değişen iş dünyasının dinamiklerine ve modern organizasyonların ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamaktadır. Dönüşümcü Liderlik, Bass (1985) tarafından geliştirilen ve en çok araştırılan modern liderlik yaklaşımlarından biridir. Bu yaklaşım, liderin takipçilerini motive ederek onların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmasını ve örgütsel değişimi gerçekleştirmesini vurgular. Burns (1978), dönüşümcü liderliği "lider ve takipçilerinin birbirlerini daha yüksek moral ve motivasyon seviyelerine çıkardıkları bir süreç" olarak tanımlamıştır. Otantik Liderlik, Avolio ve Gardner (2005) tarafından geliştirilen, liderin öz-farkındalığı, içselleştirilmiş ahlaki perspektifi, bilgiyi dengeli değerlendirmesi ve ilişkilerde şeffaflığı üzerine odaklanan bir yaklaşımdır. George (2003), otantik liderlerin kendilerini iyi tanıyan, güçlü değerlere sahip ve başkalarına hizmet etmeye odaklanan kişiler olduğunu belirtmiştir. Hizmetkar Liderlik, Greenleaf (1977) tarafından ortaya atılan ve liderin öncelikle başkalarına hizmet etme arzusuna dayanan bir yaklaşımdır. Spears (2010), hizmetkar liderliğin dinleme, empati, iyileştirme ve topluluk oluşturma gibi on temel özelliğini tanımlamıştır. Etik Liderlik, Brown ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilen, normatif olarak uygun davranışların kişisel eylemler ve kişilerarası ilişkiler yoluyla gösterilmesi ve

takipçilere iletilmesi olarak tanımlanmıştır. Treviño ve arkadaşları (2003), etik liderliğin "ahlaki kişi" ve "ahlaki yönetici" boyutlarını vurgulamışlardır. Dijital Liderlik, Avolio ve arkadaşları (2014) tarafından incelenen, teknolojik gelişmelerin liderlik üzerindeki etkilerine odaklanan güncel bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, sanal takımların yönetimi, dijital dönüşüm ve uzaktan çalışma gibi modern iş dünyasının getirdiği zorluklarla başa çıkmayı ele almaktadır. Karmaşıklık Liderliği, Uhl-Bien ve Marion (2009) tarafından geliştirilen, organizasyonları karmaşık uyarlanabilir sistemler olarak gören ve liderlerin bu karmaşıklığı yönetme becerilerine odaklanan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, geleneksel hiyerarşik liderlik modellerinin ötesine geçerek, organizasyonlardaki informal ağların ve emerjan süreçlerin önemini vurgular.

3. Liderlik Tarzları

3.1. Otokratik Liderlik

Otokratik liderlik, yönetim literatüründe en eski ve en çok tartışılan liderlik tarzlarından biridir. Lewin, Lippitt ve White'ın (1939) öncü çalışmalarında detaylı olarak incelenen bu liderlik tarzı, gücün ve karar verme yetkisinin liderde merkezileştiği bir yönetim yaklaşımını temsil etmektedir. Bass ve Bass'ın (2008) araştırmalarına göre, otokratik liderlikte tüm kararlar lider tarafından alınır ve çalışanlardan mutlak itaat beklenir. Tannenbaum ve Schmidt (1973), bu liderlik tarzında iletişimin genellikle tek yönlü olduğunu ve liderin emirler vererek yönetimi sürdürdüğünü belirtmişlerdir. Yukl'un (2013) çalışmalarında vurguladığı gibi, otokratik liderlik özellikle kriz durumlarında, acil kararlara ihtiyaç duyulduğunda ve deneyimsiz ekiplerin yönetiminde etkili olabilmektedir. Ancak Gastil (1994), bu tarzın çalışanların motivasyonunu ve yaratıcılığını olumsuz etkileyebileceğini, ayrıca modern organizasyonların ihtiyaç duyduğu esneklik ve inovasyonu sınırlayabileceğini belirtmiştir. Van Vugt ve arkadaşlarının (2004) araştırmaları, otokratik liderliğin yüksek personel devir hızına ve düşük iş tatminine yol açabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte, Fiedler'in (1967) durumsal liderlik teorisine göre, belirli koşullar altında (örneğin, yüksek stres altında veya acil durumlarda) otokratik liderlik tarzı en etkili yaklaşım olabilmektedir. House ve Howell (1992), otokratik liderlerin genellikle güçlü bir kontrol ihtiyacı, yüksek özgüven ve kararlılık gibi kişilik özelliklerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Modern organizasyonlarda, Goleman'ın (2000) önerdiği gibi, otokratik liderlik tarzının diğer liderlik yaklaşımlarıyla dengeli bir şekilde kullanılması önerilmektedir.

3.2. Demoktarik Liderlik

Demokratik liderlik, Lewin, Lippitt ve White'ın (1939) klasik çalışmalarında tanımlanan ve katılımcı karar alma süreçlerini temel alan bir liderlik tarzıdır. Gastil'in (1994) vurguladığı gibi, bu yaklaşımda lider, ekip üyelerinin fikirlerini aktif olarak dinler ve karar alma süreçlerine dahil eder. Bass ve Avolio (1990), demokratik liderlerin ekip üyeleriyle açık iletişim kurduğunu ve onların gelişimine önem verdiğini belirtmişlerdir. Woods (2004) araştırmasında, bu liderlik tarzının çalışan motivasyonunu ve yaratıcılığını artırdığını, ayrıca örgütsel bağlılığı güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Yukl'un (2013) çalışmalarına göre, demokratik liderlik özellikle karmaşık projelerde ve yaratıcı çözümler gerektiren durumlarda etkili olmaktadır. Ancak Goleman (2000), acil durumlarda karar alma süreçlerinin yavaşlayabileceğini ve bu durumun dezavantaj oluşturabileceğini belirtmiştir.

3.3. Serbestçi Liderlik

Serbestçi liderlik, Bass ve Avolio'nun (1994) çalışmalarında "liderliğin yokluğu" olarak tanımlanan ve minimum düzeyde lider müdahalesini içeren bir yaklaşımdır. Lewin, Lippitt ve White'ın (1939) araştırmalarında, bu tarz liderlerin ekip üyelerine tam özgürlük tanıdığı ve karar alma süreçlerinde pasif kaldığı belirtilmiştir. Skogstad ve arkadaşlarının (2007) çalışmaları, serbestçi liderliğin rol belirsizliği ve çatışmalara yol açabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte, Yukl (2013), yüksek deneyime sahip ve kendi kendini yönetebilen ekiplerde bu tarzın olumlu sonuçlar verebileceğini vurgulamıştır. Judge ve Piccolo'nun (2004) meta-analiz çalışması, serbestçi liderliğin genellikle düşük performans ve düşük iş tatmini ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ancak Hackman ve Johnson (2013), yaratıcı endüstrilerde ve profesyonel organizasyonlarda, belirli koşullar altında bu tarzın etkili olabileceğini belirtmişlerdir.

3.4. Sporda Liderlik

İnsanı insan yapan yaradılış gereği diğer canlılardan ayıran en büyük özelliği zekadır. İnsanın, zihinsel yetilerini kullanması, bilgiyi yönetebilme, düşünme ve karar verme sürecini kontrol edebilme, yetisidir. Arapça kökenli olan zeka kelimesi, Psikoloji sözlüğünde: “soyut düşünme, algılama, sorunla başa çıkma, bilgiyi yeni durumlarda kullanabilme, bellek gücünden faydalanarak geçmişte elde ettiği kazanımları benzer veya farklı durumlar ile birlikte zihinsel yetilerini kullanabilme” olarak tanımlanır (Ak Sözlü, 2013). Latince “intellectus” kelimesi zekayı, kavrama, tanıma, feraset terimleriyle açıklar. Öktem (2001)

açısından zeka, “bireylerin hayat şartlarına uygun olacak şekilde yaşantısını etkileyen sorunlara verdikleri cevap” anlamına gelmektedir (Öktem, 2001).

Psikolog Jean Piaget’ e göre zeka kavramı üç önemli özelliği açısından şöyle sıralamaktadır. Zeka;

- “Bireyin çevresinden etkilenecek, bu çevreye ayak uydurması
- Zihin ile çevre koşullarının uyum içinde olması
- Zihinsel bir bütünlük. Eğitim ve zeka kavramını incelemesi gerekmektedir.”

Eğitimde çocuk zihninde oluşan yapıyı yaparak yaşayarak öğrenir. Bunun için bunun için deneyler yapar. Piaget’ e göre zeka kavramının deneylerin bir sonucudur ve buna akıl yapıları denir. Çocuk bu yapıyı kullanarak düşünme kavrama ve anlama yetisi gelişir. Piaget zihinde gerçekleşen bu gelişmeye olgunlaşma adını vermiştir (Binbaşıoğlu, 1982). Terman (1912) ise zekayı “Bireyler arasındaki farkı soyut düşünebilme olarak” ifade etmiştir (Özgüven, 1999). Thorndike 1920 yılında birçok araştırmacı gibi zekayı farklı bir bakış açısı ile ele almıştır. Zekaya yönelik üç farklı bakış açısı bulunan Thorndike, ilk boyutunda sözlü, çözümleyici, soyut yetileri, ikinci boyutunda, davranış ve tutumlarına bağlı, üçüncü boyutunda ise insanları anlama ve bağlantılarında doğru davranış sergileme olarak ele almıştır (Nazlı, 2013).

Spor yönetiminde liderlik, organizasyonların başarısı için kritik bir unsur olarak kabul edilmektedir. Spor yöneticileri, sadece organizasyonel hedeflere ulaşmakla kalmayıp, aynı zamanda sporcuların ve çalışanların motivasyonunu artırmak, takım ruhunu geliştirmek ve sürdürülebilir bir spor kültürü oluşturmak için de etkili liderlik becerilerine sahip olmalıdırlar. Bu bağlamda, liderlik stilleri ve yaklaşımları, spor yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Dönüşümcü liderlik, etkileşimci liderlik ve otokratik liderlik gibi farklı liderlik stilleri, spor yöneticilerinin ve antrenörlerinin takımları üzerinde nasıl bir etki yarattığını anlamak için incelenmelidir (Dereceli ve Parlak, 2024; İnan ve Serinkan, 2020).

Dönüşümcü liderlik, spor yöneticilerinin ve antrenörlerinin, sporcuların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olma konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu liderlik tarzı, liderlerin izleyicilerini ilham verici bir şekilde yönlendirmeleri ve onların değerlerini, inançlarını ve beklentilerini ortak hedefler doğrultusunda değiştirmeleri üzerine kuruludur (İntepeler & Barış, 2018; Sunay, 2018). Spor yöneticileri, dönüşümcü liderlik özelliklerini benimseyerek, sporcuların motivasyonunu artırabilir ve takım içinde güçlü bir bağlılık oluşturabilirler. Bu bağlamda, spor yöneticilerinin liderlik stillerinin

belirlenmesi, organizasyonel verimlilik açısından kritik bir öneme sahiptir (Sunay, 2018; İnan ve Serinkan, 2020).

Etkileşimci liderlik ise, liderlerin izleyicileriyle olan ilişkilerini ödül ve cezalandırmalarla yönlendirmeye çalıştıkları bir yaklaşımdır. Bu liderlik tarzı, spor yöneticilerinin ve antrenörlerinin, sporcuların performanslarını artırmak için nasıl bir strateji geliştirdiklerini anlamak açısından önemlidir (İntepeler ve Barış, 2018; Gülaştı ve Yurdadön, 2023). Araştırmalar, etkileşimci liderlik tarzının, sporcuların performansını ve takım içindeki işbirliğini artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Gülaştı ve Yurdadön, 2023; Şahin ve Bezci, 2024). Bu nedenle, spor yöneticilerinin liderlik tarzlarını belirlemeleri, takım dinamiklerini ve sporcuların motivasyonunu etkileyebilir. Spor yönetiminde liderlik, yalnızca bireysel liderlik becerileri ile sınırlı değildir; aynı zamanda organizasyonel bağlılık ve takım kültürü ile de yakından ilişkilidir. Spor yöneticilerinin yüksek örgütsel bağlılık düzeyleri, kulüp verimliliğini artırmakta ve spor organizasyonlarının başarısını doğrudan etkilemektedir (Korkmaz, 2024; Alaeddinoğlu vd., 2024).

Örgütsel bağlılık, spor tesislerinde çalışan fizyoterapistler, diyetisyenler ve idari personel gibi diğer personelin de genel işleyiş ve verimlilik açısından önemlidir. Bu bağlamda, spor yöneticilerinin liderlik stillerinin, çalışanların örgütsel bağlılık düzeylerini nasıl etkilediği üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir (Korkmaz, 2024; Alaeddinoğlu vd., 2024). Spor yönetiminde liderlik, aynı zamanda sürdürülebilirlik kavramıyla da ilişkilidir. Spor kuruluşlarının, kulüplerin ve organizasyonların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan geleceğin spor dünyasını güvence altına almak için kritik bir rol oynamaktadır (Alaeddinoğlu vd., 2024).

Spor yöneticileri, sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyerek hem organizasyonel hedeflere ulaşabilir hem de toplumsal etkilerini artırabilirler. Bu nedenle, spor yönetiminde liderlik ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi anlamak, spor yöneticilerinin stratejik kararlar alırken dikkate almaları gereken önemli bir faktördür. Liderlik tarzlarının spor yönetimindeki etkisi, spor bilimleri öğrencileri üzerinde de gözlemlenmiştir. Araştırmalar, spor biliminde okuyan öğrencilerin liderlik yönelimlerinin, yaş, cinsiyet ve spor branşı gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır (Zengin ve Somoğlu, 2022; Bayındır, 2020). Bu bulgular, spor yönetimi eğitimi alanında liderlik becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Spor yöneticileri ve antrenörleri, liderlik becerilerini geliştirmek için eğitim programlarına katılmalı ve bu becerileri uygulamalı olarak geliştirmelidirler. Spor yönetiminde liderlik, ayrıca kriz yönetimi ile de ilişkilidir. Kriz anlarında etkili liderlik tarzlarının belirlenmesi, spor organizasyonlarının hayatta kalması ve başarılı bir

şekilde krizleri aşmaları için kritik bir öneme sahiptir (Düzgün, 2020). Spor yöneticileri, kriz anlarında vizyoner liderlik özelliklerini sergileyerek, organizasyonlarını daha sağlam bir temele oturtabilirler. Bu bağlamda, liderlik tarzlarının kriz yönetimindeki etkisi üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

SONUÇ

Spor yönetiminde liderlik, organizasyonların başarısı için hayati bir unsurdur. Dönüşümcü, etkileşimci ve otokratik liderlik gibi farklı liderlik stilleri, spor yöneticilerinin ve antrenörlerinin takımları üzerindeki etkilerini belirlemekte önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, örgütsel bağlılık, sürdürülebilirlik ve kriz yönetimi gibi konular da spor yönetiminde liderliğin önemli bileşenleridir. Spor yöneticileri, liderlik becerilerini geliştirmek ve bu becerileri etkili bir şekilde uygulamak için sürekli olarak eğitim almalı ve kendilerini geliştirmelidirler.

KAYNAKÇA

- Ak Sütü, S. (2013). Sağlık çalışanlarında duygusal zekâ ve tükenmişlik ilişkisi (Yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alaeddinoğlu, V., Yıkılğan, A., Sivrikaya, M., Kandil, N., Budak, D., Dertli, Ş., ... & Mavibaş, M. (2024). Spor yönetiminde sürdürülebilirlik ve nitel araştırmalar. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub485>
- Avcı, U., & Topaloğlu, C. (2009). Hiyerarşik kademelere göre liderlik davranışlarını algılama farklılıkları: Otel çalışanları üzerinde bir araştırma. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 1, 1-20.
- Avolio, B. J., & Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development. The Leadership Quarterly, 16(3), 315-338.
- Aygün, C. (2018). Eleştirel liderlik stili ile liderlik uygulamaları arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond expectations. Free Press.
- Bass, B. M. (1990). Bass & Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications (3rd ed.). Free Press.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1990). Transformational leadership development. Consulting Psychologists Press.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1993). Transformational leadership: A response to critiques. Academic Press.
- Bayındır, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelim davranışların araştırılması: İstanbul Gelişim Üniversitesi örneği. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 3(2), 260-268. <https://doi.org/10.38021/asbid.806450>
- Bennis, W., & Nanus, B. (1985). Leaders: The strategies for taking charge. Harper & Row.
- Bernard, M. B. (1981). Stogdill's handbook of leadership: A survey of theory and research. The Free Press.
- Binbaşıoğlu, C. (1982). Eğitim psikolojisi. Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Blake, R. R., & Mouton, J. S. (1964). The managerial grid: Key orientations for achieving production through people. Gulf Publishing Company.
- Bolman, L., & Deal, T. E. (1991). Leadership and management effectiveness: A multi-frame, multi-sector analysis. Human Resource Management, 30(4), 509-534.
- Bozkurt, Ö., & Ergun, T. (1998). Kamu yönetimi sözlüğü. TODAİE Yayıncılık.
- Brown, M. E., Treviño, L. K., & Harrison, D. A. (2005). Ethical leadership. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 97(2), 117-134.

- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.
- Çağlar, İ. (2004). İktisadi ve idari bilimler fakültesi ile mühendislik fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzına ilişkin eğilimlerin karşılaştırmalı analizi ve Çorum örneği. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 91-108.
- Ciulla, J. B. (2008). Leadership studies and the fusion of horizons. *The Leadership Quarterly*, 19(4), 393-395.
- Dereceli, E., & Parlak, N. (2024). Spor yönetiminde liderlik. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub451.c1921>
- Düzgün, A. (2020). Kriz yönetiminde etkili liderlik tarzının belirlenmesi: Erzurum ili örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 492-514. <https://doi.org/10.38155/ksbd.806878>
- Fiedler, F. E. (1967). *A theory of leadership effectiveness*. McGraw-Hill.
- Gastil, J. (1994). A definition and illustration of democratic leadership. *Human Relations*, 47(8), 953-975.
- George, B. (2003). *Authentic leadership: Rediscovering the secrets to creating lasting value*. Jossey-Bass.
- Goleman, D. (2000). Leadership that gets results. *Harvard Business Review*, 78(2), 78-90.
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Paulist Press.
- Gülaştı, C., & Yurdadön, E. (2023). Amatör sporcuların liderlik eğilimlerinin saldırganlık düzeylerine etkisi. *Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 11-23. <https://doi.org/10.48133/igdirsd.1398541>
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). Life cycle theory of leadership. *Training & Development Journal*, 23(5), 26-34.
- House, R. J. (1971). A path-goal theory of leader effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 16(3), 321-339.
- İnan, Ö., & Serinkan, C. (2020). Liderlik yaklaşımları ve spor yönetiminde liderlik. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 308-332. <https://doi.org/10.47097/piar.824025>
- İntepeler, Ş., & Barış, V. (2018). Dönüşümcü ve etkileşimci lider-izleyen ilişkilerinin hemşirelik ve sağlık hizmetlerine etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. <https://doi.org/10.31067/0.2018.13>
- Kerr, S., & Jermier, J. M. (1978). Substitutes for leadership: Their meaning and measurement. *Organizational Behavior and Human Performance*, 22(3), 375-403.
- Kirkpatrick, S. A., & Locke, E. A. (1991). Leadership: Do traits matter? *Academy of Management Executive*, 5(2), 48-60.

- Korkmaz, C. (2024). Örgütsel bağlılığın spor yönetimi ve yöneticileri açısından ele alınması. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub451.c1925>
- Lewin, K., Lippitt, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created "social climates". *The Journal of Social Psychology*, 10(2), 271-299.
- Likert, R. (1961). *New patterns of management*. McGraw-Hill.
- Mann, R. D. (1959). A review of the relationships between personality and performance in small groups. *Psychological Bulletin*, 56(4), 241-270.
- McGregor, D. (1960). *The human side of enterprise*. McGraw-Hill.
- Nazlı, S. (2013). Hemşirelerde duygusal zeka ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Konya ili örneği (Doktora tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). Sage Publications.
- Öktem, F. (2001). Zekâ kavramı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 2(22), 6-7.
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik testler*. PDREM Yayınları.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2013). *Organizational behavior* (15th ed.). Pearson Education.
- Şahin, M., & Bezci, Ş. (2024). Gençlik ve Spor Bakanlığı gençlik kamplarında görev yapan kamp liderlerinin bazı demografik değişkenlere göre liderlik becerilerinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 43-58. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.1364451>
- Spears, L. C. (2010). Character and servant leadership: Ten characteristics of effective, caring leaders. *The Journal of Virtues & Leadership*, 1(1), 25-30.
- Stogdill, R. M. (1948). Personal factors associated with leadership: A survey of the literature. *Journal of Psychology*, 25(1), 35-71.
- Stogdill, R. M., & Coons, A. E. (1957). *Leader behavior: Its description and measurement*. Ohio State University Bureau of Business Research.
- Sunay, G. (2018). Türk spor teşkilatındaki spor yöneticilerinin liderlik stilleri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 178-195. https://doi.org/10.1501/sporm_0000000364
- Treviño, L. K., Brown, M., & Hartman, L. P. (2003). A qualitative investigation of perceived executive ethical leadership: Perceptions from inside and outside the executive suite. *Human Relations*, 56(1), 5-37.
- Uhl-Bien, M., & Marion, R. (2009). Complexity leadership in bureaucratic forms of organizing: A meso model. *The Leadership Quarterly*, 20(4), 631-650.

- Vroom, V. H., & Jago, A. G. (1988). The new leadership: Managing participation in organizations. Prentice Hall.
- Vroom, V. H., & Yetton, P. W. (1973). Leadership and decision-making. University of Pittsburgh Press.
- Woods, P. A. (2004). Democratic leadership: Drawing distinctions with distributed leadership. *International Journal of Leadership in Education*, 7(1), 3-26.
- Yukl, G. (2010). Leadership in organizations (7th ed.). Pearson Education.
- Yukl, G. (2013). Leadership in organizations (8th ed.). Pearson Education.
- Zaccaro, S. J., Kemp, C., & Bader, P. (2004). Leader traits and attributes. In J. Antonakis, A. T. Cianciolo, & R. J. Sternberg (Eds.), *The nature of leadership* (pp. 101-124). Sage Publications.
- Zengin, S., & Somoğlu, M. (2022). Investigation of leadership tendencies of students in sports science. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 1), 483-502. <https://doi.org/10.38021/asbid.1207118>

4.BÖLÜM

YEŞİL SAHALARIN KİRLİ OYUNU: SPORTSWASHING VE KÜRESEL MEŞRUIYET ARAYIŞI

Okan KILIÇKAYA¹

¹ Dr.Öğr.Üyesi ; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0003-2248-7078, okilickaya@gmail.com

GİRİŞ

Sporun İtibar Temizleme Aracı Olarak Kullanımı: "Sportswashing"

Tarih boyunca spor, rekabetin, barışın ve kültürel etkileşimin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ancak 21. yüzyılda spor, sadece atletik başarıların sergilendiği bir platform olmanın ötesine geçmiştir. Küresel ölçekte siyasi, ekonomik ve diplomatik etki kullanan stratejik bir araç haline gelmiştir. Büyük uluslararası spor etkinliklerinin ev sahibi ülkelere ve sponsorlara sağladığı prestij, sporun stratejik amaçlarla kullanılmasına zemin hazırlamıştır.

Bu bağlamda, son akademik çalışmalarda kapsamlı bir şekilde tartışılan "sportswashing" kavramı, sporun siyasi ve etik gündemlere hizmet etmek üzere nasıl kullanıldığını incelemektedir. "Sportswashing" terimi, bireylerin, şirketlerin veya devletlerin spor etkinlikleri aracılığıyla olumsuz kamu imajlarını iyileştirme çabalarını tanımlayan İngilizce "whitewashing" kelimesinden türetilmiştir. Uluslararası Af Örgütü, sportswashing'i "otoriter rejimlerin veya insan hakları sicili kötü olanların, imajlarını iyileştirmek için sporu kullanması" olarak tanımlamaktadır.

Bu çerçevede spor, sadece bir iletişim ve tanıtım platformu olmanın ötesine geçmiştir; etik dışı uygulamaları göz ardı etmek, yumuşak güç inşa etmek ve meşruiyet kazanmak için bir araç haline gelmiştir. Katar'ın 2022 FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yapması, Suudi Arabistan'ın LIV Golf turnuvalarını desteklemesi ve Cristiano Ronaldo ve Neymar gibi dünya yıldızlarının transferleri, bu sportswashing stratejisinin örneklerindendir. Bu ülkeler, insan hakları ihlalleri nedeniyle yoğun eleştirilere maruz kalmaları ve bu sorunları spor aracılığıyla maskeleymeye çalışmaları gibi ortak bir özelliğe sahiptir.

Türkiye'de de son yıllarda sportswashing kavramına olan ilgi artmaktadır. Akademik çalışmalar, özellikle Orta Doğu'daki otoriter rejimlerin bu stratejiyi sıkça kullandığını göstermiştir. Yücer ve Keskin'in Suudi Arabistan örneği üzerine yaptığı analiz, bu rejimlerin uluslararası meşruiyet kazanma çabalarında sporun rolünü incelemektedir. Popüler medya kaynakları da 2022 Katar Dünya Kupası tartışmaları gibi örneklerle sportswashing kavramını daha geniş kitlelere tanıtmıştır.

Sportswashing Teriminin Tarihi

"Sportswashing", devletlerin spor etkinliklerini insan hakları ihlallerinden dikkati uzaklaştırmak amacıyla nasıl kullandıklarını açıklamak için son zamanlarda ortaya çıkan bir terimdir. "Whitewashing" ifadesinden türetilen bu kavram, ilk olarak 2015 yılında Azerbaycan'ın Bakü şehrinde düzenlenen Avrupa Oyunları sırasında insan hakları ihlallerini örtbas etme girişimlerine dikkat çekmek için kullanılmıştır (Britannica, 2024; Uluslararası Af Örgütü,

2022). İnsan hakları savunucusu Rebecca Vincent, devletlerin sporu bir "meşruiyet aracı" olarak nasıl kullandıklarını açıklayarak bu fikri literatüre kazandırmıştır (Evrensel, 2023).

Sportswashing fikri, özellikle 2018 Rusya Dünya Kupası ve 2022 FIFA Katar Dünya Kupası gibi büyük etkinliklerin ardından dünya çapında giderek daha fazla kabul görmüştür. İnsan hakları uygulamaları zayıf olan ülkeler, küresel ölçekte sporun birleştirici doğasını vurgulayarak eleştirilerden dikkati uzaklaştırmak için bu etkinlikleri kullanmışlardır (Mills & Kania, 2023). Sonuç olarak, sportswashing sadece imaj düzeltme aracı olmanın ötesine geçerek stratejik bir dış politika enstrümanına dönüşmüştür (International IDEA, 2023).

Türkiye'de de sportswashing ile ilgili akademik ve medya tartışmaları artmaktadır. Yücer ve Keskin (2022) gibi akademisyenler, Suudi Arabistan örneği üzerinden bu kavramın siyasi rolünü incelerken, Webtekno ve Hürriyet gibi medya kuruluşları Katar'ın spor yatırımlarını ve Dünya Kupası ev sahipliğini sportswashing merceğinden değerlendirmiştir. Ekşi Sözlük gibi platformlardaki tartışmalar da bu fikrin giderek daha fazla tanındığını göstermektedir.

Sportswashing Kavramının Günümüzdeki Önemi

Son birkaç yılda, "sportswashing" kavramı, teorik bir yaklaşımdan küresel siyasi olayların merkezinde yer alan önemli bir araca dönüştü. Buna katkıda bulunan temel faktör, sporun artan küresel etkisi ve geniş çaplı cazibesidir. FIFA Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları ve Formula 1 Grand Prix'leri gibi büyük spor yarışmaları, milyonlarca insanın ilgisini çeken önemli medya olaylarıdır. Bu bağlamda, spor sadece bir rekabet alanı olmaktan çıkarak, itibar yönetimi, diplomatik ilişkilerin kolaylaştırılması ve yumuşak güç oluşturma aracı haline gelmiştir (Nye, 2004; Boykoff, 2022).

Bu kavramın öneminin bir diğer önemli yönü, otoriter hükümetlerin uluslararası eleştirileri azaltma ve kendi meşruiyetlerini artırma çabalarını içermektedir. Katar, Suudi Arabistan, Çin ve Rusya gibi ülkeler, insan hakları ihlalleri, sansür, göçmen işçiler için yetersiz koşullar ve demokratik özgürlüklerin bastırılması nedeniyle önemli tepkilerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu ülkeler, olumsuz yönleri gizlemek ve uluslararası itibarlarını iyileştirmek için spor etkinliklerini kullanmaktadır (Grix & Brannagan, 2016; Mills & Kania, 2023).

2022'de Katar'da düzenlenen FIFA Dünya Kupası, bu stratejinin dikkat çeken somut bir örneğidir. Turnuva öncesinde çok sayıda göçmen işçinin ölümü ve işçi hakları ihlalleriyle ilgili haberler geniş çapta paylaşılmış olsa da, etkinlik başladığında bu tartışmalar büyük ölçüde gündemden düşmüştür (Uluslararası

Af Örgütü, 2022). Benzer şekilde, Cristiano Ronaldo, Karim Benzema ve Neymar gibi uluslararası yıldızların yüksek ücretlerle Suudi Arabistan'a gelmesi ve Formula 1 ve LIV Golf gibi etkinliklerin düzenlenmesi de aynı amaca hizmet etmektedir (Zidan, 2021; Evrensel, 2023).

Ayrıca, sosyal medyanın ve dijital yayıncılığın yükselişi, sporun görünürlüğünü artırarak sportswashing'in etkilerini önemli ölçüde artırmıştır. TikTok, YouTube ve Instagram gibi platformlar aracılığıyla spor içeriklerinin küresel olarak yayılması, bu yaklaşımın sadece elit sporcular için değil, genel halk arasında da etkili olduğunu kanıtlamıştır.

Son olarak, spor içindeki siyasi boyutların giderek daha fazla farkındalığı, bu kavramın önemini artıran bir başka nedendir. Uluslararası sivil toplum kuruluşları, gazeteciler ve insan hakları grupları, spor etkinliklerinin sadece rekabetten ibaret olmadığını, aynı zamanda siyasi mesajlar ilettiğini giderek daha fazla savunmaktadır. Amnesty International, Human Rights Watch ve Reporters Without Borders gibi kuruluşlar, spor etkinliklerinin etik olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve bu etkinliklere ev sahipliği yapan ülkelerin siyasi durumunun dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2022; HRW, 2021).

Sportswashing Vitrinleri

Sportswashing stratejisinde yaygın ve etkili bir taktik, büyük spor etkinliklerine ev sahipliği yapmaktır. FIFA Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları ve Formula 1 Grand Prix'leri gibi geniş kitlelere ulaşan küresel etkinlikler, ev sahibi ülkelere ekonomik faydaların yanı sıra artan uluslararası görünürlük ve iyileştirilmiş itibar sağlar. Rejimler, kendilerini "gelişmiş, modern ve açık" toplumlar olarak sunmak için bu etkinlikleri kullanır (Grix & Brannagan, 2016; Boykoff, 2022).

Katar - 2022 FIFA Dünya Kupası

Katar'ın 2022 FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yapması, sportswashing'in önde gelen örneklerinden biri olarak sıkça anılır. Etkinlik öncesinde, ülkedeki stadyum ve altyapı projelerinde çalışan on binlerce göçmen işçinin karşılaştığı kötü çalışma koşulları ve insan hakları ihlalleri, uluslararası toplumun dikkatini çekti. Uluslararası Af Örgütü'ne (2022) göre, bu süreçte çok sayıda işçi hayatını kaybetti ve temel işçi hakları sistematik olarak göz ardı edildi.



Resim1. Katar Birleşmiş Milletleri Cenevre'de Etkilemişti

Bu sorunlara rağmen, turnuva sırasında bunlar arka planda kaldı ve medya anlatıları Katar'ın "dünyaya açık ve küresel bir bakış açısına sahip bir ülke" olarak imajını güçlendirdi. Açılış töreninden itibaren, etkileyici görseller, stadyum yenilikleri, üst düzey yönetim ve Lionel Messi'nin finaldeki zaferi gibi unsurlar, Katar'ın başarılarını sergileyen küresel bir hikayeye dönüştü (BBC, 2022).

Çin - 2008 Yaz Olimpiyatları ve 2022 Kış Olimpiyatları

Çin Halk Cumhuriyeti, spor etkinliklerini dış politikalarında stratejik bir araç olarak kullanan önde gelen ülkeler arasındadır. 2008 Pekin Yaz Olimpiyatları, Çin'in modernleşmesini ve küresel sahnede önemli bir rol oynama arzusunu vurguladı. Etkinlik öncesinde, Tibet'teki protestolar, medya kısıtlamaları ve muhalefetin bastırılması nedeniyle ciddi eleştirilerle karşılaştı (HRW, 2008). Benzer şekilde, 2022 Pekin Kış Olimpiyatları, Uygur Türklerine yönelik muamele ve Hong Kong'daki insan hakları ihlalleriyle gölgelendi. Çin hükümeti, Olimpiyatları uluslararası bir başarı olarak tasvir etti ve medya taktikleri kullanarak bu eleştirileri susturmaya çalıştı (Brannagan & Grix, 2021).

Rusya - 2018 FIFA Dünya Kupası

2014'te Kırım'ın ilhakı ve Ukrayna'daki krizin ardından Rusya'nın Batı'daki itibarı azaldı. Ülke, küresel sahnede yeniden yer edinmek için 2018 FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yaparak önemli bir varlık göstermeye çalıştı. Etkinlik boyunca, ülke kendini güvenli, misafirperver ve iyi organize edilmiş olarak sundu. Birçok analist bunu "başarılı bir sportswashing örneği" olarak değerlendirdi (Zidan, 2021). Ancak, 2022'deki Ukrayna işgalinin yapılan kazanımları büyük oranda geçersiz kıldığı söylenebilir.

Temizlenmenin Diğer Yolu: Kulüp Satın Almak

Sportswashing'in dikkat çekici ve etkili bir yöntemi, saygın spor kulüplerine yatırım yapmak ve doğrudan kulüp satın almaktır. Avrupa futbol piyasasındaki bu eğilim, sadece finansal bir yatırım değil, aynı zamanda itibar yönetimi için bir strateji olarak da değerlendirilmektedir. Devlet destekli varlık fonları, zengin iş insanları veya doğrudan siyasi figürler, sporun cazibesiyle küresel itibarlarını artırmak için sıkça bu yöneme başvurmaktadır (Brannagan & Giulianiotti, 2018; Chadwick, 2022).

Suudi Arabistan ve Newcastle United

Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu'nun (PIF) 2021 yılında İngiliz futbol kulübü Newcastle United'ı satın alması, küresel spor algısında önemli bir dönüm noktası oluşturdu. Suudi Arabistan'ın insan hakları uygulamaları, özellikle gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın öldürülmesi ve Yemen iç savaşına katılımı nedeniyle Batı kamuoyundan yoğun eleştiri aldığı bir dönemde gerçekleşen bu satın alma, birçok uzman tarafından açık bir sportswashing örneği olarak değerlendirildi (Uluslararası Af Örgütü, 2021).



Resim 2. Suudi Krallığı Ada Futbolunda

Kulübün satın alınmasının ardından, Suudi Arabistan'ın yürüttüğü medya girişimleri, Newcastle'ı sadece bir spor markası olmaktan çıkarıp "değişimin sembolü" haline getirdi. Taraftarlar arasında, sürece yönelik eleştiriler dile getirilirken, pragmatik destekler de dikkat çekti. Bazı Newcastle taraftarları, stadyuma Suudi Arabistan bayraklarıyla gelerek satın alma sürecini "kurtuluş"

olarak nitelendirdi (Zidan, 2022). Bu durum, sportswashing'in hem küresel hem de yerel algı yönetiminde etkili olduğunu göstermektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri ve Manchester City

2008 yılında Abu Dhabi United Group, Manchester City futbol kulübünü satın alarak benzer bir strateji izledi. Şeyh Mansour bin Zayed Al Nahyan ve City Football Group'un liderliğinde gerçekleşen bu satın alma, küresel bir futbol markası oluşturma sürecini başlattı. Kulübün Premier Lig ve UEFA Şampiyonlar Ligi'ndeki başarıları, Abu Dhabi'nin uluslararası itibarını doğrudan etkiledi (Brannagan & Grix, 2021).

Ancak bu süreç, yoğun eleştirilere de yol açtı. İnsan hakları kuruluşları, BAE'nin iç politikadaki baskıcı uygulamalarının bu başarılarla örtbas edilmeye çalışıldığını savundu. Manchester City'nin finansal fair-play kurallarını ihlal ettiği iddiaları da dahil olmak üzere, medya ve sivil toplum kuruluşları, bu stratejinin şeffaflık ve etik açısından sorunlu yönlerine dikkat çekti (The Guardian, 2023).

Katar ve Paris Saint-Germain (PSG)

2011 yılında Katar Spor Yatırımları (QSI), Fransız futbol kulübü Paris Saint-Germain'i satın alarak kulübü Avrupa'nın en güçlü markalarından birine dönüştürdü. Bu satın alma, Katar'ın spor diplomasisi stratejisinde önemli bir rol oynadı ve 2022 Dünya Kupası çabalarıyla paralel ilerledi. PSG'nin Neymar, Messi ve Mbappé gibi oyuncularla marka değerini artırması, Katar'ın dünya sahnesinde modern, etkili ve saygın bir aktör olarak konumlandırılmasına yardımcı oldu (Reiche, 2015).

Ancak Katar'ın ifade özgürlüğü, işçi hakları ve LGBTQ+ bireylerin durumu gibi konulardaki itibarı, spor aracılığıyla imajını yönetme çabalarıyla yakından ilişkilendirildi. Uluslararası Af Örgütü ve çeşitli sivil toplum kuruluşları, PSG ve oyuncularının bu konulardaki sessizliğini, sporun siyasete alet edilmesine karşı sorumluluktan kaçma olarak değerlendirdi (Uluslararası Af Örgütü, 2022).

Sportswashing'in Yaygınlaşması

Sportswashing stratejilerinin sadece spor müsabakalarıyla sınırlı kalmadığı, aksine medya ve pazarlama teknikleri aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaştığı ve görünürlük kazandığı anlaşılmaktadır. Sponsorluk anlaşmaları, yayın hakları ve medya kontrolü, spor başarılarının tanıtımını artırmakta ve itibar düzeltme çabalarının dünya çapında başarılı olmasını sağlamaktadır. Otoriter yönetimler ve büyük şirketler, eleştirileri gizlemek için bu güçlü ancak dolaylı iletişim yöntemlerini sıkça kullanmaktadır (Boykoff, 2022; Chadwick, 2022).

Sponsorluklar

Sponsorluklar, sportswashing için kullanılan en stratejik araçlardan biridir. Şirketler ve devletler, uluslararası alanda tanınmış takımlara, organizasyonlara veya bireysel sporculara sponsor olarak olumlu bir marka imajı oluşturmayı hedefler. Sponsorluklar, kamuoyunun dikkatini olumlu duygular uyandıran spor içeriklerine çekerek, sponsorların olumsuz yönlerini daha az görünür hale getirebilir.

Körfez bölgesindeki Qatar Airways, Qatar National Bank (QNB) ve Emirates gibi kuruluşlar, FC Barcelona, Paris Saint-Germain ve Real Madrid gibi kulüplerle yıllardır sponsorluk ortaklıkları kurarak bu yaklaşımı başarıyla uygulamaktadır (Reiche, 2015). Ayrıca, Suudi Arabistan'ın ulusal turizm kuruluşu "Visit Saudi," son yıllarda Formula 1, golf ve tenis gibi çeşitli uluslararası etkinliklere sponsorluk yapmaktadır (Chadwick & Burton, 2020). Bu sponsorluklar, marka bilinirliğini artırmanın yanı sıra, ülkenin modern, dinamik ve yatırım dostu bir imajını sergilemeye de hizmet etmektedir.

Medya Kontrolü ve Yayın Hakları

Sportswashing'in bir diğer boyutu, medya taktikleri kullanarak kamuoyunun olaylara bakış açısını şekillendirmektir. Spor yayıncılığı, milyarlarca dolarlık bir sektöre dönüşmüştür. Spor içeriklerini kontrol etmek veya yayın haklarına sahip olmak, bu süreçte önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Katar merkezli beIN Sports, bu stratejinin önde gelen örneklerinden biridir. Bu medya grubu, 2012'den bu yana dünya çapında yayın haklarına sahip olarak Avrupa futbolunun görünürlüğünü kontrol etmekte ve Katar'ın medya etkisini artırmaktadır. Bu sayede, Katar hakkında olumsuz bilgilerin medya görünürlüğü sınırlanabilirken, olumlu algıyı güçlendiren materyallerin yayılması sağlanabilir (Brannagan & Giulianotti, 2018).

Benzer şekilde, Suudi Arabistan da "Saudi Sports Company" aracılığıyla medya alanında aktif rol oynamakta, yerel liglerin yayın haklarını genişletmekte ve uluslararası içerik üretimine yatırım yapmaktadır. Medya içerikleri, ülkenin spor başarılarının yanı sıra modern şehirlerini, kültürel etkinliklerini ve turizm potansiyelini sergilemek üzere tasarlanmaktadır (The Guardian, 2022).

Sosyal Medya

Günümüzde, sportswashing stratejileri sadece geleneksel medya ile sınırlı değildir. Sosyal medya platformları, özellikle genç kitlelerle bağlantı kurmak için oldukça etkili araçlardır. Instagram, TikTok ve Twitter (X) gibi sosyal medya platformlarında yapılan PR faaliyetleri, sponsorlu içerikler ve ünlü sporcuların paylaşımları, kamuoyunun algısını doğrudan etkilemektedir.

Sponsor olan ülkeler hakkında olumlu paylaşımlar yapan ünlü sporcular, sosyal medya fenomenleriyle yapılan işbirlikleri ve YouTube içerikleri, sportswashing'in çevrimiçi boyutunu temsil etmektedir. Örneğin, PSG forması giyen Messi'nin Katar turizmini öven tanıtım kampanyalarına katılması veya Ronaldo'nun Suudi Arabistan'daki yaşam tarzı hakkında olumlu mesajlar paylaşması, sporcuların ve ana akım medyanın bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermektedir (Zidan, 2022).

Sportswashing ve Çarpıcı Örnekler

Katar, son yirmi yılda küresel spor sahnesinde hızla yükselerek, uluslararası kamuoyunun dikkatini üzerine çekmeyi başaran küçük ama etkili bir Körfez ülkesidir. 2022 FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yapması, Paris Saint-Germain gibi büyük bir futbol kulübünün sahibi olması, Formula 1'den atletizme kadar birçok uluslararası organizasyona sponsor olması gibi adımlar, Katar'ın stratejik bir sportswashing planı yürüttüğünü göstermektedir (Reiche, 2015; Brannagan & Giulianotti, 2018).

Bu örnek, sporun yumuşak güç üretiminde nasıl bir araç olarak kullanıldığını açıkça ortaya koyarken, aynı zamanda etik, politik ve toplumsal tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Katar – 2022 FIFA Dünya Kupası

Katar, 2010 yılında yapılan oylama sonucunda FIFA Dünya Kupası'na ev sahipliği yapma hakkı kazanmıştır. Bu gelişme, hem Körfez bölgesi için bir ilk olması açısından tarihi nitelik taşımakta hem de Katar'ın küresel bir aktör olma yönündeki dış politika stratejisinin simgesel bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Ancak süreç boyunca turnuvanın ev sahibi ülkeye verilmesine dair yolsuzluk iddiaları, işçi hakları ihlalleri ve insan hakları karnesi ciddi eleştirilerin odağında yer almıştır (Amnesty International, 2022).

Turnuva öncesi hazırlıklarda kullanılan göçmen işgücü, Katar'daki “kafala sistemi” nin modern kölelik koşullarıyla benzeştiği iddialarını gündeme taşımıştır. The Guardian'ın 2021 tarihli araştırmasına göre, 2010–2020 yılları arasında Katar'da çalışan Güney Asyalı göçmenlerden 6.500'ün üzerinde kişi yaşamını yitirmiştir (The Guardian, 2021). Bu veriler, Dünya Kupası'nın yalnızca sportif değil, aynı zamanda etik ve insani bir krizi de beraberinde getirdiğine işaret etmektedir.

Buna rağmen, turnuva süresince Katar uluslararası medyada “mükemmel organizasyon”, “teknolojik altyapı” ve “kültürel zenginlik” vurgularıyla öne çıkarılmış, eleştirel söylemler büyük ölçüde geri planda kalmıştır. Açılış töreni, stadyum tasarımları ve Lionel Messi'nin ikonik bisht giydiği final görüntüsü

gibi unsurlar, Katar'ın küresel imajına yönelik planlı bir marka yönetimi çalışmasının parçası olarak yorumlanmaktadır (BBC, 2022).

Fransa'da Katar Hegemonyası

Katar'ın sportswashing stratejisinin önemli ayaklarından biri de futbol kulübü Paris Saint-Germain (PSG)'dir. 2011 yılında Katar Spor Yatırımları (Qatar Sports Investments) tarafından satın alınan PSG, yalnızca Fransa'nın değil, Avrupa futbolunun en dikkat çekici kulüplerinden biri hâline gelmiştir. Neymar, Kylian Mbappé ve Lionel Messi gibi yıldız transferlerle küresel bir süper kulübe dönüştürülen PSG, Katar'ın diplomatik yüzü olarak konumlandırılmıştır (Reiche, 2015).

Kulübün başarısı, Katar'ın yalnızca yatırım gücünü değil, aynı zamanda kültürel ve politik etkisini de sahaya yansıttığını göstermektedir. Katar, PSG aracılığıyla spor üzerinden küresel görünürlük kazanmakta, özellikle Avrupa gençliği nezdinde pozitif bir imaj inşa etmektedir. Ancak bu süreç, “etik dışı finansal destek”, “devlet güdümlü kulüp yönetimi” ve “finansal fair-play ihlalleri” gibi sorunları da beraberinde getirmiştir (UEFA, 2020).



Resim 2. Petrol Milyarderleri Avrupa Futbolunda

Futbolun Global Katarlı Yayıncısı

Katar merkezli medya kuruluşu beIN Sports, dünya çapında futbol, basketbol, tenis ve motor sporları gibi branşların yayın haklarını elinde bulundurarak Katar'ın medya alanındaki etkisini artırmıştır. Yayıncılık alanında sahip olunan bu güç, hem uluslararası anlatıların şekillendirilmesine olanak tanımakta hem de eleştirel haberlerin görünürlüğünü sınırlandırmaktadır (Brannagan & Giulianotti, 2018).

Ayrıca Qatar Airways, QNB, Aspire Zone gibi kurumların sponsorluk faaliyetleri, PSG, FC Barcelona gibi kulüplerle yapılan anlaşmalar, Katar'ın spor yoluyla oluşturmak istediği "modern, rekabetçi, kültürel çeşitliliğe açık" imajı pekiştirmektedir.

Sportswashing'e Devlet Destekleri

Son yıllarda Suudi Arabistan, Katar ile birlikte, sporu agresif bir dış politika aracı olarak kullanarak yatırımlarını artırmış ve sportswashing taktiklerini uygulamada önde gelen oyuncularından biri haline gelmiştir. Bu iki Körfez ülkesi arasındaki benzerlikler dikkat çekici olmakla birlikte, farklılıklar da bir o kadar belirgindir. Katar "küresel görünürlük ve yumuşak güç" arayışındayken, Suudi Arabistan sadece küresel itibarını iyileştirmeyi değil, aynı zamanda "Vizyon 2030" ile uyumlu ekonomik dönüşüm girişimini kolaylaştırmayı hedeflemektedir (Kinninmont, 2017; Grix & Brannagan, 2022).

Katar, sportswashing yaklaşımını Qatar Sports Investments (QSI) ve beIN Sports gibi devlet destekli ancak "yarı özerk" kuruluşlar aracılığıyla uygularken, Suudi Arabistan'da bu yöntem daha doğrudan ve merkezi bir yapıdadır. Suudi Arabistan'ın Kamu Yatırım Fonu (PIF), Premier Lig takımı Newcastle United'ın satın alınmasında, LIV Golf turnuvasının başlatılmasında ve Formula 1 yarışlarının ülkeye getirilmesinde kilit bir rol oynamıştır (Zidan, 2022).

Bu yatırımlar, spor, turizm, altyapı ve kültür gibi çeşitli alanlarda etkili olmakta ve "itibar artırma ve iç değişim" için kapsamlı bir yaklaşım oluşturmayı amaçlamaktadır.

2021'de PIF tarafından Newcastle United'ın %80 hissesinin satın alınması, Suudi Arabistan'ın sportswashing çabalarının önemli bir örneği olmuştur. Suudi Arabistan, bu kulüp aracılığıyla İngiliz kamuoyundaki itibarını artırmayı ve futbol taraftarlarının desteğini kazanmayı hedeflemiştir. Çoğu taraftar bu satın almayı desteklerken, özellikle Cemal Kaşıkçı cinayetiyle ilgili olarak insan hakları savunucuları ve gazeteciler süreci kınamıştır (Uluslararası Af Örgütü, 2021; HRW, 2022).

Çin – 2008 Pekin Olimpiyatları ve 2022 Kış Olimpiyatları

Çin Halk Cumhuriyeti, 21. yüzyılda spor mega-etkinliklerini hem ulusal kalkınma vizyonunun bir parçası olarak hem de uluslararası alanda meşruiyet kazanma stratejisinin bir aracı olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda 2008 Pekin Yaz Olimpiyatları ve 2022 Pekin Kış Olimpiyatları, Çin'in sistematik biçimde uyguladığı sportswashing stratejisinin iki önemli ayağını oluşturmaktadır. Her iki organizasyon da, Çin'in ekonomik büyümesini ve teknolojik gelişimini sergileme fırsatı sunduğu kadar, aynı zamanda insan hakları ihlalleri, sansür ve

politik baskılar gibi yapısal sorunların da üzerini örten bir “algı yönetimi aracı” olarak işlev görmüştür (Brannagan & Grix, 2021; Boykoff, 2022).

Çin’in ilk kez olimpiyatlara ev sahipliği yapması, yalnızca bir spor organizasyonu olmanın ötesinde, küresel sisteme tam anlamıyla entegre olma hedefinin bir parçasıydı. “One World, One Dream” sloganıyla gerçekleştirilen organizasyon, Çin’in modernleşmiş, güçlü ve kültürel olarak zengin bir aktör olduğu imajını dünya kamuoyuna sunmayı amaçlamıştır (Xu, 2006). Pekin, devasa stadyumları, altyapı projeleri, görkemli açılış töreni ve dijital yayın teknolojisiyle dikkat çekmiştir.

Ancak bu görkemli tablo, Çin’in Tibet üzerindeki baskısı, Falun Gong hareketine yönelik ağır uygulamaları, medya sansürü ve muhaliflere yönelik sert tutumlarıyla ciddi bir tezat oluşturmuştur. 2008 öncesinde Tibet’te meydana gelen protestolar, olimpiyat meşalesinin dünya turu sırasında büyük gösterilere sahne olmuş, ancak bu tepkiler Çin devleti tarafından “yabancı müdahale” olarak lanse edilmiştir (HRW, 2008).

Human Rights Watch ve Reporters Without Borders, Çin’in olimpiyat sürecini medya kontrolünü sıkılaştırmak ve muhalif sesleri bastırmak için kullandığını raporlamıştır. Bu yönüyle, 2008 Olimpiyatları yalnızca bir başarı hikâyesi değil, aynı zamanda sportswashing’in baskıcı yönlerinin görünür kılındığı bir dönüm noktası olmuştur.

2022 Pekin Kış Olimpiyatları: Sessizliğin Olimpiyatı

Aradan geçen 14 yıl sonra, Çin ikinci kez olimpiyatlara ev sahipliği yaparak tarihte bu başarıyı gerçekleştiren ilk ülke olmuştur. 2022 Kış Olimpiyatları, COVID-19 pandemisinin gölgesinde gerçekleşmiş olsa da asıl tartışma konuları, Çin’in Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki sistematik hak ihlalleri, Hong Kong’daki demokratik gerileme ve ifade özgürlüğü kısıtlamaları olmuştur.

ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya başta olmak üzere bazı Batılı ülkeler, insan hakları ihlallerini gerekçe göstererek diplomatik boykot uygulamışlardır. Ancak sporcular bu boykota dâhil edilmemiş, bu da etkinliğin küresel çapta etkisini korumasını sağlamıştır (BBC, 2022). Çin yönetimi, oyunların düzenlenmesini bir “uluslararası başarı” olarak servis etmiş ve olimpiyatı hem teknolojik hem lojistik anlamda sorunsuz yürüttüğünü iddia etmiştir.

Çin, uluslararası basını sınırlı alanlarda kabul etmiş, dijital sansür uygulamalarıyla sosyal medyada eleştirel içeriklerin yayılmasını engellemiş, olimpiyatları iç politik bir propaganda aracı olarak da kullanmıştır (Xu & Jiang, 2022). Bu yönüyle 2022 Kış Olimpiyatları, sportswashing’in dijitalleşmiş, sterilize edilmiş ve kontrollü bir versiyonu olarak öne çıkmıştır.

Rusya – 2014 Soçi Kış Olimpiyatları

2010'lu yıllar boyunca Rusya Federasyonu, büyük spor etkinliklerine ev sahipliği yaparak uluslararası itibarını artırmayı, iç kamuoyuna güçlü bir liderlik imajı sunmayı ve Batı dünyasındaki olumsuz algısını değiştirmeyi amaçlamıştır. Özellikle 2014 Soçi Kış Olimpiyatları ve 2018 FIFA Dünya Kupası, Kremlin'in bu strateji kapsamında sporun dikkat dağıtıcı ve meşruiyet sağlayıcı etkilerinden nasıl yararlandığını göstermektedir (Müller, 2015; Grix & Brannagan, 2016).

Bu etkinlikler, Rusya'nın ekonomik yeteneklerini ve yönetim becerilerini sergilemenin yanı sıra, dış politikada zorlandığı dönemlerde uluslararası arenada yeniden konumlanma çabalarının önemli araçları olarak değerlendirilmiştir.

2014 Soçi Olimpiyatları'nın organizasyonu, Olimpiyat tarihinin en maliyetli etkinliği olarak kayıtlara geçmiştir. Yaklaşık 55 milyar dolara mal olduğu tahmin edilen bu etkinlik, Rusya'nın modern bir imparatorluk imajı yaratma çabasının bir parçasıydı (Müller, 2015). Vladimir Putin yönetimi, bu organizasyonla hem ülkedeki milliyetçi desteği güçlendirmeyi hem de uluslararası alandaki "otoriter, çatışmacı Rusya" algısını yumuşatmayı hedeflemiştir.

2014'te Kırım'ın ilhakı ve Ukrayna'daki çatışma nedeniyle Batı'dan ağır yaptırımlara maruz kalan Rusya, bu izolasyonu kırmak için 2018 FIFA Dünya Kupası'nı bir fırsat olarak kullanmıştır. Etkinlik boyunca ülkenin iç düzeni, altyapısı ve misafirperverliği ön plana çıkarılmış, FIFA Başkanı Gianni Infantino turnuvayı "tarihin en iyi Dünya Kupası" olarak nitelendirmiştir (FIFA, 2018).

Turnuva boyunca Batılı medya ve taraftarlar, Rusya'nın "beklenenden daha güvenli, modern ve hoşgörülü" olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, birçok akademisyen tarafından başarılı bir sportswashing örneği olarak yorumlanmıştır (Boykoff, 2022). Ancak bu geçici "olumlu imaj", 2022'deki Ukrayna işgaliyle hızla tersine dönmüş, spor aracılığıyla oluşturulan algının ne kadar kırılgan olduğunu göstermiştir.

Sportswashing'in Meşruiyet Mücadelesi

Sportswashing, yalnızca bir imaj yenileme veya tanıtım stratejisi olmanın ötesinde, eleştirilen kişi veya gruplara uluslararası meşruiyet kazandırarak önemli siyasi ve etik riskler oluşturur. İnsan hakları ihlalleriyle bilinen otoriter yönetimlerin, devletlerin veya etik olmayan davranışlarıyla öne çıkan şirketlerin spor yoluyla tanınması, bu varlıkların küresel arenada "kabul edilebilir" olarak görülmesine yol açabilir (Boykoff, 2022; Giulianotti, 2015).

Bu stratejiler, rekabet, barış, kardeşlik ve eşitlik gibi sporla ilişkilendirilen evrensel ve olumlu değerleri kötüye kullanarak rejimlerin gerçek siyasi eylemlerini gizleyebilir. Bu aktörlerin küresel spor organizasyonlarına katılımı, onların güvenilir ortaklar, sağlam yatırımcılar veya modern uluslar olarak algılanmasına yardımcı olur (Brannagan & Grix, 2016).

Görsel ve Duygusal Yollarla Meşruiyet

Sportswashing'in temel avantajlarından biri, izleyici kitlesiyle duygusal bağ kurma yeteneğidir. Özellikle stadyumlar, popüler sporcular, milli takımlar ve medya hikayeleri aracılığıyla eleştirilen kişiler, kamuoyunun gözünde olumlu algılarla ilişkilendirilmeye başlar. Örneğin;

Suudi Arabistan, Cristiano Ronaldo ve Formula 1'in yardımıyla kendisini "genç, sporsever ve yeniliklere açık bir ülke" olarak sunar. Çin, görkemli Olimpiyat törenleriyle kendisini teknolojik olarak gelişmiş ve düzenli bir süper güç olarak şekillendirir. Katar, PSG ile öne çıkar ve 2022 Dünya Kupası'na ev sahipliği yaparak futbol dünyasında saygın bir oyuncu olur.

Bu görsel temsiller, ifade özgürlüğünün bastırılması, LGBTQ+ bireylere yönelik ayrımcılık ve işçi hakları ihlalleri gibi önemli sorunların göz ardı edilmesine yol açar (Uluslararası Af Örgütü, 2022). Bu bağlamda, spor "gizli tanıtım" biçimi olarak işlev görür.

Kurumsal İşbirliği ve Dolaylı Meşruiyet

FIFA, IOC, UEFA ve Formula 1 gibi uluslararası spor kuruluşları, sportswashing kavramının farkında olsalar bile, genellikle bu stratejilerde dolaylı ortaklar olarak hareket ederler. Milyarlarca dolarlık sponsorluklar, yayın hakları ve ev sahipliği yapma fırsatları, bu kurumların etik sorumluluklarından uzaklaşmasına neden olur. Bu durum, yalnızca aktörleri değil, spor organizasyonlarını da etik meşruiyet krizinin parçası haline getirir (Chappelet, 2021).

FIFA, 2018 Dünya Kupası'nı Rusya'ya ve 2022 Dünya Kupası'nı Katar'a verirken, bu ülkelerdeki insan hakları ihlallerini görmezden geldi; bunun yerine, kararlarını "daha kapsayıcı ve evrensel" bir dil kullanarak haklı çıkardı. Bu tür söylemler, kamuoyunun tepkisini azaltırken, ev sahibi tarafların "uluslararası onay" aldığı algısını güçlendirir (Grix & Brannagan, 2016).

Otorite ve Liderler ile Meşruiyet

Sportswashing, hem dış politikada hem de iç kamuoyu algısında meşruiyet yaratmaya hizmet eder. Otoriter yönetimler, büyük spor organizasyonlarını "ulusal gurur" sembolleri olarak sunarak halk desteğini artırır. Bu kuruluşları,

muhaliflerine yönelik eleştirilerden ziyade "birlik ve beraberliği" vurgulamak için kullanırlar. Sporcuları bu sürece dahil etmek, örneğin törende rejim liderleriyle poz vermeleri, meşruiyeti sembolik olarak güçlendirir (Sperling, 2019).

Sporun meşruiyet sağlama gücü önemli olsa da, bu yaklaşımların kırılgan olduğunu unutmamak gerekir. 2018 Dünya Kupası'ndan elde edilen imaj, Rusya'nın 2022'de Ukrayna'yı işgaliyle hızla bozuldu. Benzer şekilde, FIFA ve UEFA'nın Rus takımlarını müsabakalardan men etme kararı, spor topluluğunun meşruiyet desteğini geri çekebileceğini gösteriyor (Boykoff, 2022).

Sonuç olarak, sportswashing taktikleri, temel değişikliklerle desteklenmediği sürece yalnızca kısa ömürlü bir "gizlenme" sağlar; bu gizlenmeler, kriz zamanlarında kolayca ortadan kalkabilir.

Sportswashing ve Sporcuların Konumu

Sportswashing stratejilerinde sporcular, sadece pasif figürler olmaktan çıkıp, sürecin aktif katılımcıları ve sembolleri haline gelmektedir. Ünlü bir futbolcunun otoriter bir rejimin sponsorluğunda forma giymesi, insan hakları ihlalleriyle tanınan bir ülkede tenisçinin turnuvaya katılması veya bir basketbolcunun sessizliği, hem sembolik hem de politik açıdan anlam taşır. Bu bağlamda, sporcular ya bu stratejilere gönüllü veya istem dışı katılır ya da bu duruma karşı etik bir duruş sergiler.

Son yıllarda, bazı sporcular sistemin bir parçası olmayı kabul ederken, diğerleri protesto ve boykot yöntemleriyle cesurca dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu iki zıt eğilim, sportswashing bağlamında sporcuların konumunu anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır (Boykoff, 2022).

Konforlu Sessizlik

Birçok sporcu, büyük sözleşmeler, sponsorluk anlaşmaları veya kulüp politikaları nedeniyle politik konularda sessiz kalmayı tercih etmektedir. Bu durum, özellikle aşağıdaki örneklerde belirgin bir şekilde gözlemlenmiştir:

Cristiano Ronaldo, Suudi Arabistan'a transfer olduktan sonra ülkenin insan hakları sicili hakkında herhangi bir yorum yapmamıştır. Aksine, kamuoyuna yaptığı açıklamalarda ülkeyi övmüş ve sportif hedeflerine odaklanmıştır.

Lionel Messi, Katar'ın 2022 Dünya Kupası organizasyonu sırasında herhangi bir hak ihlali konusuna değinmemiştir. Turnuva sonunda, Katar'ın geleneksel kıyafeti (bisht) ile poz vererek, Katar'ın tanıtım kampanyasının görsel bir parçası olmuştur.

NBA oyuncularını, Çin'deki Uygur politikaları hakkında görüş bildirmeleri beklenirken, Çin ile olan sponsorluk ilişkileri nedeniyle sessiz kalmışlardır. Bu

durum, özellikle Houston Rockets yöneticisi Daryl Morey'nin Hong Kong protestolarına destek veren tweet'inden sonra daha da belirginleşmiştir (Zidan, 2021).

Bu sessizlik, sadece kişisel konfor alanını koruma isteğinden değil, aynı zamanda kariyer, gelir kaynakları ve sponsorlukların tehlikeye atılmasından duyulan endişeyle de ilişkilidir. Sessizlik, dolaylı bir onay olarak da yorumlanabilir ve bu da sporcuları, etik sorumlulukları ve profesyonel baskılar arasında bir ikilemde bırakır.

Protesto Eden Aktivistler

Buna karşılık, bazı sporcular etik ihlallere karşı seslerini yükselterek, sportswashing'in görünürlüğünü artıran önemli figürler haline gelmiştir. Bu sporcular, sporun politikadan ayrılamayacağı görüşünü savunmuş ve olası sonuçları göze alarak kamuoyunu harekete geçirmiştir.

Mesut Özil, Çin'in Uygur Türklerine yönelik baskıcı politikalarını eleştirerek, FIFA ve spor dünyasının sessizliğini sorgulamıştır. Çin devlet medyası bu açıklamaları sansürlemiş ve Arsenal kulübü resmi bir destek vermemiştir.

Colin Kaepernick, ABD'deki polis şiddetine karşı NFL maçları öncesinde diz çökerek protesto başlatmış ve uzun süre NFL'den dışlanmıştır. Bu eylemi, sporcu protestosunun küresel bir sembolü haline gelmiştir (Zirin, 2021).

Bu sporcular, sadece mevcut sorunlara dikkat çekmekle kalmamış, aynı zamanda sporun politik yönüne eleştirel bir bakış açısı getirmişlerdir. Ancak bu tür çıkışlar genellikle ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Sporcuların sadece birey değil, aynı zamanda toplumsal rol modelleri olduğu düşünüldüğünde, eylemleri veya sessizlikleri sadece kendi kariyerlerini değil, kamuoyu algısını da etkiler. Sporcuların etik konularda taraf olması, sportswashing stratejilerinin etkisini azaltabilir ve kamuoyu baskısı yaratarak spor kurumlarının daha şeffaf ve adil kararlar almasını teşvik edebilir (Giulianotti, 2015).

Ancak bu sorumluluk, sadece sporculara yüklenmemelidir. Kulüpler, federasyonlar, medya ve taraftarlar da bu etik duruşu destekleyecek yapılar kurmalı ve sporcuların yalnız bırakılmadığı bir aktivizm ortamı oluşturmalıdır.

SONUÇ

Sporun barış, kardeşlik ve eşitlik gibi evrensel değerleri bünyesinde barındırması, bu alanı etik dışı aktörlerin gündemlerini yaymaları için benzersiz bir platforma dönüştürmüştür. Katar'ın Dünya Kupası, Suudi Arabistan'ın LIV Golf ve Cristiano Ronaldo yatırımları, Çin'in olimpiyatlara yaklaşımı ve

Rusya'nın Dünya Kupası gibi örnekler, bu alandaki stratejik planlamanın sadece medya aracılığıyla değil, aynı zamanda duygular, semboller ve ortak tarih üzerinden de yürütüldüğünü göstermektedir.

Spor, sadece izlenen bir etkinlik olmaktan çıkmış; artık siyasi bir alanın ele geçirilmesini, kültürel bir normun oluşturulmasını ve değerlerin yeniden yorumlanmasını temsil etmektedir. Bu bağlamda, sportswashing, Antonio Gramsci'nin hegemonyası fikriyle karşılaştırılabilir; bu da zorlama yerine rıza yoluyla elde edilen ideolojik bir üstünlüğü ifade eder.

Sportswashing, sadece görünürlük yaratmakla kalmaz; aynı zamanda meşruiyet de tesis eder. Devletler ve şirketler, spor aracılığıyla sadece halkla ilişkiler kurmakla kalmaz, aynı zamanda uluslararası kuruluşları susturarak, sponsorlukları yöneterek ve medyayı kontrol ederek hak ihlallerinin tartışılmasını engellemeye çalışırlar. Bu yaklaşım, hem iç kamuoyunda ulusal gururu güçlendirirken, hem de dış kamuoyunda "değişen, modernleşen" bir aktör imajı sunar.

Ancak bu meşruiyet, doğası gereği yüzeysel ve zayıf olma eğilimindedir. 2018'de "dünyanın en iyi ev sahibi" olarak kabul edilen Rusya, sadece dört yıl sonra uluslararası spor camiasından dışlanmıştır. Bu durum, sportswashing'in geçici olarak etkili olan ancak kriz zamanlarında hızla çöken yüzeysel bir taktik olduğunu ortaya koymaktadır.

Sporcular, sportswashing'in sessiz destekçileri veya açık sözlü eleştirmenleri olabilirler. Messi, Ronaldo ve Neymar gibi sessiz ikonların yanı sıra, Mesut Özil, ve Colin Kaepernick gibi açık sözlü sporcuların varlığı, spor dünyasındaki süregelen ahlaki çatışmayı göstermektedir. Sporcuların karşılaştığı etik beklentiler, kişisel sorumluluğun ötesine geçerek daha geniş bir sistemik yükümlülüğü yansıtır.

Bu süreçte sorumluluk, sadece sporculara değil, aynı zamanda akademisyenlere, medyaya, sivil topluma ve küresel spor kuruluşlarına da düşmektedir. FIFA, IOC ve Formula 1 gibi kurumlar, karar verirken sadece lojistik ve finansal yeterlilikleri değil, aynı zamanda insan hakları, ifade özgürlüğü ve sosyal eşitlik gibi değerlere dayalı faktörleri de dikkate almalıdır.

Aksi takdirde, spor sadece bir oyun olmaktan çıkar; otoriterliğin, baskının ve sömürünün kabul gördüğü bir platforma dönüşür.

KAYNAKÇA

- Amnesty International. (2022). Reality check: 2022 FIFA World Cup and human rights in Qatar. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/11/reality-check-qatar-world-cup-human-rights/>
- BBC. (2022). World Cup 2022: Qatar's global moment. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-63677827>
- Boykoff, J. (2022). Power games: A political history of the Olympics. Verso Books.
- Brannagan, P. M., & Giulianotti, R. (2018). Qatar, global sport and the 2022 FIFA World Cup: Politics, controversy, change. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10(2), 289–304. <https://doi.org/10.1080/19406940.2018.1427910>
- Brannagan, P. M., & Grix, J. (2016). Sport politics: An introduction. Palgrave Macmillan.
- Brannagan, P. M., & Grix, J. (2021). Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's 2022 World Cup. *International Affairs*, 97(2), 345–363.
- Chadwick, S. (2022). The geopolitics of sport investment. Routledge.
- Chadwick, S., & Burton, N. (2020). Sport, business and management: Ethics and investment. Emerald Publishing.
- Chappelet, J. L. (2021). The governance of sport: Analysis and perspectives. Routledge.
- FIFA. (2018). FIFA World Cup Russia 2018: Summary report. <https://www.fifa.com/worldcup/news/fifa-publishes-2018-world-cup-summary-report>
- Giulianotti, R. (2015). Sport and social theory: Key perspectives. Polity Press.
- Grix, J., & Brannagan, P. M. (2022). Sportswashing and sport's growing role in international relations. *Sport in Society*, 25(2), 181–195. <https://doi.org/10.1080/17430437.2021.1882475>
- Human Rights Watch. (2008). China: Human rights concerns overshadow Olympics. <https://www.hrw.org/news/2008/07/06/china-human-rights-concerns-overshadow-olympics>
- Human Rights Watch. (2014). Russia: Sochi Olympics highlight rights abuses. <https://www.hrw.org/news/2014/02/17/russia-sochi-olympics-highlight-rights-abuses>
- Human Rights Watch. (2022). Saudi Arabia's repression and sports investments. <https://www.hrw.org/news/2022/10/19/saudi-arabias-repression-and-sports-investments>

- International IDEA. (2023). Sport and authoritarianism: A tool for legitimacy. <https://www.idea.int/news-media/news/sportswashing>
- Kinninmont, J. (2017). Vision 2030 and Saudi Arabia's reform agenda. Chatham House. <https://www.chathamhouse.org/2017/07/vision-2030-and-saudi-arabias-reform-agenda>
- Manzenreiter, W. (2010). The Beijing Games in the Western imagination of China: The weak power of soft power. *Journal of Sport and Social Issues*, 34(1), 29–48.
- Mills, C., & Kania, A. (2023). Sportswashing: From soft power to strategic manipulation. *Global Politics Review*, 9(1), 15–29.
- Müller, M. (2015). The mega-event syndrome: Why so much goes wrong in mega-event planning and what to do about it. *Journal of the American Planning Association*, 81(1), 6–17.
- Nye, J. S. (2004). Soft power: The means to success in world politics. *PublicAffairs*.
- Reiche, D. (2015). Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: The case of Qatar. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 7(4), 489–504. <https://doi.org/10.1080/19406940.2014.966135>
- Sperling, V. (2019). Russia's gender politics and sportswashing: Sochi and beyond. *East European Politics*, 35(3), 292–313. <https://doi.org/10.1080/21599165.2019.1624620>
- The Guardian. (2021). Revealed: 6,500 migrant workers have died in Qatar since World Cup awarded. <https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-6700-migrant-workers-have-died-in-qatar-since-world-cup-awarded>
- The Guardian. (2022). Saudi Arabia's expanding sports empire: Media and messaging. <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/02/saudi-arabia-sports-empire-liv-golf>
- The Guardian. (2023). The rise of LIV Golf and Saudi Arabia's sportswashing ambitions. <https://www.theguardian.com/sport/2023/feb/13/liv-golf-saudi-arabia-sportswashing-ambitions>
- UEFA. (2020). Financial fair play and licensing report 2019/2020. <https://www.uefa.com/insideuefa/news/0266-11c58d17a3f2-5ed20223c73c-1000--uefa-financial-fair-play-report/>
- Xu, G. (2006). *Olympic dreams: China and sports, 1895–2008*. Harvard University Press.
- Xu, J., & Jiang, C. (2022). The 2022 Winter Olympics and China's digital propaganda. *China Media Report*, 18(1), 1–10.

- Yüçetürk, C., & Keskin, Y. B. (2022). Otoriter rejimlerin aklanma yöntemi olarak sportswashing: Suudi Arabistan Krallığı örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(26), 118–134.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/69152/1097935>
- Zidan, K. (2021). Athletes, silence, and sportswashing. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/jul/22/athletes-sportswashing-cristiano-ronaldo>
- Zidan, K. (2022). Newcastle United and the politics of ownership. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2022/oct/08/newcastle-united-and-saudi-arabia-ownership-politics>
- Zirin, D. (2021). The Kaepernick effect: Taking a knee, changing the world. *The New Press*.

5.BÖLÜM

ENGELLİ SPORCULARIN KARİYER PLANLAMASI VE YÖNETİMİ

Taner ATASOY¹

¹ Doç. Dr.; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0001-5885-0663, tatasoy@gelisim.edu.tr

GİRİŞ

Engelli sporcularda kariyer planlaması, hem spor hayatı hem de sonrasındaki yaşamları açısından büyük bir öneme sahiptir. Engelli bireylerin sporculuk kariyerlerinde yaşadıkları fiziksel ve psikolojik zorluklar, toplumda karşılaştıkları engeller ve kariyerleri sonrasında yaşadıkları belirsizlikler, onları özel bir kariyer planlamasına ihtiyaç duyan bireyler haline getirmektedir. Bu süreç, engelli sporcuların yalnızca sporcu olarak değil, aynı zamanda toplum içinde birey olarak da başarılı bir yaşam sürmelerine yardımcı olabilecek önemli bir süreçtir. İlk olarak, engelli sporcuların sporculuk kariyerlerinde, fiziksel engellerinin yanı sıra psikolojik ve duygusal açıdan da güçlendirilmeleri gerekmektedir. Kariyer planlaması, sporculara spordaki başarıları için gerekli olan mental destek ve profesyonel rehberlik sağlamaktadır. Engelli sporcuların kişisel hedeflerine ulaşabilmeleri, sadece fiziksel yeteneklerine değil, aynı zamanda zihinsel dayanıklılıklarına ve kendi potansiyellerine inançlarına da bağlıdır. Kariyer planlaması süreci, sporcunun kendine güvenmesini ve engelleri aşmasını sağlamak için gerekli olan stratejileri belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçlerin yanı sıra, engelli sporcuların sporculuk kariyerlerinin sonrasında karşılaştıkları en büyük zorluklardan birisi de sosyal entegrasyon ve toplumsal etkileşim sürecidir. Kariyer planlaması, engelli sporcuların topluma daha kolay adapte olmalarını ve toplum içinde daha fazla kabul görmelerini sağlamaktadır.

Engellilik kavramı çok yönlü insan deneyimlerinin ve toplumsal yapıların karmaşıklığını yansıtan bir dizi tanım ve sınıflandırmayı kapsamaktadır. Engellilik, yalnızca fiziksel ya da zihinsel bir durumdan ibaret olmayıp, bir bireyin yaşadığı çevre, toplumsal değerler, kişisel deneyimler ve erişimle ilgili pek çok farklı faktörün etkileşimiyle şekillenmektedir. Bu nedenle, engelliliği anlamak, yalnızca bireysel bir sağlık sorunu olarak görmekten öteye çok daha geniş bir perspektife incelenmesi gerekmektedir. Engellilik, toplumsal yapılar, politikalar, kültürel algılar ve bireysel düzeydeki deneyimler arasında sürekli bir etkileşim içerisinde gelişen bir olgudur (Anner ve ark., 2012; Sabariego ve ark., 2015; Madans ve ark., 2011). Engelliliğin tanımlanması, zaman içinde gelişmiş ve değişmiştir. Önceki zamanlarda yapılan engellilik tanımları genellikle "hastalıklar" veya "eksiklikler" üzerinden yapılmakta iken, son yıllarda yapılan tanımlamalarda daha kapsayıcı, bireyin deneyimlerine ve toplumsal faktörlere dayalı tanımlar yapılmaktadır. Engellilik ile ilgili birçok tanım yapılmaktadır, bu tanımlamalar engelli bireylerin toplumsal, politik, kültürel ve bireysel düzeydeki durumunu yansıtmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), "Engellilik, bir kişinin fiziksel, zihinsel, duygusal veya psikolojik engelleri nedeniyle toplumda tam ve etkin bir şekilde katılım gösterememesi" şeklinde geniş bir

şekilde tanımlamaktadır (WHO, 2024). Atasoy (2016)' ise engelliliği, bir kişinin yaşına, cinsiyetine, sosyal ve kültürel durumuna göre doğal olarak kabul edilen bir rolü oynamasını engelleyen küresel ve yaygın bir olgu olarak tanımlamaktadır.

2. ENGELLİ SPORCULAR İÇİN KARIYER PLANLAMASININ AMACI

Engelli sporcuların kariyer planlaması, bir sporcu olarak başarıya ulaşmanın yanı sıra, onların yaşam kalitesini arttırmayı, toplumda daha güçlü bir yer edinmelerini sağlamayı ve bireysel hedeflerine ulaşmalarını desteklemeyi amaçlayan bir süreçtir (Ronkainen vd.,2019). Bu planlama, bireyin yaşamış olduğu fiziksel engelleri aşmasının ötesinde, zihinsel ve duygusal destek sağlayan, aynı zamanda engelli sporcuların uzun vadeli başarılarını güvence altına almayı hedefleyen bir yaklaşımdır (Ronkainen vd.,2019). Engelli sporcular için kariyer planlama, bireylerin sahip oldukları beceriler, ilgi alanları ve değerler doğrultusunda amaçlar belirleyip, bu amaçlara ulaşmak için stratejik bir plan yapma sürecidir. Engelli sporcuların kariyer planlaması, sadece spor alanındaki hedeflerle sınırlı kalmaz; aynı zamanda bireylerin sosyal, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak yapılması planlanan bir süreçtir (Lox vd., 2019). Bu süreç, sporcuların kendilerini tanıyıp, engellilikleri ve bu engellerin getirdiği fırsatlar ve sınırlılıkların farkında olarak kariyer hedefleri belirlemelerini sağlamaktadır. Ayrıca, engelli sporcuların bu hedeflere ulaşmalarını sağlamak için eğitim programları ve gelişim planları oluşturulmalıdır. Bu şekilde, sporcular sadece profesyonel spor kariyerlerinde başarılı olmakla kalmaz, aynı zamanda yaşam kalitelerini arttırarak toplumsal entegrasyonlarını güçlendirilmiş olacaktır (Ronkainen vd.,2019).

3. ENGELLİ SPORCULARDA KARIYER PLANLAMASININ ÖNEMİ

Engelli sporcularda kariyer planlaması, hem spor hayatı hem de sonrasındaki yaşamları açısından büyük bir öneme sahiptir (Pringle vd., 2019). Engelli bireylerin sporculuk kariyerlerinde yaşadıkları fiziksel ve psikolojik zorluklar, toplumda karşılaştıkları engeller ve kariyerleri sonrasında yaşadıkları belirsizlikler, onları özel bir kariyer planlamasına ihtiyaç duyan bireyler haline getirmektedir (Lox vd., 2019). Bu süreç, engelli sporcuların yalnızca sporcu olarak değil, aynı zamanda toplum içinde birey olarak da başarılı bir yaşam sürmelerine yardımcı olabilecek önemli bir süreçtir. İlk olarak, engelli sporcuların sporculuk kariyerlerinde, fiziksel engellerinin yanı sıra psikolojik ve duygusal açıdan da güçlendirilmeleri gerekmektedir (Papathomas & Smith,

2019). Kariyer planlaması, sporculara spordaki başarıları için gerekli olan mental destek ve profesyonel rehberlik sağlamaktadır. Engelli sporcuların kişisel hedeflerine ulaşabilmeleri, sadece fiziksel yeteneklerine değil, aynı zamanda zihinsel dayanıklılıklarına ve kendi potansiyellerine inançlarına da bağlıdır. Kariyer planlaması süreci, sporcunun kendine güvenmesini ve engelleri aşmasını sağlamak için gerekli olan stratejileri belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Pringle vd., 2019). Bu süreçlerin yanı sıra, engelli sporcuların sporculuk kariyerlerinin sonrasında karşılaştıkları en büyük zorluklardan biriside sosyal entegrasyon ve toplumsal etkileşim sürecidir. Kariyer planlaması, engelli sporcuların topluma daha kolay adapte olmalarını ve toplum içinde daha fazla kabul görmelerini sağlamaktadır (Girişmen, 2025).

Engelli sporcuların kariyerleri genellikle sınırlı bir süreyle devam etmektedir. Sporculuk kariyerleri devam ettiği süreç içerisinde bireylerin sosyal becerilerini geliştirebileceği, başkalarına liderlik edebileceği ve toplumsal sorunlara çözüm önerileri geliştirebileceği platformlarda toplumsal farkındalık yaratmalarına olanak tanımaktadır. Engelli sporcuların kariyerlerinin sonrasında hayatlarını sürdürebilmeleri için erken yaşlardan itibaren kariyer planlaması yapmaları gerekmektedir. Sporcuların bu döneme yönelik hazırlık yapmaları, eğitim ve beceri geliştirme fırsatları sunan programlarla desteklenmeleri, onların spordan sonra da bağımsız ve başarılı bir hayat sürmelerine yardımcı olacaktır. Kariyer planlaması, sporcuların sadece sportif başarılarını değil, spor hayatı boyunca kazandıkları deneyimler iş dünyasında istihdam edilebilirliklerini artıran beceriler kazanmalarını sağlamaktadır. Bu süreç, engelli sporcuların iş gücü piyasasında da daha başarılı olmalarını mümkün kılmaktadır.

4. ENGELLİ SPORCULARDA KARIYER PLANLARININ HAZIRLANMASI VE UYGULANMASINDA AİLENİN VE ANTRENÖRÜN ÖNEMİ

Engelli sporcularda kariyer planlarının hazırlanması ve uygulanmasında aile ve antrenörler önemli roller üstlenmektedir (Cushion vd., 2020). Bu süreçte hem aileler hem de antrenörler, sporcuların fiziksel, psikolojik, sosyal gelişim ve potansiyellerini en iyi şekilde ortaya koyabilmelerini sağlayan, destekleyen ve yönlendiren temel aktörlerdir (Townsend vd.,2019).

4.1. Ailenin Önemi

Engelli sporcular için kariyer planlaması, sadece teknik beceri gelişimiyle sınırlı değildir. Ailenin katkısı, sporcunun duygusal destek alması, sosyal kabul görmesi, motivasyon kazanması ve eğitimle ilgili doğru kararlar alması için

kritik bir rol oynamaktadır. Aileler, sporcunun sadece başarıya ulaşmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda onun genel yaşam kalitesini artırır ve toplumda güçlü bir yer edinmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, ailelerin bilinçli ve aktif bir şekilde sürece dâhil olması, engelli sporcuların potansiyellerini en iyi şekilde ortaya koymalarına katkıda bulunur.

Engelli sporcular için kariyer planlamasında aile rollerini aşağıdaki gibi sıralamamız mümkündür;

4.1.1. Duygusal Destek ve Motivasyon

Aile, engelli sporcuların en yakın çevresidir ve onların psikolojik sağlığında büyük bir rol oynamaktadır. Engelli sporcuların yaşadığı zorluklar, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve psikolojik açıdan da yoğun ve yıpratıcıdır (Swartz vd., 2019). Aile üyeleri, sporculara duygusal destek vererek, zorluklarla başa çıkma ve motivasyonlarını yüksek tutmalarını sağlamaktadır. Ailenin güveni ve desteği, sporcunun öz güvenini artırır ve engelleri aşmalarına yardımcı olmaktadır (Papathomas & Smith, 2019).

4.1.2. Fiziki Destek

Sporcuların antrenmanlara düzenli katılabilmesi, yarışmalara gidebilmesi ve diğer lojistik ihtiyaçlarının karşılanması, ailenin desteğiyle mümkün olacaktır. Aileler, engelli bireylerin sporcu olarak gelişmelerine yardımcı olmak için seyahat düzenlemeleri, antrenman saatleri, malzeme ve ekipman temini gibi diğer ihtiyaçlarının karşılanması sporcuların gelişimleri için önemlidir.

4.1.3. Değerler ve Hedefler

Aileler, engelli sporculara değerler aşılamak ve hedef koymalarında onları yönlendirmek konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Ailelerin, sporcunun hayal ettiği başarıları önemseyip bu yolda onları cesaretlendirerek, başarıya giden yolda sağlam bir temel oluştururlar. Ayrıca, kariyer planlamasında engelli sporcuların hangi hedeflere ulaşmak istediklerini anlamalarına yardımcı olabilirler (Girişmen, 2025).

4.1.4. Toplumsal Kabul ve Farkındalık

Aile, sporcunun toplumla etkileşimde daha güçlü bir duruş sergilemesine yardımcı olmalıdırlar. Engelli sporcuların toplumsal kabulünü artırmak için aileler, toplumda engellilik konusunda farkındalık yaratabilir ve sporcularını bu konuda cesaretlendirmelidirler (Çelikkaya, 2022).

4.2. Antrenörün Önemi

Engelli sporcularda kariyer planlarının hazırlanması ve uygulanmasında antrenörlerin rolü, yalnızca teknik eğitim sağlamakla sınırlı değildir (Cushion vd., 2020; Culver vd.,2020; Alexander & Bloom, 2020). Antrenörler, sporcularının fiziksel gelişimleri, psikolojik güçlenmeleri ve sosyal uyumları konusunda da kritik bir etkiye sahiptir (Lox vd., 2019; Gano-Overway vd., 2020; Cushion vd., 2020; Lefebvre, 2021). Antrenörlerin, engelli sporculara yönelik kariyer planlamasında izlediği stratejiler, sporcunun hem sporcu olarak hem de birey olarak başarılı bir yaşam sürdürebilmesinde temel taşları oluşturur (Gano-Overway vd., 2020; Whittingham vd., 2020). Antrenör, engelli sporcular için sadece fiziksel antrenman yapan bir eğitmen değil, aynı zamanda bir mentor, rehber ve motivatördür (Gano-Overway vd., 2020; Cushion vd., 2020; Townsend vd.,2019). Engelli sporcuların kariyer planlarını hazırlamak ve uygulamak, çok yönlü bir süreci gerektirir ve bu süreçte antrenörlerin rolü büyüktür (Gano-Overway vd., 2020; Çakır, 2022). Antrenörler, hem sporculuk kariyerinde başarıya ulaşmalarını sağlayacak teknik eğitimleri hem de kişisel gelişimlerini destekleyecek psikolojik ve sosyal desteği sunarak, engelli sporcuların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olurlar (Gano-Overway vd., 2020); Arnold vd., 2016).

Engelli sporcular için kariyer planlamasında antrenörlerin rollerini aşağıdaki gibi sıralamamız mümkündür;

4.2.1. Fiziksel ve Teknik Eğitim

Antrenörler, engelli sporcuların kariyerlerinin temellerini attıkları kişilerdir (Townsend vd.,2019). Engelli bireylerin fiziksel kapasiteleri, spora başlamadan önce belirli kısıtlamalara sahip olabilir, bu nedenle antrenörlerin özel eğitim tekniklerine hâkim olmaları gerekmektedir (Cushion vd., 2020; Lefebvre, 2021). Antrenörler, sporcuların fiziksel engellerine uygun antrenman programları hazırlayarak, sporcunun gelişimini sürekli olarak izler ve ilerlemesini takip etmelidir (Cushion vd., 2020; Dehghansai vd.,2021).

4.2.1.1. Özel Antrenman Programları

Antrenör, sporcunun engel durumu ve potansiyelini değerlendirerek, onun en verimli şekilde gelişmesini sağlamalıdır (Townsend vd.,2019). Engelli sporcuların ihtiyaçlarına göre, antrenman programları fiziksel sınırlamaları göz önünde bulundurularak özelleştirilmelidir (Dehghansai vd.,2021; Cushion vd., 2020).

4.2.1.2. Teknik Eğitim

Antrenörler, sporcunun engellilik durumunu dikkate alarak uygun teknik eğitimler vermelidir ve bu süreçte sabırlı, sürekli geri bildirim sağlayan bir yaklaşım sergilemelidir (Townsend vd., 2019). Engelli sporcular, teknik becerilerini geliştirmek için belirli bir disipline odaklanmasını sağlamalıdır (Dehghansai vd.,2021).

4.2.2. Psikolojik Destek ve Motivasyon

Engelli sporcuların kariyer planlarında psikolojik destek, teknik gelişim kadar önemlidir (Swartz vd., 2019; Papathomas & Smith, 2019). Engelli sporcular, bazen engelleri ve sınırlamaları nedeniyle kendilerini yetersiz hissetmektedirler ve bu noktada, antrenörün sağladığı psikolojik destek, sporcunun başarıya ulaşmasında kritik bir faktör haline gelmektedir (Çakır, 2022).

4.2.2.1. Zihinsel Dayanıklılık Geliştirme

Engelli sporcular, yarışmalar sırasında yaşadıkları zorluklarla başa çıkabilmek için güçlü bir zihinsel dayanıklılığa sahip olmalıdır (Swartz vd., 2019). Antrenörler, sporcunun stresle başa çıkma, odaklanma ve motivasyonunu sürdürme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır (Lox vd., 2019; Çakır, 2022).

4.2.2.2. Kişisel Motivasyon ve Hedef Belirleme

Antrenörler, sporcularının kişisel hedeflerine ulaşabilmesi için onlara sürekli motivasyon sağlar ve gerçekçi, ulaşılabilir hedefler belirlemelidir (Lefebvre, 2021). Bu hedefler, sporcunun kendisini her gün daha iyi hissetmelerini ve performanslarını geliştirmeleri için yol gösterici olacaktır (Çakır, 2022).

4.2.3. Bireysel İhtiyaçlara Uygun Planlama

Her engelli sporcu farklıdır, bu nedenle antrenörler, her bir sporcunun ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş kariyer planları hazırlamalıdır (López-Flores

vd., 2021). Engelli sporcuların hem fiziksel hem de psikolojik durumları birbirinden farklı olabileceğinden, antrenörlerin her bireye uygun bir yaklaşım geliştirmesi gerekmektedir (Lox vd., 2019).

4.2.3.1. Fiziksel Engellere Uygun Planlama

Engelli sporcuların fiziksel sınırlamaları göz önünde bulundurularak, antrenörler her sporcunun performansını iyileştirecek farklı stratejiler belirlemelidir (Townsend vd.,2019). Örneğin, bir sporcunun fiziksel engeli, diğerine göre daha az sınırlayıcı olabilir, bu da antrenmanlarda farklı yoğunlukta antrenman uygulanmasına neden olacaktır (Lefebvre, 2021).

4.2.3.2. Özelleştirilmiş Eğitim Yöntemleri:

Antrenör, sporcunun gelişim süreçlerine uygun olarak eğitim yöntemlerini seçmelidir (Gano-Overway vd., 2020). Bu, sporcunun engel durumuna ve gelişim düzeyine göre ayarlamalar yapmayı gerektirir (Lefebvre, 2021).

4.2.4. Sosyal ve Toplumsal Entegrasyon

Antrenörler, engelli sporcuların yalnızca sporda değil, toplumda da başarılı olmalarını sağlamalıdır. Engelli bireylerin toplumda kabul edilmesi, sosyal etkileşimlerinin artırılması ve toplumsal rol modelleriyle daha güçlü bir bağ kurmaları önemlidir.

4.2.4.1. Toplumsal Farkındalık

Antrenörler, engelli sporcuların başarılarını paylaşarak toplumu bilgilendirir ve farkındalık sağlar. Bu, sporcunun toplumda daha fazla görünür olmasını sağlar ve engellilikle ilgili önyargıların kırılmasına yardımcı olacaktır (Irish vd., 2022; Jaarsma vd., 2014).

4.2.4.2. Sosyal Etkileşim ve Destek

Antrenörler, engelli sporcuları yalnızca sporcu olarak değil, bir birey olarak da sosyal aktivitelerde yer almaya teşvik etmelidir. Bu sosyal etkileşimler, sporcunun özgüveninin artmasına ve toplumsal kabulünün sağlanmasına yardımcı olacaktır (Gano-Overway vd., 2020).

4.2.5. Sürekli İzleme ve Değerlendirme

Kariyer planlarının uygulanmasında antrenörün sürekli izleme ve değerlendirme yapması gereklidir (López-Flores vd., 2021). Antrenör, sporcunun gelişimini sürekli olarak izlemeli ve zayıf noktaları tespit ederek sporcuların gelişimleri için gerekli planlamaları yapmalıdır.

4.2.5.1. Dönemsel Değerlendirmeler

Antrenörler, sporcunun gelişimini belirli aralıklarla değerlendirmeli ve gerekirse eğitim planlarını yeniden şekillendirmelidir (Gano-Overway vd., 2020). Bu değerlendirmeler, sporcunun hangi alanlarda gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymalıdır (Lefebvre, 2021).

4.2.5.2. Geri Bildirim ve Yönlendirme

Antrenörler, sporcularına düzenli olarak geri bildirimde bulunarak, onların gelişimlerini doğru bir şekilde yönlendirmelidir (Gano-Overway vd., 2020). Bu geri bildirim, hem olumlu hem de olumsuz yönleri kapsamalı, ancak sporcuyu motive edici ve yapıcı olmalıdır (Cushion vd., 2020; Lefebvre, 2021).

4.2.6. Kariyer Planlaması ve Yönlendirme

Antrenörler, sporcunun sadece mevcut başarılarını değil, aynı zamanda uzun vadeli kariyer planlamasını da göz önünde bulundurmalıdır (Townsend vd., 2019). Engelli sporcular için kariyer planlaması, yalnızca sporculuk dönemini değil, aynı zamanda sporcunun kariyer sonrası planlarını da kapsamalıdır (López-Flores vd., 2021).

4.2.6.1. Kariyer Sonrası Yönlendirme

Antrenörler, sporcunun sporculuk kariyerinin ardından yapabileceği iş fırsatları konusunda da yönlendirme yapmalıdır (Gano-Overway vd., 2020; Ronkainen vd., 2019). Engelli sporcular, sporculuk sonrası da antrenörlük, mentorluk veya sosyal projelerde aktif olabilirler. Antrenör, sporcunun ikinci kariyerine hazırlık yapmasını destekler (López-Flores vd., 2021).

4.2.6.2. Uzun Vadeli Hedefler

Antrenörler, sporcunun kariyerinde hedef koyma ve bu hedeflere ulaşma sürecinde rehberlik eder (Gano-Overway vd., 2020). Engelli sporcular, kariyerlerini ulusal ve uluslararası düzeyde genişletmek istiyorlarsa, antrenörler, bu hedeflere nasıl ulaşacaklarını birlikte planlar (López-Flores vd., 2021).

4.3. AİLE VE ANTRENÖR ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ

Aile, antrenörle sürekli iletişim halinde olarak sporcunun gelişimine katkıda bulunmalıdırlar. Aileler, sporcunun duygusal ve günlük ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak antrenörle işbirliği yapmalı, sporcunun ilerlemesini destekleyecek uygun ortamı yaratmalıdır (Cushion vd., 2020).

4.3.1. İletişim ve Koordinasyon

Aileler ve antrenörler, sporcunun gelişim sürecinde düzenli olarak iletişim kurmalı ve ihtiyaçlarına göre antrenman programlarında ya da kariyer planında düzenlemeler yapmalıdır (Gano-Overway vd., 2020).

4.3.2. Destekleyici Yaklaşım

Aileler, antrenörlerin kararlarını destekleyerek, sporcunun kendini güvende hissetmesini sağlamalıdır. Bu, hem antrenman sürecinde hem de yarışmalarda sporcunun kendine güvenmesini sağlayacaktır (Gano-Overway vd., 2020).

4.4. ENGELLİ SPORCULARIN KARIYER GELİŞİMLERİNDE KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR

Engelli sporcuların kariyer gelişiminde karşılaştıkları zorluklar, fiziksel engellerin ötesinde birçok toplumsal, psikolojik, ekonomik ve sosyal faktörle şekillenmektedir. Bu zorluklar, engelli sporcuların spora katılımını ve kariyerlerini geliştirmelerini zorlaştırabilir (Girişmen, 2025). Ancak, toplumun engelli bireylere yönelik daha fazla farkındalık yaratması, uygun altyapının oluşturulması ve sporculara gerekli desteklerin sağlanması, bu zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olabilir. Engelli sporcuların potansiyellerini en iyi şekilde ortaya koyabilmesi için her düzeyde destek ve fırsatların sunulması büyük önem taşımaktadır (Patatas vd., 2022).

Engelli sporcular kariyer gelişimleri boyunca bir dizi zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar aşağıdaki gibi sıralamamız mümkündür;

4.4.1. Fiziksel Zorluklar

Engelli sporcular, fiziksel kısıtlamaları nedeniyle spora katılımı zorluklarla karşılaşabilirler. Bu, sporcuların fiziksel sınırlarını aşmak için daha fazla çaba harcamalarını gerektirebilir.

4.4.1.1. Yetersiz Fiziksel Kapasite

Engelli sporcular, engel türüne bağlı olarak normalde sağlıklı bireylerin sahip olduğu bazı fiziksel yetenekleri kullanamayabilirler. Bu da bazı spor dallarında daha fazla güç, hız veya dayanıklılık gerektiren antrenmanları zorlaştırabilir (Culver vd.,2020; Alexander & Bloom, 2020).

4.4.1.2. Sakatlanma Riski

Engelli sporcuların fiziksel engelleri, eklem ve kas yapılarının farklılık gösterdiği durumlar yaratabilir. Bu durum, sporcunun antrenman sırasında daha fazla sakatlanma riskine girmesine yol açabilir.

4.4.1.3. Özel Ekipman Gereksinimi

Bazı engelli sporcular, spora katılabilmek için özel ekipmanlara ihtiyaç duyar (Çil vd.,2023). Bu ekipmanlar, maliyetli olabilir ve her sporcuya uygun olmayabilir (Çil vd.,2023). Örneğin, tekerlekli sandalye basketbolu veya ampute futbol gibi sporlarda, sporcuların özel araç gereçlere ihtiyacı vardır (Çil vd.,2023; Culver vd.,2020; Alexander & Bloom, 2020).

4.4.2. Psikolojik ve Duygusal Zorluklar

Engelli sporcular, fiziksel zorlukların yanı sıra psikolojik engellerle de karşılaşabilirler (Lox vd., 2019). Bu tür zorluklar, sporcuların spora olan motivasyonlarını ve uzun vadeli başarılarını etkileyebilir (Demirel, 2019).

4.4.2.1. Özgüven ve Benlik Saygısı

Engelli sporcular, engellilikleri nedeniyle bazen düşük özgüven ve benlik saygısına sahip olabilirler (Swartz vd., 2019). Bu, onları fiziksel olarak aktif olmaktan ve kendilerini geliştirmekten alıkoyabilir (Lefebvre, 2021).

4.4.2.2. Toplumsal Dışlanma ve Ayrımcılık

Engelli bireyler, toplumda genellikle dışlanmış veya farklı olarak algılanabilirler (Irish vd., 2022; Jaarsma vd., 2014). Toplumsal önyargılar, engelli sporcuların kendilerini kabul ettirmelerini zorlaştırabilir. Ayrıca, spor dünyasında da engelli bireylerin sıklıkla daha az fırsatla karşılaşmaları söz konusu olabilir (Irish vd., 2022; Jaarsma vd., 2014).

4.4.2.3. Motivasyon Kaybı

Fiziksel engeller ve toplumsal baskılar, engelli sporcuların zaman zaman motivasyonlarını kaybetmelerine neden olabilir. Birçok sporcu, bu tür zorluklarla başa çıkmada zorluk yaşar ve hedeflerine ulaşma konusunda isteksizlik gösterebilir (Swartz vd., 2019; Tasiemski ve Brewer, 2011).

4.4.3. Eğitim ve Antrenman Zorlukları

Engelli sporcular, spor kariyerlerinde gelişim gösterdikleri süreçte, eğitim ve antrenman açısından da çeşitli zorluklarla karşılaşabilirler.

4.4.3.1. Özel Eğitim İhtiyaçları

Engelli sporcular, diğer sporcularla aynı antrenman süreçlerine tabi tutulamazlar. Onların fiziksel engellerine uygun olarak eğitim almaları gerekmektedir. Ancak, her antrenörün engelli sporcular için gerekli eğitim

teknikleri ve bilgiye sahip olması mümkün değildir. Bu da eğitim sürecinin etkisiz olmasına neden olabilir (Culver vd.,2020; Alexander & Bloom, 2020).

4.4.3.2. Antrenman Tesisleri ve Ekipman Eksiklikleri

Engelli sporcular için uygun tesisler ve özel antrenman ekipmanları her zaman mevcut olmayabilir (Çil vd.,2023). Engelli bireylerin katılabileceği özel spor salonları veya yarışma alanları da sınırlıdır. Bu, sporcuların antrenman yaparken gerekli altyapıyı bulmalarını zorlaştırabilir (Çil vd.,2023; Tusiime ve Odiango, 2022).

4.4.3.3. Spor Bilgisi ve Antrenör Yetersizliği

Antrenörlerin engelli sporculara yönelik yeterli bilgiye sahip olmaması, eğitim sürecinde engeller oluşturur. Engelli sporculara uygun özel antrenman teknikleri geliştirmek, antrenörlerin deneyim ve bilgi gerektiren bir süreçtir. Bu konuda yetersiz eğitim almış antrenörler, sporcuların gelişimini olumsuz etkileyebilir (Sakalidis vd., 2023).

4.4.4. Ekonomik Zorluklar

Engelli sporcular, kariyerlerini geliştirme sürecinde finansal açıdan çeşitli zorluklarla karşılaşabilirler.

4.4.4.1. Yüksek Maliyetli Ekipman ve Araçlar

Engelli sporcuların kullandığı özel spor ekipmanları ve araçlar, genellikle pahalıdır. Örneğin, tekerlekli sandalye basketbolu oyuncuları için uygun tekerlekli sandalyeler veya ampute futbolcular için özel ekipmanlar gereklidir. Bu tür ekipmanların temin edilmesi, sporcular için büyük ekonomik yük oluşturabilir (Öztürk ve Aşçı, 2024).

4.4.4.2. Sponsorluk ve Destek Eksiklikleri

Engelli sporcular, diğer sporculara göre daha az sponsorluk anlaşmaları yapmaktadırlar. Bu durum, maddi zorlukları artırır ve sporcuların kariyerlerini sürdürebilmelerini zorlaştırabilir. Engelli sporcuların daha fazla maddi desteğe ihtiyaçları vardır, ancak bu tür desteklerin erişilebilirliği sınırlıdır (Akkaya, 2016; Bilgiseven, 2019).

4.4.4.3. Erişilebilirlik ve Ulaşım Sorunları

Engelli sporcular, spor etkinliklerine katılmak için ulaşım konusunda da zorluklarla karşılaşabilirler. Yarışmalara ve antrenmanlara erişim, ulaşım

araçlarının engelli bireyler için uygun olmaması nedeniyle zorlaşabilir (Çil vd.,2023).

4.4.5. Sosyal ve Toplumsal Zorluklar

Engelli sporcuların karşılaştıkları toplumsal ve sosyal engeller, spora katılımlarını olumsuz yönde etkileyebilir.

4.4.5.1. Toplumsal Damgalama ve Önyargılar

Engelli bireyler, genellikle toplumda "yardıma muhtaç" olarak görülürler. Bu, sporcuların kendi potansiyellerini göstermekten alıkoyabilir. Engelli sporcuların başarılı olma yolundaki en büyük engellerden biri, bu tür önyargılardır (Irish vd., 2022; Jaarsma vd., 2014).

4.4.5.2. Yetersiz Farkındalık

Engelli sporların, toplumsal olarak yeterince bilinmemesi, sporcuların karşılaştığı bir diğer büyük engeldir. Engelli sporlarla ilgili farkındalık eksikliği, engelli bireylerin spora katılmalarını zorlaştırabilir ve fırsatlara erişimlerini kısıtlayabilir (Irish vd., 2022; Jaarsma vd., 2014).

4.4.5.3. Sosyal İzolasyon

Engelli sporcular, fiziksel ve toplumsal engeller nedeniyle sosyal izolasyon yaşayabilirler. Bu durum, onların motivasyonlarını düşürebilir ve spora olan bağlılıklarını olumsuz etkileyebilir (Irish vd., 2022; Jaarsma vd., 2014).

4.4.6. Kariyer Sonrası Planlama Zorlukları

Engelli sporcular, sporculuk kariyerlerini tamamladıktan sonra kariyer planlaması yapmakta zorluk yaşayabilirler (Pringle vd., 2019).

4.4.6.1. Kariyer Sonrası Gelecek Belirsizliği

Engelli sporcular, sporculuk kariyerlerinin sona ermesinin ardından iş ve eğitim alanlarında da zorluklarla karşılaşabilirler (Pringle vd., 2019). Kariyer sonrasında bir iş bulma veya eğitim fırsatlarına ulaşma konusunda engeller ortaya çıkabilir (Ronkainen vd.,2019).

4.4.6.2. Eğitim ve Mesleki Yönlendirme Eksiklikleri

Engelli sporculara yönelik kariyer sonrası rehberlik ve eğitim fırsatları sınırlıdır. Sporculuk dışında bir kariyer inşa etmek isteyen engelli sporcular için mesleki yönlendirme ve fırsatlar kısıtlı olabilmektedir (Ronkainen vd.,2019).

SONUÇ

Sonuç olarak yapılan literatür taramasından elde edilen bilgiler ışığında; Engelli sporcuların kariyer planlaması ve yönetimi, antrenör ve aile iş birliğine dayalı uzun soluklu bir süreçtir. Her iki tarafın da katkıları, sporcuların fiziksel ve psikolojik gelişimlerini en iyi şekilde destekleyecektir. Antrenörlerin teknik bilgi ve motivasyon sağlamadaki rolleri ile ailelerin duygusal ve lojistik destekleri, sporcuların potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olacaktır. Bu iş birliği, engelli sporcuların sporda sürdürülebilir başarı elde etmeleri için temel taşları oluşturur ve onların toplumsal entegrasyonları ile hayat kalitelerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Y. (2016). Sponsorluk Faaliyetlerinin Spora Etkilerinin İncelenmesi, *International Journal of Science Culture and Sport*, 4, (3), s.811-820
- Alexander, D., & Bloom, G. A. (2020). Coaching athletes with a disability. In *The Routledge international encyclopedia of sport and exercise psychology* (pp. 166-176). Routledge.
- Anner, J., Schwegler, U., Kunz, R., Trezzini, B., & Boer, W. D. (2012). Evaluation of work disability and the international classification of functioning, disability and health: what to expect and what not. *BMC Public Health*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-12-470>
- Arnold, R., Wagstaff, C. R. D., Steadman, L., & Pratt, Y. (2016). The organisational stressors encountered by athletes with a disability. *Journal of Sports Sciences*, 35(12), 1187-1196. <https://doi.org/10.1080/02640414.2016.1214285>
- Atasoy, T. (2016). 15-20 yaş arası bay-bayan zihinsel engelli sporculara, açık ve kapalı alanlarda uygulanan hareket eğitimi çalışmalarının, sonuçlarının karşılaştırılması, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri, İstanbul.
- Bilgiseven, B. (2019). Spor pazarlamasının artan önemi ve spor pazarlamasında tutundurma stratejileri: Popüler olmayan spor dallarından bisiklet sporu üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Culver, D. M., Kraft, E., Trudel, P., Duarte, T., & Werthner, P. (2020). Coaching athletes with disabilities. *Coaching for Human Development and Performance in Sports*, 267-286.
- Cushion, C., Huntley, T., & Townsend, R. (2020). Disability sport coaching: 'You just coach the athlete not the disability'. In *Sport Coaching with Diverse Populations* (pp. 131-141). Routledge.
- Çakır, G. (2022). Antrenörlükte Duygusal Zekâ ve Liderlik. *Efe Akademi Yayınları*.
- Çelikkaya, T. (2022). Karakter ve Değer Eğitimi-Değerlerimizi Yaşatmak. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çil, H., Yılmaz, B. H., & İlhan, E. L. (2023). Bedensel Engelli Sporcu Perspektifinden: Sporda Özel Gereksinimli Bireyler. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(100. Yıl Özel Sayısı), 141-152.
- Dehghansai, N., Pinder, R. A., & Baker, J. (2021). "Looking for a golden needle in the haystack": Perspectives on talent identification and development in Paralympic sport. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 635977.

- Demirel, H. (2019). Social appearance anxiety and rosenberg self-esteem scores in young physical disabled athletes. *Universal Journal of Educational Research*, 7(3), 664-667. <https://doi.org/10.13189/ujer.2019.070304>
- Gano-Overway, L., Thompson, M., & Van Mullem, P. (2020). *National Standards for Sport Coaches: Quality Coaches, Quality Sports: Quality Coaches, Quality Sports*. Jones & Bartlett Learning.
- Girişmen, G. (2025). *Paralympic Athletes' Dual Career Pathways: A Grounded Theory Study (Doktora Tezi)*. Middle East Technical University.
- Irish, T., McDonald, K., & Cavallerio, F. (2022). *Race, Disability and Sport. Researching Disability Sport: Theory, Method, Practice*.
- Jaarsma, E. A., Dijkstra, P. U., Geertzen, J. H. B., & Dekker, R. (2014). Barriers to and facilitators of sports participation for people with physical disabilities: A systematic review. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 24(6), 871–881. <https://doi.org/10.1111/sms.12218>
- Lefebvre, J. S. (2021). *From Mentoring to Developmental Networks: An Examination of Developmental Relationships in Sport*. McGill University (Canada).
- López-Flores, M., Penado, M., Avelar-Rosa, B., Packevičiūtė, A., & Abeļkalns, I. (2021). May the Mentor be with You! An innovative approach to the Dual Career mentoring capacitation. *Cultura ciencia y deporte.*, 16(47), 107-116.
- Lox, C. L., Ginis, K. A. M., Gainforth, H. L., & Petruzzello, S. J. (2019). *The psychology of exercise: Integrating theory and practice*. Routledge.
- Madans, J. H., Loeb, M., & Altman, B. M. (2011). Measuring disability and monitoring the un convention on the rights of persons with disabilities: the work of the washington group on disability statistics. *BMC Public Health*, 11(Suppl 4), S4. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-s4-s4>
- Öztürk, T., & Aşçı, T. (2024). Sporcu Ekipmanları ve Spor Mekanlarının Tasarımında Ergonominin Etkileri. *Digital international journal of Architecture Art Heritage*, 3(1), 53-72.
- Papathomas, A., & Smith, B. (2019). *Psychology of disability sport: Participation and performance*.
- Patatas, J. M., De Bosscher, V., Derom, I., & Winckler, C. (2022). Stakeholders' perceptions of athletic career pathways in Paralympic sport: From participation to excellence. *Sport in Society*, 25(2), 299-320.
- Pringle, J. K., Myers, B., Elley-Brown, M., & Reid, L. (2019). Diversity as a Perspective on Career. *The Routledge Companion to Career Studies*, 75-89.
- Ronkainen, N. J., Ryba, T. V., & Selänne, H. (2019). “She is where I’d want to be in my career”: Youth athletes’ role models and their implications for career and identity construction. *Psychology of Sport and Exercise*, 45, 101562.

- Sabariego, C., Oberhauser, C., Posarac, A., Bickenbach, J., Kostanjsek, N., Chatterji, S., ... & Cieza, A. (2015). Measuring disability: comparing the impact of two data collection approaches on disability rates. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(9), 10329-10351. <https://doi.org/10.3390/ijerph120910329>
- Sakalidis, K. E., Fadeeva, A., Hettinga, F. J., & Ling, F. C. M. (2023). The role of the social environment in inclusive sports participation—Identifying similarities and challenges in athletes with and without Intellectual Disabilities through coaches' eyes: A qualitative inquiry. *Plos one*, 18(1), e0280379.
- Swartz, L., Hunt, X., Bantjes, J., Hainline, B., & Reardon, C. L. (2019). Mental health symptoms and disorders in Paralympic athletes: a narrative review. *British journal of sports medicine*, 53(12), 737-740.
- Tasiemski, T. & Brewer, B. W. (2011). Athletic identity, sport participation, and psychological adjustment in people with spinal cord injury. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 28(3), 233-250. <https://doi.org/10.1123/apaq.28.3.233>
- Townsend, R., Cushion, C., & Morgan, D. (2019). Coaching in disability sport: from practice to theory. In *Sports Coaching* (pp. 146-156). Routledge.
- Tusiime, O. & Odiango, R. A. (2022). Evaluation of the challenges of inclusion among students with disabilities in university sports: the case of makerere university, uganda. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 9(1). <https://doi.org/10.46827/ejpe.v9i1.4524>
- Whittingham, J. R. D., Barker, J. B., Slater, M. J., & Arnold, R. (2020). An exploration of the organisational stressors encountered by international disability footballers. *Journal of Sports Sciences*, 39(3), 239-247. <https://doi.org/10.1080/02640414.2020.1815956>
- WHO. (2025). World Health Organisation, Disorders of intellectual development <https://www.who.int/home/searchresults?indexCatalogue=genericsearchindex1&searchQuery=engelli&wordsMode=AnyWord> (Erişim Tarihi, 7.01.2025).

6.BÖLÜM

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SPOR: ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İNİSİYATİFLERİ VE SPOR DÜNYASINDA YEŞİL HAREKETLER

**Yunus ŞAHİNLER¹ , Tuğrul MENEMENCİ²
Yasin SEPİL³**

¹ Dr. Öğr. Üyesi; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi,
ORCID ID: 0000-0002-5268-020X, ysahinler@gelisim.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi,
ORCID ID: 0009-0006-8505-9395, menemencitugrul01@gmail.com

³ Dr. Öğr.Gör; Erzurum Atatürk Üniversitesi, Rektörlük,
ORCID ID: 0000-0002-9961-3362, yasinsepil@atauni.edu.tr

GİRİŞ

İklim değışikliği, günümüz dünyasında yalnızca çevresel bir mesele olmanın ötesine geçerek, toplumsal ve ekonomik alanlarda da önemli etkiler yaratmaktadır. Bu değışimin spor dünyasına yansımaları ise giderek daha belirgin hale gelmektedir. Spor organizasyonları, iklim değışikliğinin yol açtığı riskleri azaltmak ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek adına çeşitli politikalar geliştirmektedir. Yenilenebilir enerji kullanımı, su geri dönüşümü ve karbon nötr spor tesisleri gibi uygulamalar, çevresel sürdürülebilirliği destekleyen başlıca stratejiler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, plastik tüketiminin azaltılması ve geri dönüştürülebilir malzemelerin kullanımının teşvik edilmesi, spor ekosisteminde çevreye duyarlı dönüşümlerin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.

Öte yandan, iklim değışikliğinin doğrudan sporcular ve spor organizasyonları üzerindeki olumsuz etkileri giderek artmaktadır. Aşırı sıcak hava dalgaları, özellikle açık hava sporlarıyla uğraşan sporcuların performansını ve sağlığını tehdit ederken, küresel sıcaklık artışı kış sporlarının sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Kar seviyelerinin azalması kayak, snowboard ve buz pateni gibi branşların geleceğini belirsiz hale getirirken, deniz seviyesindeki yükselme kıyı bölgelerindeki spor tesislerini tehdit etmektedir. Ayrıca, şiddetli yağışlar ve sel felaketleri, stadyumlar, antrenman alanları ve spor komplekslerinde ciddi fiziksel hasarlara yol açarak spor organizasyonlarını ekonomik ve lojistik açıdan zorlayıcı bir sürece sokmaktadır.

GENEL BİLGİLER

1.1. İklim Değışikliği ve Spor

İklim değışikliği, dünya genelinde çevresel sorunları beraberinde getiren önemli bir olgudur. Küresel sıcaklık artışı, kara ve deniz buzullarının erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi ve su döngüsündeki değışiklikler gibi pek çok etki, bu değışikliğin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. 19. yüzyıldan itibaren artan sera gazı salınımlarıyla birlikte insan faaliyetleri devreye girmiş ve küresel ısınma süreci hız kazanmıştır (Çil, 2021). İklim değışikliğinin ortaya çıkışında bölgesel faktörler rol oynasa da, sonuçlarının küresel boyutta hissedildiği açıktır. Bu durumun temel nedenleri arasında fosil yakıt kullanımı, sanayileşme, karbon salınımı, ormansızlaşma ve doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı gibi sera gazı birikimine yol açan unsurlar bulunmaktadır. Özellikle fosil yakıt tüketimi, iklim değışikliğinin en önemli tetikleyicisi olarak görülmekte olup, günümüzde dünya enerji ihtiyacının %80'inin bu kaynaklardan karşılanması alternatif enerji ve nükleer enerji kullanımını kaçınılmaz hale getirmektedir (Akyüz, 2021). Bu bağlamda, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir bir

çevrenin oluşturulması için vakit kaybetmeden somut adımlar atılması gerekmektedir. Son elli yılda bu konuda birçok uluslararası konferans düzenlenmiş ve çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır (Aslan ve Bulut, 2022). 2014'te yayımlanan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) 5. Değerlendirme Raporu, %95 kesinlik oranıyla iklim değişikliğinin temel nedeninin insan faaliyetleri olduğunu vurgulamış, Ağustos 2021'de yayımlanan 6. Değerlendirme Raporu da bu bulguyu desteklemiştir. Günümüzde yaşanan iklim değişikliği, insan kaynaklı iklim değişikliği olarak tanımlanmaktadır (IPCC, 2014; 2021).

İklim, yalnızca insan yaşamını değil, aynı zamanda doğal ekosistemleri ve spor faaliyetlerini de önemli ölçüde etkileyen temel bir unsurdur. 20. yüzyılın ortalarından itibaren küresel sıcaklıklardaki artış ve buna bağlı olarak ortaya çıkan iklim değişiklikleri, sporun sürdürülebilirliği açısından ciddi tehditler oluşturmaktadır (Uçar ve ark., 2024). Küresel ısınma, hava kirliliği ve aşırı hava olayları, spor endüstrisinin işleyişini doğrudan etkileyerek çevre dostu politikaların benimsenmesini zorunlu hale getirmektedir (Kandil ve Budak, 2024)

Spor, büyük çaplı organizasyonlar aracılığıyla bireyler üzerinde derin etkiler oluşturma ve küresel ekonomilerde önemli değişimler meydana getirme kapasitesine sahiptir (Flyvbjerg & Stewart, 2012). Ayrıca, sporun ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarda sınıflandırılabilir çeşitli çevresel etkileri bulunmaktadır. (Triantafyllidis, Ries ve Kaplanidou, 2018) Spor ve çevre arasındaki ilişki karşılıklı bir etkileşim çerçevesinde ele alınmalıdır; spor faaliyetleri çevresel faktörlerden etkilenirken, aynı zamanda ekosistem üzerinde de dönüşümsel etkiler yaratmaktadır (McCullough, Orr ve Kellison, 2020). Özellikle açık hava sporları, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı son derece hassastır. Artan sıcaklıklar, hava kirliliği ve aşırı hava olayları, sporcuların performansını düşürerek spor etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin, dağcılık, kayak ve kano gibi doğaya bağlı spor dalları, iklim değişikliğine bağlı olarak ekosistemlerde meydana gelen bozulmalardan doğrudan etkilenmekte olup, bu durum hem sporcular hem de doğal çevre için çok boyutlu tehditler oluşturmaktadır (Mallen ve ark., 2011; IOC, 2014).

İklim değişikliği, spor tesisleri üzerinde ciddi yapısal ve ekonomik etkiler oluşturmaktadır. Aşırı hava koşulları, tesislerin fiziksel dayanıklılığını zayıflatırken, deniz seviyesindeki yükselme kıyı bölgelerindeki tesisleri tehdit etmekte ve uzun vadede işlevsiz hale getirebilmektedir. Bunun yanı sıra, artan sıcaklıklar soğutma sistemlerine duyulan ihtiyacı artırarak enerji tüketimini yükseltirken, aşırı sıcaklar ve hava kirliliği tesislerin kullanım süresini

kısaltarak spor etkinlikleri ve ekonomik gelirler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle, spor tesislerinin iklim değişikliğine uyum sağlaması için yeşil altyapı, enerji verimliliği ve çevresel yönetim stratejileri gibi sürdürülebilir çözümlere öncelik verilmelidir. İklim değişikliği, hem sporun uygulanmasını hem de organizasyon süreçlerini doğrudan etkileyen kritik bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, sporun uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak ve çevresel etkilerini en aza indirmek amacıyla spor organizasyonlarının, sporcuların ve izleyicilerin çevre dostu yaklaşımlar benimsemesi ve ekolojik dengeyi gözeten stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

1.1.2. Çevresel Sürdürülebilirlik İnisiyatifleri

Spor endüstrisi, büyük ölçekli etkinlikleri ve geniş kitlelere ulaşma potansiyeli nedeniyle çevresel sürdürülebilirlik uygulamalarında önemli bir role sahiptir. Küresel ısınma, doğal kaynakların azalması ve çevresel bozulma gibi sorunlar, spor organizasyonlarının sürdürülebilir stratejiler geliştirmesini zorunlu hale getirmiştir. Spor tesislerinin inşası, etkinliklerde kullanılan malzemeler ve büyük seyirci gruplarının oluşturduğu karbon ayak izi gibi faktörler, sporun çevresel etkisini artırmaktadır (Kandil ve Budak, 2024). Bu nedenle, spor organizasyonları ve kulüpler, çevresel etkilerini en aza indirmek ve topluma daha sürdürülebilir bir model sunmak adına çeşitli inisiyatifler geliştirmektedir (McCullough ve Kellison, 2016).

Spor organizasyonları ve sektör paydaşları, sürdürülebilirlik odaklı politikaları benimsemeye giderek daha fazla yönelmektedir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ve FIFA gibi küresel spor organizasyonları, çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek ve karbon ayak izini azaltmak amacıyla çeşitli stratejiler geliştirmiştir (Mallen ve ark., 2011; IOC, 2014). Bunun yanı sıra, spor etkinliklerine katılan izleyiciler ve spor tesislerini kullanan bireyler de sürdürülebilir spor yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, çevre dostu uygulamaların yaygınlaştırılması ve farkındalığı artırmaya yönelik bilinçlendirme faaliyetleri giderek daha fazla önem kazanmaktadır (O'Brien ve Chalip, 2007; Boggia vd., 2018).

Sporun doğayla doğrudan etkileşim halinde olması, çevresel sürdürülebilirlik stratejilerini zorunlu kılmaktadır. Spor organizasyonlarının çevreye olan etkisini azaltmak için yeşil enerji kullanımı, karbon emisyonlarının minimize edilmesi ve atık yönetimi gibi uygulamalar hayata geçirilmektedir. Büyük spor etkinliklerinin düzenlenmesi sırasında ortaya çıkan yüksek enerji tüketimi ve malzeme atıkları, etkinlik organizatörlerini daha çevre dostu çözümler geliştirmeye yöneltmektedir (Mallen ve ark., 2011; IOC, 2014). Uluslararası

Olimpiyat Komitesi (IOC) ve FIFA gibi büyük organizasyonlar, karbon salınımını azaltmak için çevreci projeler geliştirmiş ve sürdürülebilir spor etkinliklerinin teşvik edilmesi adına önemli adımlar atmıştır (Mallen ve ark., 2011; IOC, 2014).

Ayrıca, spor organizasyonlarının çevresel sürdürülebilirlik çabaları yalnızca tesis ve etkinlik yönetimi ile sınırlı kalmamaktadır. Spor etkinliklerine katılan izleyiciler de sürdürülebilirlik sürecinin önemli bir parçası olarak görülmekte ve çevreci davranışların teşvik edilmesi adına bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmektedir. Seyircilerin etkinlik alanlarına ulaşımında karbon ayak izlerini azaltmaya yönelik toplu taşıma kullanımının teşvik edilmesi ve etkinliklerde geri dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılması gibi önlemler, sürdürülebilir spor yönetiminin temel bileşenleri arasında yer almaktadır (O'Brien ve Chalip, 2007; Boggia vd., 2018).

Spor endüstrisinin sürdürülebilirlik alanındaki sorumluluğu giderek artmakta ve bu alanda geliştirilen inisiyatifler, sporun ekolojik etkilerini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Spor organizasyonları, kulüpler ve bireysel sporcular, çevresel sürdürülebilirlik prensiplerini benimseyerek ekosistemin korunmasına katkıda bulunabilir ve sporun uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik stratejik adımlar atabilir.

2. SPOR DÜNYASINDA YEŞİL HAREKETLER

Son yıllarda, dünya genelinde spor organizasyonları çevresel sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla yeşil hareketlere yönelmiştir. Spor etkinlikleri, yüksek enerji tüketimi, karbon emisyonları ve atık üretimi gibi çevresel etkiler yaratırken, spor organizasyonları ve tesisleri, bu etkileri azaltmak için sürdürülebilir uygulamalar geliştirmektedir (Mallen ve ark., 2011; IOC, 2014). Küresel düzeyde, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) ve FIFA gibi büyük spor organizasyonları, karbon ayak izini azaltmak ve çevresel farkındalığı artırmak için çeşitli projeler başlatmıştır.

Spor etkinliklerinin karbon ayak izini azaltma çabaları arasında çevre yanlısı uygulamaların hayata geçirilmesi ve gönüllü karbon dengeleme programlarının geliştirilmesi yer almaktadır. Örneğin, Yunanistan'daki Olympus Maratonu, katılımcıların seyahat davranışlarından kaynaklanan karbondioksit emisyonlarını azaltmayı amaçlamaktadır (Triantafyllidis ve Kaplanidou, 2022).

Özellikle, 2000 Yaz Olimpiyatları kapsamında Sidney, "Yeşil Olimpiyat" konseptiyle dikkat çekmiştir. Olimpiyat tesisleri, sanayi bölgesi ve kent çöplüğü olarak kullanılan bir alanda inşa edilerek çevresel bir dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Sidney Olimpiyat Komitesi (SOCOG), enerji ve su korunumu, atık yönetimi, hava, su ve toprak kalitesinin iyileştirilmesi gibi

çevresel ilkeler doğrultusunda projeler geliştirmiştir. Bu yaklaşımlar, çevre sorunlarına küresel ölçekte dikkat çekerek duyarlılığın artmasına katkı sağlamıştır (Eryıldız ve Aydın, 2005).

Bununla birlikte, çevresel sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda birçok ülkede yeşil spor tesisleri inşa edilmektedir. Stadyum ve spor komplekslerinde güneş enerjisi kullanımı, yağmur suyu geri dönüşüm sistemleri ve doğaya uyumlu yapı malzemelerinin kullanılması gibi yenilikçi uygulamalar yaygınlaşmaktadır. ABD, Almanya ve Japonya gibi ülkelerde ekolojik spor tesisleri giderek artmakta ve karbon salınımını en aza indiren projeler hayata geçirilmektedir (Mallen ve ark., 2011; IOC, 2014).

2.1. Tokyo Olimpiyatları



Resim 1. Tokyo Olimpiyatları

2020 Tokyo Olimpiyatları, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine öncelik veren bir organizasyon olarak dikkat çekmiş ve bu yönüyle benzer küresel etkinlikler için örnek teşkil etmiştir. Japonya, söz konusu organizasyon aracılığıyla yalnızca sportif başarıya değil, aynı zamanda çevresel bilinç düzeyinin yükseltilmesine de katkı sağlamayı amaçlamıştır. “Sıfır Karbon Olimpiyatları” vizyonu doğrultusunda gerçekleştirilen Tokyo 2020, çevresel sürdürülebilirlik ilkelerini spor organizasyonlarına entegre etme konusunda

yenilikçi uygulamalar geliştirmiştir (Tokyo Organising Committee, 2021). Organizasyon, döngüsel ekonomi anlayışı çerçevesinde kaynak kullanımı ve atık yönetimi konusunda öncü bir yaklaşım sergilemiştir. Özellikle Olimpiyat madalyalarının, ülke genelinde toplanan elektronik atıklardan geri dönüştürülen metaller kullanılarak üretilmiş olması, çevresel sürdürülebilirliğe yönelik somut bir adım olarak değerlendirilmiştir. Bu girişim, çevresel hedeflerin ötesine geçerek, toplumun farklı kesimlerinin sürece aktif katılımını teşvik etmesi bakımından da önemli bir toplumsal başarı olarak kabul edilmektedir (Sakai et al., 2021).

2.2. 2024 Paris Olimpiyatları



Resim 2. Paris Olimpiyatları

2024 Paris Olimpiyatları, çevresel sürdürülebilirlik alanında yeni ölçütler belirlemeyi amaçlayan bir organizasyon olarak öne çıkmaktadır.

Paris'teki Olimpik Su Sporları Merkezi güneş enerjisiyle çalışıyor ve geri dönüştürülmüş malzemelerle donatılmıştır. Organizasyon komitesi, çevresel etkileri en aza indirirken aynı zamanda sosyal ve ekonomik kazanımları en üst düzeye çıkarmayı hedeflemiş ve bu çerçevede sorumlu, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir etkinlik düzenleme taahhüdünde bulunmuştur (International Olympic Committee [IOC], 2024). Paris 2024 organizasyonu, önceki Olimpiyatlara kıyasla karbon emisyonlarını %50 oranında azaltmayı amaçlamış ve bu doğrultuda toplam karbon salınımını yaklaşık 1,75 milyon ton CO₂ ile sınırlamayı planlamıştır. Bu miktar, önceki Yaz Olimpiyatları'nın ortalama karbon ayak izinin yarısına denk gelmekte olup, organizasyonun sürdürülebilirlik hedefleri açısından önemli bir gösterge niteliğindedir (World Economic Forum, 2024).

2.3. Aviva Stadyumu



Resim 3. Aviva Stadyumu

Aviva Stadyumu, yaklaşık 50.000 seyirci kapasitesine sahip olup, sürdürülebilirlik sertifikasına sahip bir yapıdır. Stadyumun çatı ve cephe tasarımında şeffaf polikarbonat malzeme tercih edilerek, gün ışığının iç mekânlara ve sahaya kesintisiz ulaşması sağlanmıştır. Dalgalı ve geçirgen çatı yapısı sayesinde, stadyumun çevresinde yer alan konut ve ticari yapılar da doğal ışıktan maksimum düzeyde yararlanmaktadır. Ayrıca, çatı sistemi 320.000 litrelik yağmur suyu toplama kapasitesine sahiptir; bu su, saha sulaması ve tuvaletlerde kullanılmakta olup, yaklaşık yedi günlük su ihtiyacını karşılayacak düzeydedir. Yapının inşasında ise Portland çimentosu yerine öğütülmüş yüksek fırın cürufu kullanılarak, üretim sürecinde 4.000 tonluk karbon salımı azaltılmıştır.

3. TÜRKİYE’DE YEŞİL SPOR HAREKETLERİ

3.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın Sürdürülebilirlik Vizyonu

Gençlik ve Spor Bakanlığı, spor tesislerinin inşasında çevresel sürdürülebilirliği ön planda tutarak, doğa dostu malzemelerin kullanımını teşvik etmektedir. Bu kapsamda, enerji verimliliğini artıran sistemlerin uygulanmasını desteklemekte; güneş enerjisi panelleri, su tasarrufu sağlayan altyapılar ve benzeri sürdürülebilir teknolojilerin entegrasyonunu teşvik etmektedir.

3.2. Beşiktaş Vodafone Park



Resim 3. Vodafone Park Stadyumu

Türkiye'nin ilk çevreci stadyumu olarak kabul edilen Beşiktaş Vodafone Park, sürdürülebilir bina sertifikasına sahip olup, fotovoltaiik sistemler aracılığıyla güneş enerjisi üretimi, yağmur suyu geri dönüşümü ve çevre dostu yapı malzemeleri kullanımı gibi özellikler taşımaktadır. Ayrıca, bu stadyum 2016 yılında "StadiumDB.com" tarafından "Yılın En İyi Stadyumu" seçilerek sürdürülebilirlik alanındaki başarısını kanıtlamıştır (Tekin, 2021).

3.3. Yeni Hatay Stadyumu



Resim 4. Yeni Hatay Stadyumu

Yeni Hatay Stadyumu, doğal havalandırma sistemleri, güneş ve rüzgar enerjisi kullanımı gibi yenilikçi çözümler sunmaktadır (Tekin, 2021).

3.4. Yeni Sivas 4 Eylül Stadyumu



Resim 5. Yeni Sivas 4 Eylül Stadyumu

Yeni Sivas 4 Eylül Stadyumu ise Türkiye'nin ilk "ekolojik stat" olarak tasarlanmış olup, güneş panelleri sayesinde kendi enerjisini üretme kapasitesine sahiptir ve yağmur suyunu depolayarak sulama amaçlı kullanmaktadır. (Tekin, 2021)

3.5. Başakşehir Fatih Terim Stadı



Resim 6. Başakşehir Fatih Terim Stadyumu

Bunun yanı sıra, sürdürülebilir enerji kullanımı açısından Başakşehir Fatih Terim Stadı, ABD Yeşil Binalar Konseyi (USGBC) tarafından verilen LEED sertifikasına sahip Türkiye'deki ilk ve tek stat olma özelliğini taşımaktadır. Antalya Stadyumu ise, çatısına kurulan güneş panelleri sayesinde yılda 1 milyon 766 bin kilovatsaat enerji üretmekte olup, bu miktar yaklaşık 600 hanenin yıllık elektrik ihtiyacını karşılamaktadır. (Tekin, 2021).

3.6. Konya Büyükşehir Belediye Stadyumu



Resim 7. Konya Büyükşehir Belediye Stadyumu

Stadyumda enerji verimliliğini artırmaya yönelik akıllı teknolojilere yer verilmiştir. Bu kapsamda, çatıdaki kedi yoluna entegre edilen 352 adet radyant ısıtma ünitesi aracılığıyla, tribün alanlarının soğuk hava koşullarında etkin bir şekilde ısıtılması sağlanmaktadır.

Spor dünyasında yeşil hareketler, hem uluslararası hem de ulusal düzeyde çevre dostu yaklaşımların yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Küresel çapta büyük organizasyonlar çevre dostu uygulamalar geliştirirken, Türkiye’de de sürdürülebilir spor tesisleri ve ekolojik projeler giderek artmaktadır. Spor kulüpleri, organizasyon komiteleri ve seyirciler, çevresel sürdürülebilirliği destekleyen uygulamaları benimseyerek ekolojik farkındalığın artmasına katkıda bulunmalıdır (Eryıldız ve Aydın, 2005).

SONUÇ

İklim değişikliğinin etkileri, spor dünyasında giderek daha belirgin hale gelirken, sürdürülebilir çözümler geliştirme ihtiyacı da her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Spor organizasyonları, federasyonlar ve kulüpler, çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda hareket ederek karbon ayak izini azaltmaya yönelik çeşitli politikalar benimsemektedir. Yenilenebilir enerji kullanımı, su geri dönüşüm sistemleri, karbon nötr tesisler ve plastik kullanımını azaltmaya yönelik uygulamalar, spor ekosisteminin daha yeşil ve çevre dostu bir yapıya kavuşmasını sağlamaktadır.

Ancak, bu dönüşüm sürecinin başarılı olması için spor dünyasında yer alan tüm paydaşların ortak bir vizyon ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerekmektedir. Sporcuların, antrenörlerin, taraftarların ve yöneticilerin çevre dostu uygulamaları benimsemesi, spor etkinliklerinin sürdürülebilir şekilde

düzenlenmesi için kritik bir adımdır. Aynı zamanda, hükümetler ve özel sektörün desteğiyle çevresel sürdürülebilirliği teşvik eden politikaların yaygınlaştırılması, spor endüstrisinin uzun vadeli iklim değişikliği stratejileri geliştirmesine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, spor dünyasının iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir rol üstlenmesi kaçınılmazdır. Yeşil hareketler ve çevresel sürdürülebilirlik inisiyatifleri, sporun doğasını ve geleceğini korumaya yönelik bir sorumluluk olarak değerlendirilmelidir. Bu dönüşüm sürecinin hızlandırılması ve kalıcı hale getirilmesi, hem bugünün sporcuları hem de geleceğin nesilleri için yaşanabilir bir çevrenin inşasına katkı sunacaktır.

ÖNERİLER

- ✓ *Spor Tesislerinde Yenilenebilir Enerji Kullanımı:* Spor tesislerinde güneş, rüzgar ve jeotermal enerji gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş sağlanarak karbon salınımı azaltılabilir.
- ✓ *Karbon Nötr Spor Organizasyonları:* Büyük çaplı spor etkinliklerinde karbon dengeleme projeleri uygulanmalı ve çevre dostu ulaşım yöntemleri teşvik edilmelidir.
- ✓ *Plastik Tüketiminin Azaltılması:* Spor etkinliklerinde tek kullanımlık plastiklerin yerine biyobozunur veya geri dönüştürülebilir ürünlerin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ *Eğitim ve Farkındalık Çalışmaları:* Sporcular, antrenörler ve taraftarlar çevre bilinci konusunda bilinçlendirilerek sürdürülebilirlik uygulamalarına katılım teşvik edilmelidir.
- ✓ *Spor Etkinliklerinde Yeşil Sertifikasyon:* Organizasyonların çevreye duyarlı uygulamalar geliştirmesi ve bu uygulamaların bağımsız denetimlerle sertifikalandırılması teşvik edilmelidir.
- ✓ *Sürdürülebilir Ulaşım Alternatifleri:* Spor tesislerine ulaşımında toplu taşıma, bisiklet yolları ve elektrikli araç şarj istasyonları gibi çevre dostu yöntemler yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ *Uluslararası İş Birliği ve Politika Geliştirme:* Küresel spor organizasyonları, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında ortak projeler geliştirerek sürdürülebilirlik politikalarının yaygınlaşmasını desteklemelidir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2021). Türkiye’de Nükleer Enerji’nin İklim Değişikliği ile Mücadelede Fırsatları ve Riskleri; Uluslararası Küresel İklim Değişikliği Kongresi Bildirisi.
- Andreff, W., & Szymanski, S. (2006). Introduction: Sport and economics. In W. Andreff & S. Szymanski (Eds.), *Handbook on the economics of sport* (pp. 1–8). Edward Elgar Publishing Limited.
- Aslan, M. M., & Bulut, Y. (2022). İklim değişikliğine dirençli kentlerin oluşumunda yenilikçi yaklaşımlar: İklim değişikliği yönetişimi ve enerji verimli binalar. *Kent Akademisi*, 15(3), 1023-1036.
- Boggia, A., Massei, G., Paolotti, L., Rocchi, L. ve Schiavi, F. (2018). A model for measuring the environmental sustainability of events. *Journal of Environmental Management*, 206:836-845
- Eryıldız, D. I., & Aydın, A. (2005). “Yeşil Olimpiyat” Tasarım Anlayışına Bir Örnek: Sidney 2000 Projesinin İrdelenmesi Ve Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(1).
- Esin, İ., & Bayköse, N. (2024). Sporda Sürdürülebilirlik: Çevresel Sürdürülebilirlik Hakkında Bir Derleme. *Uluslararası Türk Spor ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi*, 4(1), 30-45.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB). (2023). Misyon ve Vizyon. <https://gsb.gov.tr>
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB). (2023). T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2024–2028 Stratejik Planı. <https://sgb.gsb.gov.tr>
- Gibson, F., Lloyd, J., Bain, S. ve Hottell, D. (2008). Green design and sustainability in sport and recreation facilities. *The Smart Journal*, 4(2), 26-33.
- International Olympic Committee. (2024). All you need to know about Paris 2024 sustainability.
- IOC (2014). *Olympic Agenda 2020. 20+20 Recommendations*. Paris: International Olympic Committee.
- IPCC. (2014). *Climate change 2014 synthesis report, contribution of working groups I, II and III to the fifth assessment report of the intergovernmental panel on climate change*. Geneva: IPCC.
- IPCC. (2021). *Assessment report 6-WGI report*. IPCC.
- Kandil, N., & Budak, D. (2024). Spor Endüstrisinde Sürdürülebilirlik: Zorluklar ve Fırsatlar.
- Mallen C., Stevens J., Adams L. J. (2011). A content analysis of environmental sustainability research in a sportrelated journal sample. *J. Sport. Manage.* 25, 240–256. 10.1123/jsm.25.3.240

- McCullough, B. P., & Kellison, T. B. (2016). Go Green for the Home Team: Sense of Place and Environmental Sustainability in Sport. *Journal of Sport Management*, 30(4), 383-398.
- McCullough, B. P., Orr, M., & Kellison, T. (2020). Sport ecology: Conceptualizing an emerging subdiscipline within sport management. *Journal of Sport Management*, 34(6), 509-520.
- O'Brien, D., ve Chalip, L. (2007). Executive training exercise in sport event leverage. *International journal of culture, tourism and hospitality research*, 1(4), 296-304.
- Orhon, A. V., & Altın, M. (2014). Spor Yapılarında Sürdürülebilir Çatı ve Cepheler.
- Orhon, A. V., & Altın, M. Spor Yapılarında Sürdürülebilir Çatı ve Cepheler.
- Sakai, M., & Oda, H. (2021). Tokyo 2020 and the circular economy: Lessons from an environmentally conscious mega-event. *Journal of Environmental Management*, 295, 113036.
- Saygıner Çil, A. (2021). İklim değişikliği ile mücadele politikalarında gençliğin rolü (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).
- Tekin, N. (2021). Sürdürülebilir Tüketim ve Spor İlişkisi. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 35-46.
- Tokyo Organising Committee. (2021). Towards the realization of a hydrogen society: Tokyo 2020 Olympic Games Sustainability Plan. Tokyo Organising Committee of the Olympic Games.
- Triantafyllidis, S., Kaplanidou, K. (2022). Environmental Protection In Nature-based Sport Events: the Case Of Olympus Marathon. *Case Studies in Sport Management*, S1(11), S25-S28. <https://doi.org/10.1123/cssm.2022-0001>
- Triantafyllidis, S., Ries, R., Kaplanidou, K. (2018). Carbon Dioxide Emissions Of Spectators' Transportation In Collegiate Sporting Events: Comparing On-campus and Off-campus Stadium Locations. *Sustainability*, 1(10), 241. <https://doi.org/10.3390/su10010241>
- Uçar, Ö., Çelik, S., Dursun, N., Çakıroğlu, E., Türk, H., Keskin, S., & Idriss, L. A. (2024). Üniversite öğrencilerinin iklim değişikliğine yönelik anksiyete düzeyleri ile güneşten korunma davranışları arasındaki ilişki. *Bingöl Üniversitesi Sağlık Dergisi*, 5(1), 183-196.
- World Economic Forum. (2024). How Paris Olympics 2024 could be the 'greenest-ever' games. <https://www.weforum.org/stories/2024/03/paris-most-sustainable-olympics-2024/>
- <https://blog.3dortgen.com/3d-baski-tokyo-2020-olimpiyat-oyunlarına-damga-vurdu/>

<https://fiberli.com/sivas-spor-stadyumu#lg=1&slide=0>

<https://ibfk.com.tr/tesislerimiz>

<https://www.irlandarehberi.com/aviva-stadyumu.html>

https://www.konhaber.com/spor/konyaspor_da_stadyumun_ismi_degisti-1440782h

<https://www.peakpx.com/en/search?q=vodafone+park>

<https://www.peakpx.com/en/search?q=vodafone+park>

<https://www.weforum.org/stories/2024/03/paris-most-sustainable-olympics-2024/>

7.BÖLÜM

ENGELLİ SPORLARINDA SOSYAL SORUMLULUK VE SOSYAL PAZARLAMA İLİŞKİSİ

Selim AKMAN¹, Hülya ARAS², Mustafa ULAŞ³

¹ Arş. Gör. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ORCID ID: 0000-0003-0088-3766, sakman@gelisim.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ORCID ID: 0000 0003 4371 9018, arashulya87@gmail.com

³ Öğretmen, Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İlçe Teşkilatı, ulasmustafa75@gmail.com

GİRİŞ

Engelli sporları bağlamında sosyal sorumluluk kavramı, kapsayıcılığın, erişilebilirliğin ve sosyal adalet olgusunu teşvik eden çok yönlü bir yaklaşımı kapsar. Bu sorumluluk, spor organizasyonları, antrenörler, eğitimciler ve daha geniş topluluklar dahil olmak üzere çeşitli paydaşlara kadar uzanır ve hepsi engelli bireylerin spora katılımına elverişli bir ortam yaratmada önemli bir rol oynar. Engelli sporlarında sosyal sorumluluğun temel yönlerinden biri kapsayıcı uygulamaları yaygınlaştırmaktır. Araştırmalar, kapsayıcı koçluk ve eğitim fırsatlarının engelli sporcular arasında katılımı artırmak için gerekli olduğunu göstermektedir (Tekkurşun-Demir ve İlhan, 2020). Örneğin, Sakalidis vd. yalnızca engelli sporları hakkında farkındalığı artırmakla kalmayıp aynı zamanda antrenörlere zihinsel engelli sporcuları etkili bir şekilde desteklemek için gerekli eğitimi sağlayan çok sektörlü kampanyalara olan ihtiyacı vurgulamaktadır (Sakalidis vd., 2023). Bu, Grenier vd.'nin engelli spor programlarının eğitimcilerin önyargıyla mücadele etmelerine ve beden eğitimi ortamlarında kapsayıcılığı teşvik eden değerler geliştirmelerine yardımcı olabileceği bulgularıyla uyumludur (Grenier vd., 2014). Bu tür girişimler, engelli sporcuların engelli olmayan akranlarıyla birlikte gelişebilecekleri destekleyici bir ortam yaratmak için hayati öneme sahiptir. Dahası, sporun sosyal katılımı teşvik etmedeki rolü fazla vurgulanamaz. Bu bağlamda Campos, sporda sosyal katılımın, yeteneklerinden bağımsız olarak tüm bireylerin spor faaliyetlerine aktif olarak katılabilmelerini sağlamayı amaçlayan modern bir kavram olduğunu vurgular (Campos, 2024). Bu kavram, uyarlanabilir spor programlarının sosyal ve ekonomik katılımı optimize edebileceğini, eşitlikçi bir toplum yaratmak için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlu olabileceğini savunan Kurniawan ve Samudro tarafından daha da desteklenmektedir (Kurniawan ve Samudro, 2024). Engelli sporcuların ana akım sporlara entegrasyonu, yalnızca görünürlüklerini artırmakla kalmaz, aynı zamanda Mauerberg-Decastro ve ark. tarafından belirtildiği gibi, çeşitlilik ve insan onuruna ilişkin daha geniş bir anlayışa da katkıda bulunur (Mauerberg-Decastro ve ark., 2016).

Engelli bireyler için spora katılımın psikolojik ve sosyal faydaları da önemlidir. Haslett ve diğerleri tekerlekli sandalye ragbisine katılımın sosyal ilişkisel faktörlerden nasıl etkilenebileceğini tartışmaktadır, bu da engelli sporcuları etkileyen sosyal dinamiklerin ele alınmasının önemini vurgulamaktadır (Haslett ve diğerleri, 2017). Bu bağlamda, Wickman sporun fiziksel engelli genç yetişkinler arasında arkadaşlıkların, çatışma çözme becerilerinin ve özgüvenin gelişimini kolaylaştırabileceğini ve böylece sosyal entegrasyonlarını artırabileceğini vurgulamaktadır (Wickman, 2015). Bu bakış

açısı, organize toplum sporlarının hem sosyal katılımı destekleyebileceğini hem de kısıtlayabileceğini iddia eden ve mevcut yapıların eleştirel bir şekilde incelenmesi ihtiyacını vurgulayan Klenk ve arkadaşları tarafından da yansıtılmaktadır (Klenk ve arkadaşları, 2019). Engelli sporlarının teşviki, sosyal katılımı teşvik etmenin yanı sıra engelli hakları ve sürdürülebilir kalkınma için savunuculuk yapmak için bir platform görevi görmektedir. Carty ve arkadaşları, engelli sporcuların altyapı ve kültürel tutumlar dahil olmak üzere çeşitli alanlarda erişim engellerini ele almak ve katılımı teşvik etmek için deneyimlerini nasıl kullanabileceklerini göstermektedir (Carty ve arkadaşları, 2021). Bu savunuculuk, Harthy ve arkadaşlarının da belirttiği gibi, engelli bireylerin spora katılımını sıklıkla engelleyen damgalama ve sosyo-kültürel önyargıları ortadan kaldırmak için çok önemlidir (Harthy ve arkadaşları, 2024).

Engelli sporlarındaki sosyal sorumluluk projeleri ve uygulamaları, engelli bireyler için kapsayıcılığı, güçlendirmeyi ve sosyal entegrasyonu teşvik etmede önemli bir rol oynar. Bu girişimler yalnızca engelli sporcuların spora katılımını artırmakla kalmaz, aynı zamanda klişeleri sorgulayarak ve eşit fırsatları teşvik ederek daha geniş toplumsal değişime de katkıda bulunur. Engelli sporlarındaki sosyal sorumluluğun önemli bir yönü, yapılandırılmış programlar aracılığıyla sosyal katılımın teşvik edilmesidir. Montoya, sporun engelli bireyleri topluma entegre etmek, izolasyonu ve düşük öz saygıyı ortadan kaldıran olumlu sosyal etkileşimleri kolaylaştırmak için bir platform görevi gördüğünü vurgular (Montoya, 2024). Bu entegrasyon, engelli bireylerin yeteneklerini sergilemelerine ve yaygın klişelere meydan okumalarına olanak tanıdığı ve böylece toplumsal katılımını artırdığı için hayati önem taşır. Benzer şekilde, Kurniawan ve Samudro, uyarlanabilir spor programlarının sosyal katılımı ve güçlendirmeyi teşvik ederek engelli insanların hayatlarını dönüştürebileceğini vurgular, ancak tutumsal ve yapısal engellerin genellikle bu potansiyeli engellediğini belirtirler (Kurniawan ve Samudro, 2024). Araştırmalar, spora katılımın engelli bireylerin sosyalleşmesini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bastık vd., engelli sporcuların genellikle diğer engellileri spor ve sosyal aktivitelere katılmaya teşvik ederek rol model olarak hizmet ettiğini bulmuştur (Bastık vd., 2023). Bu rol modelleme, engelli bireyler arasında bir topluluk ve aidiyet duygusu geliştirmek için esastır. Ayrıca, Craig vd., kapsayıcı sporların engelli gençlerin yaşadığı eşitsizlikleri nasıl giderebileceğini, sosyal kabul ve katılım için fırsatlar sağlayabileceğini göstermektedir (Craig vd., 2019). Bu tür girişimler yalnızca fiziksel sağlığı desteklemekle kalmaz, aynı zamanda zihinsel iyi oluşa da katkıda bulunur; çünkü spora katılmak, öz saygının ve sosyal becerilerin iyileştirilmesiyle ilişkilendirilmiştir (Bulut vd., 2024). Spora katılımın psikolojik faydaları, zihinsel engelli ergenlerin spora

entegrasyonunu araştıran ve sporun sosyal entegrasyonu ve güçlenmeyi sağlama potansiyelini vurgulayan Bulut vd. tarafından daha da desteklenmektedir (Bulut vd., 2024). Bu, sporun engelliliği dezavantajlı olmayan bir kimlik olarak yeniden tanımlamaya yardımcı olabileceğini, engelli sporcular arasında bir faaliyet ve aidiyet duygusunu teşvik edebileceğini savunan Sengor'un bulgularıyla örtüşmektedir (Sengor, 2023). Engelli bireylerin gelişebileceği ortamları teşvik ederek, spordaki sosyal sorumluluk projeleri, engellilere yönelik tutum ve uygulamaların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunur. Dahası, toplum spor kulüplerinin rolü sosyal entegrasyonu teşvik etmede çok önemlidir. Klenk vd., organize toplum sporlarının engelli bireyler için hem sosyal katılımı destekleyebileceğini hem de kısıtlayabileceğini vurgulayarak, mevcut yapıların eleştirel bir şekilde incelenmesi ihtiyacını vurgulamaktadır (Klenk vd., 2019). Kapsayıcı uygulamaları benimseyen spor kulüpleri, katılımcılar arasındaki sosyal bağları güçlendirebilir, topluluk uyumunu geliştiren arkadaşlıklar ve ağlar oluşturabilir (Albrecht vd., 2019). Bu, daha iyi destek ve erişilebilirlik yoluyla katılımı artırmak için önlemler savunan Kung ve Taylor'ın vurguladığı gibi, engelli bireylerin spor tesislerine ve programlarına erişimde karşılaştıkları zorluklar ışığında özellikle önemlidir (Kung ve Taylor, 2014).

Kuruluşlar, sosyal pazarlama stratejilerinden yararlanarak engelli sporcuların başarılarını vurgulayan kampanyalar oluşturabilir, böylece kamuoyunun tutumlarını yeniden şekillendirebilir ve engelliliğe ilişkin daha kapsayıcı bir bakış açısını teşvik edebilir. Bu, spor katılımının fiziksel engelli bireylerin sosyalleşmesini önemli ölçüde etkilediğini ve onları engelli sporcuları rol model olarak görmeye teşvik ettiğini vurgulayan Bastık ve diğerlerinin bulgularıyla uyumludur (Bastık vd., 2023). Sosyal pazarlama kavramı, farkındalığı artırarak, katılımı teşvik ederek ve engelli bireyler için sosyal katılımı geliştirerek engelli sporlarını teşvik etmede önemli bir rol oynar. Pazarlama prensiplerini sosyal iyilik için davranışı etkilemek için kullanan sosyal pazarlama, engelli sporcuların karşılaştığı engelleri etkili bir şekilde ele alabilir ve ana akım sporlara entegrasyonlarını teşvik edebilir. Engelli sporlarında sosyal pazarlamanın temel işlevlerinden biri, toplumsal algıları değiştirmek ve engellilikle ilgili klişelere meydan okumaktır. Montoya, sporun engelli bireyleri topluma entegre etmek, izolasyonu ve düşük öz saygıyı ortadan kaldıran olumlu sosyal etkileşimleri teşvik etmek için güçlü bir ortam görevi gördüğünü ifade eder (Montoya, 2024). Dahası, sosyal pazarlama, uyarlanabilir spor programlarının görünürlüğünü artırabilir ve böylece engelli bireyler arasındaki katılım oranlarını artırabilir. Kurniawan ve Samudro, uyarlanabilir spor programlarının sürdürülebilir kalkınmanın daha geniş hedefleriyle uyumlu olarak sosyal ve ekonomik katılımı nasıl teşvik edebileceğini tartışmaktadır

(Kurniawan ve Samudro, 2024). Bu programları etkili bir şekilde pazarlayarak, paydaşlar daha fazla katılımcı ve kaynak çekebilir ve sonuçta engelli sporları için daha sağlam bir altyapıya yol açabilir. Bu, engelli gençlerin karşılaştığı eşitsizlikleri ele almak, sosyal kabul ve katılım için fırsatlar yaratmak amacıyla kapsayıcı sporların potansiyelini vurgulayan Craig ve diğerlerinin çalışmaları tarafından desteklenmektedir (Craig ve diğerleri, 2019).

Sosyal medyanın sosyal pazarlamadaki rolü göz ardı edilemez çünkü engelli sporcuların seslerini yükseltmek ve toplum katılımını teşvik etmek için bir platform sağlar. Chen'in araştırması, etkili sosyal medya pazarlama stratejilerinin spor hayranları arasında marka bilinirliğini önemli ölçüde artırabileceğini ve bunun engelli spor girişimlerini tanıtmak için kullanılabileceğini göstermektedir (Chen, 2022). Engelli sporcuların yeteneklerini ve hikayelerini sergileyen ilgi çekici içerikler oluşturarak, kuruluşlar katılımı ve savunuculuğu teşvik eden destekleyici bir çevrimiçi topluluk yetiştirebilirler. Bu bağlamda, sosyal pazarlama engelli bireyleri güçlendiren destekleyici ortamların geliştirilmesini kolaylaştırabilir. Bulut vd., spora katılmanın psikolojik faydalarını vurgulayarak, katılımın genç engelli bireyler arasında kimlik ve öz kavramını geliştirebileceğini belirtmektedir (Bulut vd., 2024). Hedefli pazarlama çabalarıyla bu olumlu sonuçları teşvik ederek, kuruluşlar daha fazla bireyi spora katılmaya teşvik edebilir ve böylece bir aidiyet ve topluluk duygusu geliştirebilirler.

Engelli sporlarını sosyal pazarlama stratejileriyle desteklemek, katılımı artırmak, kapsayıcılığı teşvik etmek ve engelli bireylere yönelik olumlu bir toplumsal algı oluşturmak için esastır. Ticari pazarlama ilkelerini sosyal davranışı etkilemek için uygulayan sosyal pazarlama, engelli sporcuların karşılaştığı benzersiz zorlukları etkili bir şekilde ele alabilir ve daha kapsayıcı bir spor ortamı yaratabilir. Engelli sporlarında sosyal pazarlamanın temel amaçlarından biri, toplumsal algıları değiştirmek ve engellilikle ilgili klişelere meydan okumaktır. Montoya, sporun engelli bireylere toplumsal katılımlarını artırmaları ve yeteneklerini sergilemeleri için bir platform sağladığını ve böylece izolasyonu ve düşük öz saygıyı ortadan kaldırdığını vurgulamaktadır Montoya (2024). Engelli sporcuların başarılarını vurgulayan hedefli pazarlama kampanyalarından yararlanarak, kuruluşlar kamuoyunun tutumlarını yeniden şekillendirebilir ve engelliliğe ilişkin daha kapsayıcı bir bakış açısını teşvik edebilir. Bu yaklaşım, uyarlanabilir spor programlarının sosyal katılımı ve güçlendirmeyi teşvik ederek engelli kişilerin hayatlarını dönüştürebileceğini belirten Kurniawan ve Samudro'nun bulgularıyla uyumludur, ancak aynı zamanda bu potansiyeli sıklıkla engelleyen engellere de dikkat çekmektedir (Kurniawan ve Samudro, 2024). Dahası sosyal pazarlama stratejileri

uyarlanabilir spor programlarının görünürlüğünü artırabilir ve böylece engelli bireyler arasında katılım oranlarını artırabilir. Bastık vd., spora katılımın engelli bireylerin sosyalleşmesini önemli ölçüde etkilediğini, çünkü engelli sporcuların sıklıkla başkaları için rol model görevi gördüğünü bulmuştur (Bastık vd., 2023). Bu programları etkili bir şekilde pazarlayarak, paydaşlar daha fazla katılımcı ve kaynak çekebilir ve sonuçta engelli sporları için daha sağlam bir altyapıya yol açabilir. Bu, engelli bireylerin spor tesislerine ve programlarına erişimde karşılaştıkları zorluklar ışığında özellikle önemlidir; McConkey vd., antrenörlerin ve kuruluşların engelli sporcuları takımlara ve yarışmalara nasıl dahil edecekleri konusunda eğitilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (McConkey vd., 2019). Sosyal medyanın sosyal pazarlamadaki rolü de önemlidir, çünkü engelli sporcuların seslerini yükseltmek ve toplumsal katılımı teşvik etmek için bir platform sağlar. Craig ve diğerleri, kapsayıcı sporların engelli gençlerin yaşadığı eşitsizlikleri nasıl ele alabileceğini ve toplumsal kabul ve katılım fırsatları sağlayabileceğini göstermektedir (Craig ve diğerleri, 2019). Engelli sporcuların yeteneklerini ve hikayelerini sergileyen ilgi çekici içerikler oluşturarak, kuruluşlar katılımı ve savunuculuğu teşvik eden destekleyici bir çevrimiçi topluluk oluşturabilir. Dahası, sosyal pazarlama engelli bireyleri güçlendiren destekleyici ortamların geliştirilmesini kolaylaştırabilir. Bulut vd., spora katılımın, aileleri ve spor ortamları içinde öz kavramlarını yönlendirirken genç engelli bireylerin psikolojik iyilik hallerini nasıl artırabileceğini tartışmaktadır (Bulut vd., 2024). Hedefli pazarlama çabalarıyla bu olumlu sonuçları teşvik ederek, kuruluşlar daha fazla bireyi spora katılmaya teşvik edebilir ve böylece bir aidiyet ve topluluk duygusu geliştirebilir.

Engelli sporlarının sürdürülebilirliği, engelli sporcuların karşılaştığı çeşitli zorlukları ele almak için kapsamlı bir yaklaşım gerektiren çok yönlü bir konudur. Engelli sporlarının uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve büyümesini sağlamak için farkındalık, erişilebilirlik, toplum katılımı ve politika desteğine odaklanan birkaç temel strateji uygulanmalıdır. Engelli sporlarının sürdürülebilirliğine yönelik temel zorluklardan biri, Paralimpik Oyunları gibi büyük etkinliklerin ardından katılımdaki düşüştür. Brown ve Pappous, engelli sporlarının medya kapsamı iyileşmiş olsa da, etkinliklerden sonra kapsamdaki düşüşün sürdürülebilir ilgiyi ve katılımı engellediğini vurgulamaktadır (Brown & Pappous, 2018). Bunu telafi etmek için, devam eden medya katılımı ve engelli sporlarının tanıtımı esastır. Bu, kamuoyunun ilgisini sürdürmek ve katılımı teşvik etmek için yerel ve bölgesel etkinliklerin yanı sıra engelli sporcuların başarı hikayelerinin düzenli olarak kapsanmasını içerebilir. Erişilebilirlik, engelli sporlarının sürdürülebilirliği için bir diğer kritik faktördür. Darcy ve arkadaşları mevcut spor aktiviteleri ve çeşitli engelliliklere

uygunlukları hakkında bilgi sağlayan merkezi veri tabanları oluşturmaının önemini vurgulamaktadır (Darcy ve ark., 2020). Bu tür kaynaklar ebeveynlerin ve bakıcıların erişimini kolaylaştırarak, çocukları için uygun programlar bulmalarını sağlayacaktır. Ek olarak, spor tesislerinin fiziksel olarak erişilebilir olmasını ve gerekli uyarlamalarla donatılmasını sağlamak, engelli bireyler arasında katılımı teşvik etmek için hayati önem taşımaktadır. Toplum katılımı, engelli sporlarının sürdürülebilirliğini teşvik etmede önemli bir rol oynar. Craig ve arkadaşları, kapsayıcı sporların engelli gençlerin yaşadığı eşitsizlikleri giderebileceğini, sosyal kabul ve entegrasyon fırsatları sağlayabileceğini savunmaktadır (Craig ve arkadaşları, 2019). Engelli spor programlarında toplum desteğini ve katılımını teşvik ederek, kuruluşlar bir aidiyet duygusu yaratabilir ve sürdürülebilir katılımı teşvik edebilir. Bu, uyarlanabilir sporlarda farkındalığı ve katılımı teşvik etmek için yerel okullar, toplum merkezleri ve engelli örgütleriyle ortaklıklar yoluyla elde edilebilir. Dahası, politika desteği engelli sporlarının sürdürülebilirliği için çok önemlidir. Kurniawan ve Samudro, uyarlanabilir spor programları aracılığıyla sosyal ve ekonomik katılımı teşvik eden politikalara olan ihtiyacı vurgulamaktadır (Kurniawan ve Samudro, 2024). Hükümetler ve spor örgütleri, engelli sporlarında yer alan koçlar ve gönüllüler için fon, kaynak ve eğitim sağlayan kapsayıcı politikalar geliştirmek için iş birliği yapmalıdır. Bu, antrenörlerin kapsayıcı uygulamalar konusunda eğitilmesini ve engelli sporcuların özel ihtiyaçlarını anlamasını sağlamayı içerir (Townsend ve diğerleri, 2018). Sonuç olarak, engelli sporlarının sürdürülebilirliği, devam eden medya katılımı, iyileştirilmiş erişilebilirlik, toplum katılımı, destekleyici politikalar ve akran mentorluğunu içeren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir.

Engelli sporlarını teşvik etmede kuruluşlar, medya ve yerel yönetimler arasındaki iş birliğinin gerekliliği, kapsayıcılığı teşvik etmek, katılımı artırmak ve bu alanda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için çok önemlidir. Bu paydaşlar arasındaki iş birlikçi çabalar, engelli sporcuların karşılaştığı engelleri ele alabilir ve katılımı ve savunuculuğu teşvik eden destekleyici bir ortam yaratabilir. İş birliğinin temel faydalarından biri, çeşitli paydaşlar arasındaki iletişimin ve koordinasyonun geliştirilmesidir. Comella vd., kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliğinin engelli bireylerin spor katılımını engelleyebileceğini vurgulamaktadır. Comella vd. (2018). Spor organizasyonları, sağlık hizmeti sağlayıcıları, engelli örgütleri ve yerel yönetimler arasında ortaklıklar geliştirilerek, engelli sporcuların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için daha kapsamlı bir yaklaşım geliştirilebilir. Bu tür iş birlikleri kaynakların, bilginin ve en iyi uygulamaların paylaşılmasını kolaylaştırabilir ve nihayetinde katılım için iyileştirilmiş erişime ve fırsatlara

yol açabilir. Medya, engelli sporlarına ilişkin kamu algısını şekillendirmede hayati bir rol oynar. Ristevski, topluluk temelli spor aktiviteleri aracılığıyla zihinsel engelli bireyler için sosyal katılımı kolaylaştırmada medya girişimlerinin önemini vurgulamaktadır (Ristevski, 2024). Olumlu anlatıları teşvik ederek ve engelli sporcuların başarılarını sergileyerek medya kuruluşları, klişelere meydan okumaya ve daha kapsayıcı bir toplum oluşturmaya yardımcı olabilir. Ancak, medya girişimlerinin sonuçlarının değişebileceğini ve sosyal katılım üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu belirtmek önemlidir (Ristevski, 2024). Yerel yönetimler ayrıca politika geliştirme ve kaynak tahsisi yoluyla engelli sporlarını desteklemede kritik bir rol oynamaktadır. Arif ve arkadaşları fiziksel aktiviteyi teşvik etmeyi amaçlayan ulusal projelerin, engelli bireyler için sporun önemi konusunda farkındalığı artırmak için yerel yönetimler tarafından benimsenmesi gerektiğini savunmaktadır (Arif ark., 2022). Kapsayıcı politikalar uygulanarak ve uyarlanabilir spor programları için fon sağlayarak yerel yönetimler, katılımı teşvik eden ve engelli sporlarının gelişimini destekleyen bir ortam yaratabilir. Yerel yönetimlerin katılımı, sosyal entegrasyonu teşvik eden toplum temelli programların kurulmasını kolaylaştırabilir. Kroshus ve diğerleri, diğer bağlamlarda program geliştirmede paydaş katılımına odaklanırken, katılıma yönelik engelleri ele alan girişimler yaratmada paydaşları dahil etme ilkesi engelli sporları için de geçerlidir (Kroshus ve diğerleri, 2022).

SONUÇ

Engelli sporları bağlamında sosyal sorumluluk; kapsayıcılık, erişilebilirlik ve sosyal adaleti merkeze alan çok boyutlu bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, sporun engelli bireylerin sosyal entegrasyonu, psikolojik güçlenmesi ve toplumsal görünürlüğünün artırılması açısından kritik bir araç olduğu görülmektedir. Araştırmalar, kapsayıcı antrenman uygulamaları, uyarlanabilir spor programları ve sosyal pazarlama stratejileri aracılığıyla engelli bireylerin spora katılımının artırılabilirliğini ve bu süreçte toplumsal önyargıların aşılabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, altyapı eksiklikleri, toplumsal tutumlar ve politika düzeyindeki yetersizlikler, engelli bireylerin spor alanındaki sürdürülebilir katılımını sınırlayan temel engeller arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, sosyal sorumluluk perspektifiyle şekillenen engelli sporları uygulamaları, bireysel faydanın ötesine geçerek sosyal dönüşüme hizmet eden stratejik bir alan hâline gelmiştir.

Öneri

Engelli sporlarının daha etkili, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulabilmesi için başta kamu kurumları, yerel yönetimler, spor federasyonları, sivil toplum kuruluşları ve medya organları olmak üzere tüm paydaşların koordineli bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda; spor altyapılarının evrensel tasarım ilkelerine göre yeniden yapılandırılması, antrenör ve spor yöneticilerine yönelik kapsayıcı eğitim programlarının geliştirilmesi ve engelli bireylerin ihtiyaçlarını merkeze alan politika mekanizmalarının hayata geçirilmesi öncelikli adımlar arasında yer almalıdır. Ayrıca, sosyal pazarlama stratejileri kullanılarak engelli sporcuların başarı hikâyelerinin daha görünür hâle getirilmesi, kamuoyunda farkındalık yaratılmasını sağlayarak engellilik algısının dönüşümüne katkı sunacaktır. Nihayetinde, engelli bireylerin spora katılımının teşviki yalnızca sportif başarı açısından değil; aynı zamanda toplumsal eşitlik, katılım ve kapsayıcılık hedeflerinin gerçekleştirilmesi bakımından da stratejik önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, A. and Kavanagh, E. (2018). The capabilities and human rights of high performance athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(2), 147-168. <https://doi.org/10.1177/1012690218791139>
- Akech, M. (2016). The maurice odumbe investigation and judicial review of the power of international sports organizations. *Entertainment and Sports Law Journal*, 6(2). <https://doi.org/10.16997/eslj.58>
- Anku-Tsedee, O. (2013). Law: a tool for measuring human conduct and socialization. *Journal of Politics and Law*, 6(3). <https://doi.org/10.5539/jpl.v6n3p169>
- Arsene, I. and Nastas, N. (2023). Analysis of risks and implications of doping in sports performance in the context of the 21st century. *Știința Și Arta Mișcării*, 16(2), 129. <https://doi.org/10.4316/sam.2023.0215>
- Batas, A. (2023). Abuse of dominant position in the realm of the professional sports industry. *The Scientific Temper*, 14(03), 1002-1007. <https://doi.org/10.58414/scientifictemper.2023.14.3.68>
- Casini, L. (2015). The emergence of global administrative systems: the case of sport.. *Glocalism*, (1). <https://doi.org/10.12893/gjcpi.2015.1.4>
- Chandra, C. P. W. and Djulaeka, D. (2024). Legal protection of social security and forms of providing accountability, coaching, and welfare for indonesian national athletes. *Enrichment: Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2(7). <https://doi.org/10.55324/enrichment.v2i7.164>
- Dashkovska, O., Yavor, O. A., Бровченко, Т., Huz, Y. V., & Barabash, O. O. (2020). The features of the implementation of the sports law (características de la implementación del derecho deportivo). *Retos*, (39), 500-504. <https://doi.org/10.47197/retos.v0i39.80302>
- Davanloo, M. R. (2017). The procedural rules of the court of arbitration for sport. *Journal of Politics and Law*, 10(4), 156. <https://doi.org/10.5539/jpl.v10n4p156>
- Dodds, M. (2017). How can sport sponsors comply with international corruption laws?. *Routledge Handbook of International Sport Business*, 224-229. <https://doi.org/10.4324/9781315709635-24>
- Foster, K. (2016). Is there a global sports law?. *Entertainment and Sports Law Journal*, 2(1). <https://doi.org/10.16997/eslj.146>
- Howard, E. (2009). Equality: a fundamental right in the european union?. *International Journal of Discrimination and the Law*, 10(1), 19-38. <https://doi.org/10.1177/135822910901000103>

- Johan, S., Sudiro, A., Gunadi, A., & Luo, Y. Y. (2022). Rethinking indebtedness according to the principles of justice and equality. *Lex Scientia Law Review*, 6(2), 443-478. <https://doi.org/10.15294/lesrev.v6i2.55011>
- Lenskyj, H. J. (2018). Sport exceptionalism and the court of arbitration for sport. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 4(1), 5-17. <https://doi.org/10.1108/jcrpp-01-2018-0002>
- McCorquodale, R. (2016). Defining the international rule of law: defying gravity?. *International and Comparative Law Quarterly*, 65(2), 277-304. <https://doi.org/10.1017/s0020589316000026>
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., ... & Budgett, R. (2016). International olympic committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019-1029. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>
- Panagiotopoulos, D. (2023). Implementation of lex specialis in sports jurisdiction. *Kutafin Law Review*, 10(2), 239-255. <https://doi.org/10.17803/2713-0533.2023.2.24.239-255>
- Pannett, D. (2015). Collective bargaining in sport: challenges and benefits. *Journal of Law and Jurisprudence*. <https://doi.org/10.14324/111.2052-1871.035>
- Perruchoud, M. (2023). Application of swiss law and influence of swiss protection of legal personality in international sport: a necessity to ensure equality of treatment among competitors ?. *The International Sports Law Journal*, 23(3), 340-356. <https://doi.org/10.1007/s40318-023-00251-8>
- Putra, A. R. A., Sudrajat, R., Saputra, M. I., Gunawan, S., & Permana, D. Y. (2024). An analysis of the role of law in the formation of social identity in urban communities. *Asian Journal of Social and Humanities*, 2(11), 2304-2309. <https://doi.org/10.59888/ajosh.v2i11.365>
- Ramadhan, M. G., Ma'mun, A., Nuryadi, N., & Juliantine, T. (2023). Sports policy on the scope of educational sports development patterns: an analysis study. *JUARA : Jurnal Olahraga*, 8(1), 443-457. <https://doi.org/10.33222/juara.v8i1.2420>
- Ruwuya, J., Juma, B. O., & Woolf, J. (2022). Challenges associated with implementing anti-doping policy and programs in africa. *Frontiers in Sports and Active Living*, 4. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.966559>
- Saliaga, E. and Kraja, G. (2024). Sport and internationalization: a comprehensive analysis. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, 11(1 S1), 92. <https://doi.org/10.56345/ijrdv11n1s115>

- Samuel-Azran, T., Karniel, Y., & Lavie-Dinur, A. (2014). Globalization and social justice in sports broadcasting. *Television & New Media*, 15(8), 725-731. <https://doi.org/10.1177/1527476414529166>
- Shinohara, T. (2021). Physical and sexual abuse against young athletes in sport in light of article 8 of the european convention on human rights (echr). *The International Sports Law Journal*, 22(1), 51-61. <https://doi.org/10.1007/s40318-021-00197-9>
- Silva, P., Vaidyanathan, S., Kumar, N., Soni, B. M., & Sett, P. (2005). Two case reports of cervical spinal cord injury in football (soccer) players. *Spinal Cord*, 44(6), 383-385. <https://doi.org/10.1038/sj.sc.3101839>
- Sitorus, T., Harahap, M. R., Sembiring, F., & Hasibuan, S. A. (2023). Development of the principle of legality in indonesian criminal law. *International Journal of Multidisciplinary Approach Research and Science*, 2(01), 278-285. <https://doi.org/10.59653/ijmars.v2i01.418>
- Stern, C. A. (2015). Human rights or the rule of law -- the choice for east africa?. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2574823>
- Tamanaha, B. Z. (2004). On the rule of law.. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511812378>
- Tan, T. and Bairner, A. (2010). Globalization and chinese sport policy: the case of elite football in the people's republic of china. *The China Quarterly*, 203, 581-600. <https://doi.org/10.1017/s0305741010000603>
- Tuakli-Wosornu, Y. A., Goutos, D., Ramia, I., Galea, N., Mountjoy, M., Grimm, K., ... & Bekker, S. (2021). Development and validation of the athletes' rights survey. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, 7(4), e001186. <https://doi.org/10.1136/bmjsem-2021-001186>
- Vaskevich, V. (2022). To the question of the classification of the rights and obligations of professional athletes. *Ex Jure*, (3), 33-45. <https://doi.org/10.17072/2619-0648-2022-3-33-45>
- Woolway, T., Lazuras, L., Barkoukis, V., & Petróczi, A. (2020). "doing what is right and doing it right": a mapping review of athletes' perception of anti-doping legitimacy. *International Journal of Drug Policy*, 84, 102865. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102865>
- Xu, D. (2022). How the rule of law connects and protects human rights?. *Journal of Management and Humanity Research*, 08, 25-32. <https://doi.org/10.22457/jmhr.v08a032251> .

8.BÖLÜM

ENGELLİLERDE SPOR VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME

**Mehmet AYDOĞAN¹, Abdürrezak SİMRA²
Abdülselem BOZKUŞ³**

¹ Dr. Öğr. Üyesi; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi,
ORCID ID: 0000-0002-6856-8319, meaydogan@gelisim.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi,
ORCID ID: 0009-0003-9980-0824, rezzaksimra@gmail.com

³ Öğretmen .; Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, a.selim.bozkus34@gmail.com

GİRİŞ

İnsan toplum içerisinde sosyal bir varlık olarak konumlanmaktadır ve toplum içerisinde bulunan diğer insanlarla farklı sosyal ilişkiler içerisinde girmektedir. İnsanların dünyada ortaya çıkardığı bütün gelişmeler ve neden olduğu değişikliklerin kaynağı, diğer insanlarla bir arada olma ve onlarla farklı biçimlerde etkileşime girme istediğinden kaynaklanmaktadır (Freedman vd., 1989).

Spor günümüzde bireylerin duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimini desteklemenin, karşılıklı dayanışma duygusu oluşturanın ve topluma katılımı teşvik etmenin en etkili yollarından biridir. Spor da bazı fiziksel aktiviteler kişisel ve toplumsal kimlik veya bir gruba ait olma duygusu sağlayarak sosyalleşmeyi teşvik eden bir kavramdır (Küçük ve Koç, 2004). Spor ile insanlar kendilerini ifade edebilecekleri ve sosyalleşme sürecine katılabilecekleri bir ortam bulabilmektedirler (Lenger ve Schumacher, 2015).

Spor, zihinsel ve fiziksel gelişimi olumlu yönde etkileyen bir araçtır. Düzenli egzersiz, huzur ve yüksek yaşam kalitesini garanti eder. Spor aynı zamanda insanın zihinsel ve fiziksel gelişiminin tamamlanmasında da önemli bir rol oynamaktadır (Türkel, 2010). Spor, bireylerin psikolojik, fizyolojik, bilişsel ve sosyal alanlardaki gelişimlerine katkıda bulunmasının yanı sıra aynı zamanda bireylerin sosyal yaşamını düzenleyen, becerilerini geliştiren ve davranışlarını disipline eden bir araç olarak da tanımlanmaktadır (Ekici vd., 2011).

Spor etkinlikleri, bireylerin hem psikolojik hem de sosyolojik bağlamda derin bir bağımlılık geliştirmesine yol açabilen faaliyetlerdir. Bu doğrultuda, sportif faaliyetler aracılığıyla ahlak eğitimi, sevgi ve paylaşma gibi duyguların kazandırılması olanaklı olduğu gibi, ilkel saldırganlık ihtiyaçlarının ve bu tür eylemlerin yönetimi için uygun ortamlar ve yöntemler sunulabilir ve bu yaklaşımlar pratikte uygulanabilir (Özoğlu, 1997). Literatürde yer alan araştırmalar, egzersiz ve sportif aktivitelerin kemik genişliği ile minerilizasyonu artırıcı etkide bulunduğunu; buna karşın hareketsizlik durumunun kemikleşme ve minerilizasyon süreçlerini olumsuz yönde etkilediğini, daha zayıf bir iskelet sistemine ve kemiklerin dış etkiler karşısında daha kırılğan bir yapıya sahip olmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Engelli olmayan çocukların, günlük oyun aktivitelerine katılım sağlayarak normal büyüme ve gelişim süreçleri için gerekli olan fiziksel aktivite düzeyini genellikle karşılayabildiği; ancak engelli çocukların bu tür fiziksel faaliyetlere yeterince katılamadığı sıkça rapor edilmiştir. Özellikle ağır engelli bireylerde büyüme süreçlerinin duraksamasının, yeterli fiziksel aktiviteden yoksun kalmalarıyla bağlantılı olabileceği belirtilmektedir (Özer, 2001).

İnsanın sosyal hayatı bir akıl, düşünce eseridir ve sürekli değişmektedir. Bu değişimler sosyalleşme süresince ortaya çıkar (Aslantürk ve Amman, 2020). Sosyalleşme, birçok bilim alanını etkileyen, kişiyi belirli bir kültürel ve sosyal yapı içerisinde bir sosyal sistemin üyesi haline getiren genel bir süreçtir. Sosyalleşme, bilimin pek çok alanında yer alan bir konu olması, bilim alanına ve bağlama göre farklı şekilde ele alınması nedeniyle farklı tanımlara sahiptir (Balcı, 2000). Spor doğası gereği sosyaldır ve bireysel veya takım halinde, rekabete dayalı veya boş zaman etkinlikleri olarak uygulanmaktadır.

Sosyal bütünleşme hem sosyal düzen ve yapının hem de davranış ve işlevin entegrasyonunu ifade eder. Başka bir deyişle toplumu oluşturan çeşitli grupların etkileşiminde karşılıklı bağımlılığın ve uyumun belirli bir düzende sürdürülmesi sürecidir (Özdil, 2017). Sosyal bütünleşme "Her toplum ve sosyal grupta yaygın olan sosyokültürel değerlerin ve dini olguların toplumu oluşturan kişilerce benimsenmesi ve sahiplenilmesi, böylece toplumun sosyokültürel değerlerinin bireylere kazandırılması aynı zamanda kişileri bu değerlerle uyum içerisinde yaşamasına olanak sağlaması" sürecini ifade eder (Akarsu, 2015).

1. GENEL BİLGİLER

1.1.2. Engellik

Engellilik, temel anlamda, bireyin doğuştan ya da sonradan ortaya çıkan zihinsel veya fiziksel yetilerinde meydana gelen kısıtlanmalar olarak tanımlanabilir. Bu durum, kişinin günlük yaşamındaki işlevlerini kısmen ya da tamamen sınırlayarak hayatına doğrudan etki edebilir (Akbolat, 2016).

2005 yılında çıkarılan Engelliler Hakkında Kanun 1 inci maddesinde engelli; "Doğuştan ve daha sonradan herhangi bir sebepten zihinsel, bedensel, duyuşsal, sosyal ve ruhsal yetilerini farklı ölçülerde yitirmesi sonucuyla toplumsal hayata uyum sağlamada ve günlük ihtiyaçlarını yerine getirmede zorluk yaşayan bakım, koruma, danışmanlık, rehabilitasyon ve destek hizmetlerine gereksinim duyan birey," olarak tanımlanmıştır (Ünal, 2021)

1.1.3. Engellik Nedenleri

Engellilik durumunun ortaya çıkışında çeşitli etkenler rol oynamaktadır; ancak bu etkenler genel olarak üç ana kategori altında sınıflandırılmaktadır. Bu kategoriler, doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası nedenler şeklinde ele alınmaktadır.

1.1.4. Doğum Öncesi Nedenler

Kalıtsal ve genetik bozukluklar, doğum öncesinde engelliliğe yol açan temel etkenler arasında yer almakta olup, bu durumun önemli örneklerinden biri kan

uyuşmazlıkları ve akraba evlilikleridir. Türkiye'de akraba evliliklerinin yaygın olarak görülmesi, bu tür genetik risklerin artmasına ve genellikle göz ardı edilen bu sorunun doğum öncesi engellilik vakalarının önde gelen nedenlerinden biri hâline gelmesine yol açmaktadır. Diğer taraftan, gebelik sürecinde bilinçsiz bir şekilde zararlı maddelerin ya da ilaçların kullanımı ile dış etkenlere bağlı kazalar da önemli risk faktörleri arasında sayılmakta ve doğum öncesi engellilik oluşumuna katkıda bulunmaktadır (Bulut, 2015).

1.1. 5.Doğum Sırası Nedenler

Doğum sürecinde karşılaşılan olumsuzluklar ve risk faktörleri, özellikle uygun olmayan koşullarda gerçekleştirilen doğumlar, bebeğin doğum sırasında engellilik riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir. Bu tür problemlere farklı örnekler verilebilir. Örneğin, zor doğum, doğumun normal ilerleme hızına kıyasla yavaş seyretmesi ya da doğum süresinin gereğinden fazla uzaması sonucunda bebeğin oksijensiz kalmasıyla ilişkilidir. Ayrıca, erken veya geç doğum, fetüsün doğum kanalına anormal bir pozisyonda girmesi, doğum sırasında meydana gelen fiziksel travmalar, doğum kanalında var olan enfeksiyonlar ve yetersiz ya da yanlış tıbbi müdahaleler de bu kapsama dahil edilebilecek diğer önemli faktörler arasında yer almaktadır (Baykan, 2023).

1.1.6. Doğum Sonrası Nedenler

Bireylerin trafik kazalarına maruz kalması, doğum sonrası gelişen travmatik durumlar, yüksek ateşe bağlı olarak meydana gelebilecek havale veya menenjit gibi nörolojik rahatsızlıklar, sağlıksız beslenme alışkanlıkları, zararlı madde kullanımı ve bağımlılıklar, fiziksel aktiviteden yoksun bir yaşam tarzı, ağır geçirilen hastalıklar veya organ yetmezliği gibi etmenler, doğum sonrasında engellilik durumunun ortaya çıkmasında önemli bir role sahiptir. Bu faktörler, bireyin hem fizyolojik hem de nörolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyerek yaşam kalitesinin ciddi şekilde düşmesine yol açabilir (Han, 2022).

1.2. ENGELLİ BİREYLERİ SPORA YÖNLENDİREN İHTİYAÇLAR

Engelli bireylerin spor yapma nedenleri kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Ayrıca, engelli bireylerde eğitimin bireysel bir yapıya sahip olması nedeniyle, kişinin bulunduğu seviyeden daha ileriye ulaşması, belirlenen kısa ve uzun vadeli hedefler doğrultusunda gerçekleşir. Bu süreçte spor, bu hedeflere ulaşmak için etkili ve değerli bir araç olarak öne çıkar (Çınarlı ve Ersöz, 2010).

Özgüven, benlik algısı, başarı hissi ve sosyalleşme gibi duyguların gelişiminde, sportif aktivitelerin diğer alanlara kıyasla genellikle daha fazla katkı sağladığı görülmektedir. Özellikle sedanter bir yaşam tarzının

benimsenmesi nedeniyle dolaşım ve solunum sistemi bozukluklarının ortaya çıkması, fiziksel aktivitelerin önemini daha da artırmıştır. Bu bağlamda, hem zihinsel hem de fiziksel gelişimlerini desteklemek ve toplum içerisinde daha güçlü ilişkiler kurabilmelerine yardımcı olmak amacıyla bu bireylere düzenli fiziksel aktiviteler önerilmektedir (Günaydın vd., 2019)

1.2.1. Sosyal İhtiyaçlar

Engelli bireyler, içerisinde bulundukları kültürde toplumsal hayata katılım düzeyinde zorluk çeken ve kimi zamanda dışlanma yaşayabilen dezavantajlı bir topluluktur (Işık Afacan, 2023). Spor, engelli bireylerin sosyal hayata katılımının arttırılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca fiziksel aktiviteler ve spora katılım bireylerin farklı kimlik ve rollerinin farkına varmalarına olanak sağlamakta, benlik algılarını değiştirme fırsatı vermekte, engellilik farkındalık düzeyini azaltmakta ve grup duygusunu harekete geçirmektedir (Yılmaz vd., 2014).

1.2.2. Fizyolojik İhtiyaçlar

Engelli bireylerde, sedanter (hareketsiz) yaşam tarzı ve fiziksel aktivite yetersizliği sebebiyle obezite, hipertansiyon, diyabet, kardiyovasküler hastalıklar ve ruhsal bozukluklar gibi kronik sağlık sorunlarının yaygın bir şekilde ortaya çıktığı gözlemlenmektedir (Kara vd, 2020). Bu sorunların önüne geçmek ve bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek adına spor ve düzenli fiziksel aktiviteler katılım büyük önem taşımaktadır. Fiziksel aktivitenin her yaş grubunda bireyler için sağlık açısından geniş kapsamlı faydaları bulunmaktadır. Düzenli olarak belirli düzeylerde fiziksel aktiviteye katılmak, kardiyopulmoner sağlığın yanında kas gücünü, esnekliği ve genel dayanıklılığı artırmada etkili olmaktadır. Ayrıca, bu tip aktiviteler sadece fiziksel kondisyonu geliştirmekle kalmayıp, kardiyovasküler hastalıklar ve bazı kanser türlerine yakalanma riskini de en düşük seviyelere indirme potansiyeli taşımaktadır. Bu yönüyle, fiziksel aktivite hem önleyici bir sağlık uygulaması hem de bireylerin bütüncül sağlık durumlarını iyileştiren bir araç olarak değerlendirilmektedir (Kara vd., 2020).

1.2.3. Psikolojik İhtiyaçlar

Bireyler, bilişsel, duygusal, sosyal ve motorik yeteneklerinin çeşitliliği ile toplumsal yaşamın aktif üyeleri olarak varlıklarını sürdürürler. Ancak, kişinin yaşadığı bir yetersizlik veya bu yetersizliğin şiddeti, bireyin hareket özgürlüğünü sınırlayabilir ya da duygusal kayıplarla sonuçlanarak, onun toplumdaki diğer bireylerden farklılaşmasına neden olabilir. Bu durum, kişinin fiziksel, zihinsel ve duygusal deneyimlerinde belirgin etkiler yaratabilir. Buna

karşın, düzenli spor yapmanın birey üzerinde olumlu etkileri yadsınamaz düzeydedir. Sporla uğraşan bir kişinin ruh sağlığı daha istikrarlı ve dengeli bir yapıya kavuşurken, çevresiyle olan ilişkileri daha uyumlu hale gelir ve öz güven seviyesi belirgin biçimde artış gösterir. Ayhan ve İlhan'ın 2021 yılına ait çalışmalarında da belirtildiği üzere, spor yoluyla bireyler yalnızca fiziksel sağlık değil, aynı zamanda ruhsal ve ahlaki gelişim açısından önemli kazanımlar elde ederler. Cesaret, disiplinli çalışma alışkanlığı, öz güvenin pekişmesi, yardımlaşma arzusu, dürüstlük, mücadele azmi, kültürel birikimler edinme ve galibiyetin ya da mağlubiyetin olgunlukla kabul edilebilmesi gibi davranışsal ve sosyal beceriler spordan doğrudan kazanılabilecek nitelikler arasında yer alır (Gül Karakurt, 2017).

1.3. ENGELLİ BİREYLERDE SPORUN ÖNEMİ

Toplumda yaşayan her bireyin, herhangi bir ayırım gözetilmaksızın, spor yapmaya ihtiyaç duyduğu açık bir gerçektir. İnsanlar, yalnızca fiziksel özellikleri veya içinde bulundukları koşullar üzerinden değil, barındırdıkları potansiyel ve katkı sunma yetenekleri ile değerlendirilmeli ve önemsenmelidir. Bununla birlikte, toplumun sadece sağlıklı ve herhangi bir engeli olmayan bireylerden ibaret olmadığı, farklı ihtiyaçlara ve özel durumlara sahip çeşitli insan gruplarından oluştuğu da unutulmamalıdır. Spor, tam da bu noktada, özellikle engelli bireyler için bir çeşit iyileştirici ve dönüştürücü araç olarak karşımıza çıkar. Çünkü spor, engelli bireylerin yalnızca bedensel aktivitelerini geliştirmelerine olanak tanımakla kalmaz, aynı zamanda çevreleriyle iletişim kurmalarını sağlar, paylaşma kültürünü destekler ve özgüvenlerini artırır. Bu tür sportif aktiviteler, bireylere yalnızca fiziksel bir hareket alanı sunmaz; aynı zamanda onları sosyal hayata daha fazla dahil eden rehabilite edici etkileriyle bir nevi sosyal terapi işlevi görür. Engelliler, spor yoluyla hem sınırlarını aşma ve kendilerini kanıtlama imkanı bulurlar hem de toplumun bir parçası olarak kabul edilme duygusunu daha yoğun şekilde yaşarlar. Spor, bu nedenle fiziksel aktiviteden çok daha fazlasını ifade eder ve engelli bireyler için hayata atılan güçlü bir bağlayıcı köprüye dönüşebilir (Kabasakal, 2007).

Sporun faydalı etkileri, toplumun her kesiminde olduğu gibi, engelli bireyler üzerinde de derinlemesine hissedilmekte ve onların hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerine önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu katkılar, engelli bireylerin yaşam kalitelerini artırdığı gibi, toplum içinde daha sağlıklı ve güçlü sosyal ilişkiler kurmalarına da olanak tanımaktadır. Özellikle fiziksel ve zihinsel gerilimlerden arınmak ve hayat koşullarına daha uyumlu bir bedensel yapı kazanmak amacıyla önerilen sportif aktiviteler, uzun yıllar boyunca sadece sağlıklı bireyler için tasarlanmış ve engelli bireyler açısından büyük ölçüde

ihmal edilmiştir. Ancak yapılan araştırmalar, oyun, spor ve yarışma gibi etkinliklerin engelli bireylerin rehabilitasyonu ve toplumla etkileşime geçmeleri için en etkili yollardan biri olduğunu göstermektedir. Bir tür eğitim faaliyeti olarak nitelendirilen spor, bireylerin kendilerini ifade etme, ortak amaçlar doğrultusunda birleşmeyi sağlama ve başkalarının katkılarını takdir edebilme gibi yetileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında, sporun bireye kazandırdığı anlayış gösterme, sorumluluk üstlenme ve işbirliği yaparak düzen oluşturma becerileri, hem kişisel gelişim hem de toplumsal entegrasyon açısından son derece değerlidir. Aynı zamanda spor, bireyleri sabırlı ve enerjik olmaya teşvik ederek, kişinin kendisini sosyal bir grubun parçası olarak hissetmesini sağlamaktadır. Böylece kişi, hem kendi kimliğini hem de toplum içindeki yerini daha sağlam bir şekilde ortaya koyabilir ve bu da birey ile toplum arasındaki ilişkilerin daha uyumlu, dengeli ve anlamlı bir şekilde gelişmesine olanak tanır (Erkal vd., 1998).

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri, engelli bireylerin yaşadığı zorluklara ve bu zorlukların yarattığı ruh hali değişimlerine yönelik önemli bir destek mekanizması sunar. Bu tür aktiviteler, bireylerin hem fiziksel hem de psikolojik sağlıklarını olumlu yönde etkileyerek, engelleri sebebiyle maruz kaldıkları olumsuz duygusal durumları kontrol etmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda, toplumda karşılaştıkları önyargı ve ayrımcılığın bir sonucu olarak gelişebilecek saldırganlık, öfke ve kıskançlık gibi yoğun duyguları dengeleme imkanı sağlar. Böylelikle bu etkinlikler, bireylerin duygusal farkındalığını ve kendini kontrol etme yeteneklerini artırırken, daha sağlıklı bir sosyal uyum geliştirmelerine de katkıda bulunur (Kınalı, 2003). Demokrasi çerçevesinde değerlendirildiğinde, insan hakları ve fırsat eşitliği gibi temel kavramlar, toplumsal adaletin sağlanmasında önemli bir rol oynar. Bu bağlamda ele alındığında, engelli bireylerin de toplumun diğer bireyleri gibi spor eğitiminden faydalanabilmesi en temel ve vazgeçilmez haklarından biri olarak kabul edilmelidir. Her bireyin eşit şartlar altında bu hakkını kullanabilmesi için kapsamlı politikalar geliştirilerek, spor eğitime erişimde adil koşullar oluşturulmalı ve fırsat eşitliği ilkesinin gerekleri yerine getirilmelidir. Engelleri ne olursa olsun, tüm bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini destekleyen spor faaliyetlerine katılımı teşvik edilmeli, böylece topluma tam ve eşit bir şekilde entegre olmalarının yolu açılmalıdır (Atay, 1995).

Engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımı, başlangıçta yaralı askerlerin tedavisinde elde edilen olumlu sonuçlardan yola çıkılarak hayata geçirilmiş, sonrasında ise bu yaklaşım, ihtiyaç duyan tüm hasta bireyleri kapsayacak şekilde genişlemiştir. Egzersizin tedavi sürecindeki tamamlayıcı rolünün yanı sıra, engelli bireylerin motivasyonunu artırmadaki olumlu etkileri de sportif

faaliyetleri bir rehabilitasyon aracı olarak ön plana çıkarmıştır. Bunun ötesinde, sporu yalnızca fiziksel iyileştirme değil, aynı zamanda engelli ve hasta bireyler için güçlü bir sosyal ve psikolojik destek unsuru olarak görmek de mümkün olmuştur. Sportif etkinliklere katılım, engelli bireylere fiziksel aktivitelere dâhil olma fırsatı sunmakla kalmayıp aynı zamanda kişilik gelişimini destekleyerek ve özgüvenin oluşumuna katkıda bulunarak toplumsal yaşama entegre olmalarını kolaylaştırmaktadır. Fiziksel aktivitelerin rehabilite edici ve tedavi edici etkisi, engelli bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde önemli bir alan olarak kullanılmaya başlanmıştır (Kabasakal, 2007).

1.3.1. Sosyal Bütünleşme

Sosyal bütünleşme, içinde yaşadığımız toplumun kültürel dinamiklerini, değer sistemlerini ve ortak anlam çerçevesini kapsayan bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreç, bireylerin toplumsal düzene katılımını, birlikte hareket etme yetisini ve ortak bir aidiyet duygusu etrafında birleşmelerini sağlar. Aynı zamanda toplumda yer alan her bireyin kendi konumunda kabul gördüğü, farklılıkların uyum içinde bir arada var olabildiği ve topluluğun duygu, düşünce ve heyecanlarının paylaşıldığı bir bütünlük ortamının oluşturulması şeklinde de ifade edilebilir. Bu bağlamda sosyal bütünleşme, hem bireylerin toplumla kurduğu gönül bağına güçlendiren hem de toplumsal yapının istikrarını sürdüren önemli bir olgunluğa işaret eder. (Şimşek ve Şimşek, 2013).

Bütünleşme kavramı, insan ilişkilerinin dinamik yapısında, katı bir şekilde sadece aynı türden olma ya da doğrudan benzerlik durumlarını ifade eden bir olgu olarak algılanmamalıdır. Bu yaklaşım, sosyal ilişkilerin karmaşık doğasını anlamada eksik kalabilir. Zira sosyal ilişkilerin temel yapısını oluşturan farklılıklar, aslında sosyal bütünleşme için önemli bir başlangıç noktası olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sosyal bütünleşmeye daha geniş bir perspektiften yaklaşıldığında, farklılıkların bir araya gelmesi, çeşitliliğin bir uyum potasında eriyerek ortak bir paydada buluşması şeklinde de anlam kazanabilir. Bu durum, bireylerin ve grupların birbirinden ayrılan yönlerinin tamamlayıcı bir bütün oluşturduğu bir uyum sürecine işaret eder (Doğru, 2023). Sosyal bütünleşme, farklılıklar arasında ortak bir biz duygusunun gelişmesi durumudur (Bayram ve Aydınalp, 2021).

Sosyal bütünleşme, aynı zamanda sosyal bağlılık olarak da ifade edilebilen ve bireylerin içinde bulundukları sosyal çevrelerde samimiyet, güven duygusu ve aidiyet hissi gibi unsurlara dayanan ilişki düzeylerini algılama biçimlerini tanımlayan bir kavramdır (Ceylan vd., 2021). Bu bağlamda, sosyal bütünleşme bireyler arasındaki etkileşimlerin niteliğini şekillendiren öznel bir algıyı ifade

etmektedir. Toplumda anlamlı bir yere sahip olan bu kavram, aynı zamanda toplumsal düzenin korunması, toplumdan beklenen uyumun sağlanması ve sosyal ilişkilerin dengeli bir şekilde sürekliliğinin temin edilmesi açısından büyük önem taşır. Bu nedenle sosyal bütünleşmenin kapsamını netleştirmek ve hangi unsurları içerdiğini derinlemesine anlamak, gerek bireysel gerekse toplumsal düzlemde son derece önemli bir inceleme alanıdır (Şanlıtürk, 2022).

1.4. SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÇEŞİTLERİ

1.4.1. Normatif Bütünleşme

Normatif bütünleşme, bireylerin sosyal normlar çerçevesinde bir araya geldiği, ortak ilkeler ve değerler doğrultusunda kenetlendiği bir durumu ifade eder. Ancak bu birliktelik, yalnızca fiziksel bir mekânda bulunma haliyle ya da mekân algısı üzerinden kendiliğinden gerçekleşmez. Toplumsal uyumun sağlanması ve çatışmaların en aza indirgenmesi için, insanların aynı ya da benzer coğrafyalarda yaşamasından öte, onları bir arada tutacak ortak toplumsal kuralların geliştirilmesi bir gerekliliktir. Bu noktada, normlar önemli bir işlev üstlenir; yalnızca ortak semboller, anlamlar ve kurumlar yaratarak değil, aynı zamanda bireyleri belirli amaçlar ve idealler etrafında birleştirerek, uyulması gereken sınırları ortaya koyarak ve bu sınırları ihlal edenleri caydırarak toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunur. Toplumların en temel sosyal normları olan hukuk kuralları, ahlak değerleri, dini inançlar, töreler, örfler, gelenekler ve hatta moda gibi toplumsal davranış kodları üzerinde sağlanacak bir mutabakat, normatif bütünleşmenin kalitesini ve düzeyini belirler. Bununla birlikte, bu yapı yalnızca normların kendi içinde uyum sağlamasıyla sınırlı kalmaz; normatif bütünleşmenin başarısı, toplumdaki resmi (yasal) ve resmi olmayan (geleneksel veya sosyal) kuralların birbiriyle ne ölçüde ahenk içinde işlediğine de bağlıdır. Buna karşın, normların bireyler arası ya da topluluklar arası ilişkilere mutlak ve değişmez bir şekilde yön verdiğini söylemek güçtür; aksine bu birleşim, tarihsel süreçlerden kültürel değişimlere kadar pek çok etkene bağlı olarak sürekli bir değişkenlik gösterebilir. Öte yandan, toplumsal yapılar içerisinde normlar arasında genellikle hiyerarşik bir düzen bulunur. Bazı normlar belli toplumlarda ya da belirli toplumsal gruplar arasında daha baskın veya belirleyici bir role sahip olabilir. Bu durum, normların toplum içindeki etkisini dönüştürücü ya da yönlendirici bir unsur haline getirir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken temel ilke şudur: Toplumsal düzenin korunabilmesi için normlar arasında ortaya çıkan olası çatışmaların ve rekabetlerin yaşam pratiğini aşırı şekilde bozmayacak düzeyde tutulması gereklidir. Çatışmaların dengeli bir noktada sürdürülmesi kadar, sosyal ilişkilerin problemsiz bir akış içinde devam etmesi de toplum için kritik öneme sahiptir. İşte bu bağlamda, normatif bütünleşme bir

tercih olmaktan ziyade toplumsal düzenin sürekliliğini sağlayan zorunlu bir unsurdur (Bayram ve Aydınalp ,2021).

1.4.2. Fonksiyonel / İşlevsel Bütünleşme

Toplum içerisinde ortak bir yaşamın sürdürülebilmesi için normlar etrafında birleşmek elbette gereklidir, ancak bu birleşim tek başına yeterli bir düzey oluşturmaz. Toplumu meydana getiren bireylerin, yalnızca normlara uyum sağlamaktan öteye geçerek, sorumluluk bilinci taşımaları, sahip oldukları yetileri geliştirmeleri ve işleyiş açısından birbiriyle uyumlu bir biçimde hareket etmeleri önem arz eder. Bireyler arasında iş ve görev bazında olduğu kadar sosyal roller ve statüler noktasında da tamamlayıcı bir ilişki kurulması zorunludur. Böylece toplum, kendisini oluşturan bireylerin tıpkı bir makinenin parçaları ya da bir organizmanın işleyiş mekanizması gibi, karşılıklı işlevsel ilişkilerle anlamlı bir bütün oluşturduğu bir yapı haline gelir. Fonksiyonel bütünlük kavramı, işlevselliği iki temel boyutta ele alır. Bunlardan biri, toplumun bireyler arasındaki iş ve mesleklerde sağladığı uyumu; diğeri ise pozisyon, rol ve statü açısından bireylerin birbiriyle dengeli bir biçimde etkileşim kurmasını ifade eder. Bu bağlamda her görev ve her meslek, ne kadar küçük ya da önemsiz görülürse görülsün, toplumsal yapının sürdürülebilirliği açısından önemli bir yer tutar. En küçük görevlerde yaşanabilecek aksaklıklar veya bozulmalar dahi, toplumun fonksiyonel bütünleşmesini zedelererek bu uyum çarkının dönüşüne engel olabilir. Bununla birlikte, yalnızca bireylerin kendi işlerini ölçülere ve kurallara uygun şekilde gerçekleştirmesi hedeflenmemelidir. Fonksiyonel bütünleşme sürecinin sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için normatif bütünleşmenin de bu süreci tamamlayıcı bir unsur olarak varlığını hissettirmesi gereklidir. Eğer toplumsal bağlar ve değerler bu işlevselliğe destek sağlamazsa, toplum yapısı aşırı mekanik bir forma dönüşebilir ve bu durumda toplumsal kırılganlık artar. Bu nedenle bireylerin hem kendi rollerini titizlikle yerine getirmeleri hem de toplumsal değerler çerçevesinde bir dayanışma ruhu oluşturmaları gerekiyor. Böylelikle hem yapısal hem de normatif anlamda toplumun gerçek anlamda birleşmiş bir bütün olarak varlığını sürdürmesi mümkün hale gelecektir (Bayram ve Aydınalp ,2021).

1.4.3. Mana Etrafında Bütünleşme

Mana etrafında bütünleşme, bir toplumda var olan etnik, dinsel ya da coğrafi farklılıkların yarattığı ayrışmaların ötesine geçmeyi ve insanların tamamen bağlayıcı bir anlaşmaya varmaksızın bile, ortak bir manevi zeminde sorumluluk ve saygı gibi değerler etrafında birleşmesini ifade etmektedir. Bu tür bir

bütünleşme, bir arada yaşama pratiğinden doğan sosyalleşme süreçleri ve karşılıklı duygusal etkileşimlerin doğal bir sonucu olarak şekillenmektedir. Tarih boyunca toplumları birleştiren unsurlar arasında ortak dil, din, yaşanılan coğrafyanın sunduğu deneyimler ve ortak tarihi tecrübeler yer almıştır. Bunun yanında, ortak algılanan tehditler veya düşmanlar, toplulukların yeniden şekillendirdiği menfaat ve hedefler, bireysel düzeyde karşılanması mümkün olmayan ihtiyaçlar ile daha umut dolu bir gelecek beklentisi, bir arada yaşamanın kültürel ve manevi boyutunu pekiştiren önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu unsurların birleşimi, bir arada yaşama kültürünün bir tür insani bilinç ve manevi algı seviyesine yükselmesini sağlamaktadır. Ortaya çıkan bu bilinç, toplumun sahip olduğu değerler ve inanç sistemleri tarafından desteklenmekte ve bu şekilde nesilden nesle aktarılan bir kültürel döngüyü oluşturmakta, dolayısıyla toplumsal süreklilik için güçlü bir temel teşkil etmektedir. Toplumun olumlu anlamda şekillenen bu manevi düzeyi, yalnızca bireylerin değil, tüm topluluğun dayanışma ruhunu korumasına ve geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Bayram ve Aydınalp ,2021).

1.4.4. Mecburi Bütünleşme

İşlevselci bir perspektiften bakıldığında, toplumun genel olarak bütünleşme eğilimi, bireyin ötesine geçen bir gerçekliği gözler önüne serer. Bu bağlamda, toplumsal bilinç, bireysel bilincin üzerinde bir konum kazanır ve ortak bir anlam dünyası oluşturur. Sosyalleşme ve adaptasyon süreçlerinde birey, kendi kişisel gerçekliği ile toplumsal gerçeklik arasında bir köprü kurmaya çalışır. Bu çaba özellikle bireyin kişisel alanının dışında, toplumla uyum sağlama ihtiyacını ortaya çıkarır. Genelde bu süreç kendiliğinden, doğal bir akış içerisinde ilerlerken, bazı durumlarda ise toplum baskısı veya yönlendirmesi sonucunda birey, uyum davranışları sergilemek zorunda kalabilir. Bir sosyal yapı içinde yer alan kişilerin, kurumların, grupların, toplumsal tabakaların ve sınıfların büyük çoğunluğunun bütünleşme eğiliminde olması, bireyler üzerindeki etkileri de artırır. Bu durumda birey için, toplumun normlarına karşı gelerek bir karşıt kültür oluşturmak yerine, mevcut düzene uyum sağlamak daha az risk içeren ve mantıklı bir tercih haline gelir. Çoğu insan, potansiyel çatışmalardan uzak durarak var olan toplumsal düzene uyum sağlamayı tercih eder. Bu eğilim, insan davranışlarını inceleyen antropoloji ve sosyal psikoloji disiplinleri tarafından da farklı yöntemlerle kanıtlanmıştır. Kişinin içinde bulunduğu grubun normlarına ve standartlarına uyum sağlama biçimleri üzerinde yapılan çalışmalar, bu durumu oldukça açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Toplumun işleyen yapısı içinde bireylerin tercih ettiği uyum davranışları, hem bireysel

hem de toplumsal düzeyde düzeni sürdürmede kritik bir rol oynamaktadır (Bayram ve Aydınalp ,2021).

1.5. SOSYAL BÜTÜNLEŞMENİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN GEREKLİ TEMEL ŞARTLAR

Farklı fikirlerin özgürce konuşulup tartışılabildiği, çoğunluğun taleplerine ve toplumun temel değerlerine saygı duyulan demokratik bir yapının tesis edilmesi elzemdir. Kişisel yeteneklerin, becerilerin ve yeterliliklerin dikkate alındığı, herkese eşit fırsatlar sunulan bir ortamın oluşturulması büyük önem taşımaktadır. İnsanların sosyal statülerinin, kimliklerine, ailelerine ya da ait oldukları gruplara göre değil, bireysel yetkinlikleri ve başarıları doğrultusunda belirlenmesi gereklidir. Toplumun kültürel anlamda bilinçlendirilmesi, bilgiyle donatılması ve toplumu bir arada tutan değerlerin korunması oldukça kritik bir meseledir. Ayrıca kültürel yabancılaşmanın önüne geçilmesi, milli değerlerin muhafaza edilmesi ve toplumsal amaçların ortak bir zeminde şekillendirilmesi için eğitimin milli bir perspektifle ele alınması şarttır. Eğitimin temel taşlarından biri olan aile yapısının korunması, bu süreçte mutlak surette dikkate alınmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır. Kültür, bilgi ve becerinin temellerinin atıldığı aile ortamının sağlıklı bir yapıya sahip olması, toplumun gelişimi açısından kaçınılmazdır. Bireyler arasında aidiyet ve birliktelik duygusunu güçlendirmek adına sportif, sanatsal ve kültürel alanlarda toplumun ruhuna dokunan mesajların yaygınlaştırılması gereklidir. Eğitim her yaş grubuna hitap eden bir öneme sahiptir; ancak özellikle yetişkin eğitimi ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü aile içerisinde ilk eğitimi verecek olan bireyler yetişkinlerdir. Bununla birlikte eğitimin yaygınlaştırılması da toplum açısından değerli bir adımdır. Bu süreç hem fırsat eşitliğini sağlama hem de toplumsal kalkınmanın tüm bireylerle birlikte gerçekleşmesi açısından büyük anlam kazanmaktadır (Şirin, 2023).

1.5.1. Sosyal Bütünleşmeyi Engelleyici Faktörler

Toplumun sürekliliğini sağlayan ve dengeli bir yapının oluşmasına katkı sunan sosyal bütünleşme, bir dizi önemli unsurun bir araya gelmesiyle gerçekleşir. Bu unsurlar arasında toplumun bir bütün olarak işleyişini düzenleyen devamlılık, uyum ve organizasyon gibi faktörler yer alır. Ancak bu unsurların toplumsal yapı içerisinde varlığını sürdürmesi ve etkin bir şekilde işlerlik kazanması kolay bir süreç değildir; ciddi çaba ve dikkat gerektirir. Sosyal yapı, genel anlamda toplumda yaşayan bireylerin ortak bir düşünce, anlayış veya değerler etrafında birleşmesiyle şekillenir. Bu bağlamda sosyal bütünleşme, yalnızca belli bir homojenlik veya durağanlık durumundan ibaret

değildir. Aksine, farklı birey ve grupların uyum yakalayarak bir araya gelmesi, yani çeşitlilik içerisindeki ahenkle bütünleşmesi anlamını taşır. Eğer bu bütünleşme gerçekleşmezse, toplumda sosyal parçalanma dediğimiz olgu ortaya çıkar ki bu durum, bireyler arasındaki birliktelik ve ortak yaşam duygusunun kaybına neden olur. Sonuç olarak, toplumsal bağların kopması toplumun varlığını sürdürebilmesi açısından ciddi bir tehdit oluşturur ve gelecekte sağlıklı bir toplumsal yapı inşa edilmesini son derece güçleştirir (Gürsel 2011)

“İnsan haklarına saygılı olma amacının tersine, ülke iç ve dış işlerinde müdahale amacıyla kullanılması,

Toplumdaki grupların sıra dışı olmasından kaynaklı kitleselleştirme,

İyi niyet ve düzenin sağlanamaması,

Kavram da anlam karmaşasının yaşanması,

Kültür ve değerleri toplumla içselleştirememe,

Grup menfaati yerine ben duygusunun hissedilmesi,

Değerler yerine ırkçılık düşüncesinin hâkim olması,

Gruplaşmaya mahal verecek Şekilde ortaya çıkan ırkçılık cinsiyet ayrımı,

Kendinden olmayanı grup dışında ilan etme ("ötekini" dışlama),

Bireysel kimliğin sadece hukuki olarak ele alınması” (Aslantürk, 1999)

Spor ve Sosyal Bütünleşme

Sporun insan hayatı üzerindeki olumlu etkilerinden biri olarak kabul edilen sosyal bütünleşme, bireyin yaşamına derin bir anlam kazandırmakta ve aynı zamanda sosyal rollerini hem yerine getirebilmesine hem de bu rolleri içselleştirerek benimsemesine olanak tanımaktadır. Bu süreç, kişinin çevresiyle uyum içinde hareket etmesini kolaylaştırırken, toplumla daha sağlıklı ve güçlü bir bağ kurmasına da zemin hazırlamaktadır (Top ve Türkmen, 2021). Spor faaliyetlerine katılımın artması, yalnızca bireyin zihinsel ve fiziksel sağlığını olumlu yönde etkilemekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda birçok sosyal dinamiğin harekete geçmesine de olanak tanımaktadır. Bu süreç, bireylerin yeni sosyal grupların bir parçası haline gelmesini, toplum içinde farklı bir statü kazanmasını ve genel anlamda sosyalleşme oranlarının artış göstermesini desteklemektedir. Spor, bu yönüyle hem bireysel hem de toplumsal düzeyde faydalı etkiler yaratan çok yönlü bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır (Seydioğlu, vd., 2023)

SONUÇ

Uzmanlar her zaman engelli bireylerin sosyal bütünleşmesinde eksikliğinin varlığını göz önünde bulundurmuş ve spor faaliyetlerinin bunda olumlu etki yaratacağını varsaymışlardır (Le Clair, 2011; Kiuppis, 2018).

Ramazanoğlu ve arkadaşları (2005), sporun sosyal bütünleşmedeki önemine dikkat çekerek, sporun sosyal, fiziksel ve zihinsel faydaların yanı sıra kolektif eylemi, aynı hedefe yönelik çabalamayı ve yüksek ahlaki güce ulaşmayı da teşvik ettiğini açıklayarak, bunun kazançlı olacağını belirtmişlerdir.

Spor, bireylerin sosyal bütünleşme süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal bütünleşme, bireylerin sosyal ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürme yeteneklerini geliştirmekte, dolayısıyla toplumsal uyum ve dayanışmayı artırmaktadır. Uzun'un çalışmasında, spor branşlarının sosyalleşme üzerindeki etkileri incelenmiş ve voleybol, futbol gibi takım sporlarının, bireysel sporlara kıyasla daha yüksek sosyal bütünleşme sağladığı tespit edilmiştir (Uzun, 2022). Bu durum, sporun sosyal bir etkinlik olarak bireyler arasında etkileşimi artırma potansiyelini göstermektedir.

Hacıcaferoğlu ve arkadaşlarının araştırmasında, capoeira gibi geleneksel sporların sosyal bütünleşmeye katkısı incelenmiştir. Çalışma, capoeira'nın katılımcılar arasında sosyal ilişkilerin güçlenmesine yardımcı olduğunu ortaya koymuştur (Hacıcaferoğlu vd., 2017). Bu bulgu, sporun sadece fiziksel gelişim değil, aynı zamanda sosyal gelişim açısından da önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Polat ve arkadaşları, kişilik tipleri ile sosyal bütünleşme düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyerek, kişilik özelliklerinin spor ortamındaki sosyal etkileşimleri nasıl şekillendirdiğini göstermiştir (Polat vd., 2019). Bu bağlamda, sporun bireylerin sosyal becerilerini geliştirmedeki rolü daha da belirginleşmektedir. Seydioğlu ve arkadaşları, yüz yüze eğitim alan spor bilimleri öğrencileri ile uzaktan eğitim alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeylerini karşılaştırmış ve yüz yüze eğitimin sosyal etkileşimi artırdığı sonucuna varmıştır (Seydioğlu vd., 2023). Bu sonuç, sporun sosyal bütünleşme üzerindeki etkisinin eğitim yöntemleriyle de bağlantılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Hacıcaferoğlu'nun başka bir çalışmasında, spor etkinliklerine katılımın bireylerin sosyal ilişkilerini geliştirdiği ve özgüvenlerini artırdığı belirtilmiştir (Hacıcaferoğlu, 2019). Bu durum, sporun sosyal gelişim üzerindeki olumlu etkilerini pekiştirmektedir. Kurtipek'in araştırmasında, spor kulüplerinin sosyal bütünleşme üzerindeki etkileri ele alınmış ve spor kulüplerinin bireyler arasında sosyal bağları güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Kurtipek, 2019). Spor kulüpleri, bireylerin bir araya gelerek ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmelerini sağlamakta ve bu da sosyal bütünleşmeyi artırmaktadır. Yazıcı ve arkadaşları, sporcuların algıladıkları sosyal destek düzeylerini inceleyerek, sosyal destek algısının sporcuların sosyal ilişkileri üzerindeki etkisini ortaya koymuştur (Somoğlu, 2022). Bu bulgular, sporun sosyal destek mekanizmaları aracılığıyla bireyler arası ilişkileri güçlendirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, spor, bireylerin sosyal bütünleşme süreçlerini

olumlu yönde etkileyen önemli bir araçtır. Spor etkinlikleri, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmekte, sosyal ilişkilerini güçlendirmekte ve toplumsal uyumu artırmaktadır. Bu bağlamda, sporun sosyal hizmetler ve sosyal bilimler alanında daha fazla araştırılması, toplumsal faydalarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, A. (2015). Sosyal bütünleşme bağlamında kutlu doğum faaliyetleri. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 101-126.
- Akbolat, A. (2016). I. Uluslararası engellilik ve din sempozyumu. *Mizanül-Hak: İslami İlimler Dergisi*, (2), 135-142.
- Aslantürk, Z., & Amman, T. (1999). *Sosyoloji*. İstanbul, Türkiye: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Aslantürk, Z., & Amman, T. (2020). *Sosyoloji: Kavramlar, kurumlar, süreçler, teoriler* (12. bs.). İstanbul, Türkiye: Çamlıca Yayınları.
- Atay, M. (1995). Engelli bireylerde benlik gelişiminde spor etkinliklerinin önemi. *Uluslararası Engellilerde Spor Eğitimi Sempozyumu*. Antalya, Türkiye: G.S.G.M. Spor Eğitimi Daire Başkanlığı.
- Ayhan, B., & İlhan, E. L. (2021). Türkiye'de spor bilimi alanında bedensel engelli bireylere yönelik yapılan makalelerin içerik analizi (2015-2020). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 672-686.
- Balcı, A. (2000). *Örgütsel sosyalleşme: Kuram strateji ve taktikler*. Ankara, Türkiye: Pegem Yayıncılık.
- Baykan, Z. (2000). Özürlülük, engellilik, sakatlık nedenleri ve korunma. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 9(9), 7-8.
- Bayram, K., & Aydınalp, H. (2021). Sosyal bütünleşme ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik, güvenirlik çalışması. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(26), 110-133.
- Bulut, İ. (2015). Kader-engellilik ilişkisine kelami bir yaklaşım. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 20-51.
- Ceylan, M., Sukan, H. D., & Akyüz, Y. F. (2021). Beden eğitimi ve spor dersi alan öğrencilerde benlik saygısı ile sosyal bütünleşme arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 20-32.
- Çınarlı, S., & Ersöz, G. (2010). Engellilere yönelik spor hizmetlerinin gelişimi açısından sponsorluk ve vergisel düzenlemelere ilişkin öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 141-156.
- Doğru, Ç. (2023). 1739 sayılı milli eğitim temel kanunu maddelerinin sosyal, kültürel bütünleşme bağlamında analizi. *Din Sosyolojisi Araştırmaları*, 3(5), 59-81.
- Ekici, S., Çolakoğlu, T., & Bayraktar, A. (2011). Dağcılık sporuyla uğraşan bireylerin bu spora yönelme nedenleri üzerine bir araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2).

- Ergun, N., Algun, C., & Dolunay, N. (1990). Engellilerde spor yaklaşımı. Spor Şurası Bildirileri. Ankara, Türkiye: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Erkal, M. ve diğerleri. (1998). Sosyolojik açıdan spor (3. bs.). İstanbul, Türkiye: Der Yayınları.
- Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (1989). Sosyal psikoloji (A. Dönmez, Çev.). İstanbul, Türkiye: Ara Yayıncılık.
- Gül Karakurt, A. (2017). Zihinsel engellilerin sosyalleşmede sportif aktivitelerin etkisi (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Günaydın, B., Mirzeoğlu, N., & Acar, H. (2019). Zihin engelliler beden eğitimi dersi içerik ve uygulamalarının değerlendirilmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(1), 235-242. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-470414>
- Gürsel, M. (2011). Eğitime ilişkin çeşitlemeler. Konya, Türkiye: Eğitim Yayınevi.
- Hacıcaferoğlu, S. (2019). Spor etkinliklerinin sporcu öğrencilerin özgüvenlerine yönelik olan katkısını bazı değişkenlere göre incelenmesi. International Journal of Social Humanities Sciences Research, 6(43), 3020-3027. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1447>
- Hacıcaferoğlu, S., Hacıcaferoğlu, B., Kayhan, R., & Doğanay, G. (2017). Examining the effect of capoeira on socialization in terms of some variables. International Journal of Sport Exercise & Training Sciences, 206-213. <https://doi.org/10.18826/useeabd.331045>
- Han, M. (2022). Oyun, spor ve fiziki etkinlikler derslerine katılan engelli öğrencilerin sosyal becerileri ve sosyal davranışlarının akran reddi açısından öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Işık Afacan, M. (2023). Engellilik ve spor sosyolojisi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 1112-1122. <https://doi.org/10.38021/asbid.1374370>
- Kabasakal, K. (2007). Zihinsel engellilik, zihinsel, ruhsal, duygusal engellilik. Konya, Türkiye: Lokomotif Medya.
- Kara, E., Beyazoğlu Bacı, G., & Tatar, S. T. (2020). Fiziksel engelli sedanter bireyler ile aktif spor yapan fiziksel engelli bireylerin yaşam doyum düzeylerinin karşılaştırılması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 5(2), 154-165. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.643966>
- Kınalı, G. (2003). Zihin engellilerde beden-resim-müzik eğitimi. A. Kulaksızoğlu (Ed.), Farklı gelişen çocuklar içinde. İstanbul, Türkiye: Epsilon Yayınları

- Küçükali, A. (2014). Engellilere uygulanan sosyal politikaların değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 59-86.
- Kurtipek, S. (2019). Spor kulüplerine üye bireylerin spor kulübü kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir metafor analizi çalışması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 209-145. <https://doi.org/10.33689/spormetre.474481>
- Özer, D. (2001). Engelliler için beden eğitimi ve spor. Ankara, Türkiye: Nobel Yayın Dağıtım.
- Polat, E., Akoğlu, H., & Üzümlü, H. (2019). Sporda sosyal bütünleşme düzeyi ile kişilik tipleri arasındaki ilişkiler ve etkileşimler. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 233-249. <https://doi.org/10.33689/spormetre.633004>
- Şahin, H. M. (2002). Beden eğitimi ve sporda temel kavramlar sözlüğü. Ankara, Türkiye: Nobel Yayın Dağıtım.
- Seyyar, A. (2015). Dünyada ve Türkiye'de engelli dostu politikalar. İstanbul, Türkiye: Rağbet Yayınları.
- Somoğlu, M. (2022). Sporcu öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi. *Rol Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 40-52. <https://doi.org/10.29228/roljournal.56789>
- Tatar, Y. (1997). Özürlüler ve spor. İstanbul, Türkiye: Fiziksel Engelliler Vakfı.
- Tekin, A., & Kaldırımcı, M. (2008). Rekreatif fiziksel egzersizin seçilmiş fiziksel ve fizyolojik parametrelere etkisi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 32-38.
- Temel, G., & Yıldız, T. (2020). Spor yapan ve yapmayan bedensel engelli bireylerin benlik saygısı ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(25), 3672-3689. <https://doi.org/10.26466/opus.652854>
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye giriş* (4. bs.). Ankara, Türkiye: Feryal Matbaası.
- Turgut, M., & Feyzioğlu, B. (2014). Türkiye'de engelliler için sosyal politika uygulamaları. İstanbul, Türkiye: Seçkin Yayıncılık.
- Türkmen, M., Kul, M., & Genç, E. (2013). Engelli bireylerin sportif aktivitelere katılım düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(12), 1281-1293.
- Uğurlu, F. M., & Bostancı, Ö. (2017). Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin stres ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3, 425-435.
- Yalçın, İ. (2019). *Spor sosyolojisi* (2. bs.). Ankara, Türkiye: Fit Yayınevi.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve spor*. Ankara, Türkiye: Topkar Matbaacılık.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. bs.). Ankara, Türkiye: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S., & Tüfekçioğlu, E. (2008). Beden eğitimi ve sporda sosyal alanlar kongresi bildiriler kitabı. Ankara, Türkiye: Bağırhan Yayınevi.

9.BÖLÜM

PİCKLEBALL SPORUNUN KÜRESEL YAYGINLAŞMASI VE SPOR YÖNETİMİ BAĞLAMINDAKİ YERİ

Sinan DEMİRCİ¹, Mustafa DEMİR²

¹ Arş. Görevlisi.; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0002-6061, sidemirci@gelisim.edu.tr

² Arş.Görevlisi.; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0001-7625-9965, mudemir@gelisim.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde spor, sadece rekabet ve performans odaklı bir etkinlik olmaktan çıkarak, bireylerin fiziksel aktiviteye katılımını teşvik eden, sosyal etkileşimi güçlendiren ve yaşam kalitesini artıran önemli bir olgu haline gelmiştir. Özellikle rekreatif sporlar, her yaştan bireyin spor yapmasını kolaylaştıran ve geniş kitlelere hitap eden yapılarıyla giderek daha fazla ilgi görmektedir. Son yıllarda dünya genelinde hızla yaygınlaşan ve popülerliği artan spor dallarından biri olan pickleball, eğlence ve fiziksel aktivitenin birleştiği, düşük sakatlık riski ve kolay öğrenilebilir yapısıyla dikkat çeken bir spor dalıdır. Tenis, badminton ve masa tenisinin dinamiklerini birleştiren bu spor, basit kuralları ve erişilebilirliği sayesinde farklı yaş gruplarından bireylerin rahatlıkla katılabileceği bir oyun olarak öne çıkmaktadır.

Pickleball'un bu hızlı yayılım süreci, sadece bireysel spor alışkanlıkları açısından değil, aynı zamanda spor yönetimi perspektifinden de incelenmesi gereken önemli bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sporun organizasyonel yapısı, spor etkinliklerinin yönetimi, federasyonlaşma süreci, sponsorluk mekanizmaları ve medya desteği gibi unsurlar, bir spor dalının sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Pickleball'un dünya çapında hızla büyümesi, spor yönetimi alanında başarılı uygulamaların incelenmesini ve bu süreçlerin nasıl yönetildiğinin analiz edilmesini gerektirmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, pickleball sporunun yaygınlaşma sürecini ve spor yönetimi açısından taşıdığı potansiyeli incelemektir. Çalışmada, pickleball'un ortaya çıkışı ve dünya genelindeki gelişimi ele alınarak, bu sporun hangi dinamikler doğrultusunda geniş kitlelere ulaştığı analiz edilecektir. Bunun yanı sıra, spor yönetimi bağlamında pickleball'un organizasyonel yapısı, etkinlik yönetimi süreçleri, federasyonlaşma ve kurumsallaşma süreci, sponsorluk ve medya stratejileri gibi konular detaylandırılacaktır. Bu çalışma aynı zamanda, Türkiye'de pickleball'un mevcut durumunu ve gelecekte nasıl bir yol haritası izlenebileceğini de tartışmayı amaçlamaktadır. Dünya genelinde popülerliği artan bu sporun Türkiye'de nasıl yaygınlaşabileceği, hangi yönetim stratejilerinin benimsenmesi gerektiği ve yerel spor politikalarıyla nasıl entegre edilebileceği gibi konular da ele alınacaktır.

Çalışmanın önemi, pickleball'un hem rekreatif hem de organizasyonel düzeyde büyüyen bir spor dalı olması gerçeğine dayanmaktadır. Bu spor, gençlerden yaşlılara kadar geniş bir katılımcı kitlesine hitap etmesi nedeniyle, spor yönetimi açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Ayrıca, sporun düşük maliyetli altyapıya sahip olması, bireylerin kolay erişim sağlayabilmesi ve sosyal bağları güçlendiren yapısıyla modern spor politikaları açısından dikkate değer bir model sunmaktadır. Bu çalışma, spor yöneticileri, antrenörler,

akademisyenler ve politika yapıcılar için önemli çıkarımlar sunmayı hedeflemektedir. Pickleball'un dünya genelindeki yayılımı ve yönetim stratejileri, Türkiye'de ve diğer ülkelerde uygulanabilecek iyi örnekler sunabilir ve sporun gelecekteki gelişim sürecine ışık tutabilir. Özellikle üniversiteler, belediyeler ve spor organizasyonları için bu sporun bir rekreatif faaliyet olarak nasıl entegre edilebileceği ve spor politikalarına nasıl katkı sağlayabileceği gibi konular, çalışmanın önemli sonuçlarından biri olacaktır.

Pickleball'un küresel ölçekte büyümesini ve spor yönetimi bağlamında sahip olduğu potansiyeli anlamak açısından kapsamlı bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. Pickleball'un hem bireysel hem de organizasyonel düzeyde nasıl daha sürdürülebilir hale getirilebileceği konusunda ortaya konan analizler, spor bilimleri alanında yeni araştırmalara ve uygulamalara yön verebilir.

Pickleball'un Temel Kuralları ve Oynanışı

Pickleball, tenis, badminton ve masa tenisinin birleşiminden doğmuş, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük bir hızla yaygınlaşan bir raket sporudur. Küçük bir sahada oynanması, basit kurallara sahip olması ve her yaş grubuna hitap eden yapısı sayesinde popülerliği giderek artmaktadır. Pickleball, genellikle tenis kortunun üçte biri büyüklüğündeki bir sahada oynanır ve plastik bir topun raketle ağ üzerinden karşı sahaya gönderilmesi esasına dayanır. Oyun, bireysel ya da çiftler halinde oynanabilir ve belirli kurallar çerçevesinde yönetilir (USA Pickleball, 2023).

Pickleball sahası, 6.1 metre genişliğinde ve 13.4 metre uzunluğundadır. Kort üzerinde iki servis bölgesi ve ağın önünde "mutfak bölgesi" olarak adlandırılan özel bir alan bulunur. Mutfak bölgesi (non-volley zone - NVZ), oyuncuların vole vuruşları yapmalarının yasak olduğu bir alandır. Pickleball, tenis ve badminton gibi sporlarla benzerlik taşısa da, kendine özgü servis ve oyun kurallarına sahiptir. Oyuncular servis atarken topu alt kısımdan vurarak çapraz olarak rakip sahaya göndermelidir. Servis sırasında topun fileye çarpıp rakip sahaya geçmesi durumunda, servis tekrar edilebilir. Pickleball'un en temel kurallarından biri "Two-Bounce Rule" olarak bilinen iki zıplama kuralıdır. Bu kurala göre, servis atan oyuncunun topu rakip sahaya göndermesinin ardından, alıcı oyuncunun topun yere sekmesine izin vermesi gerekir. Aynı şekilde, servis atan taraf da rakibin gönderdiği topun sekmesini beklemelidir. Bu süreç tamamlandıktan sonra oyuncular topu havadan vurabilirler.



Resim 1. Pickleball Sahası

Pickleball'un en dikkat çekici kurallarından biri mutfak bölgesi kuralıdır. Oyuncular, mutfak bölgesinde vole vuruşu yapamazlar ve eğer vole vuruşu sırasında bu bölgeye adım atarlarsa hata yapmış sayılırlar. Ancak, top yere sekerek mutfak bölgesine düşerse, oyuncular burada vuruş yapabilirler. Bu kurallar, oyunun hızını dengede tutarak, oyuncuların ani ve agresif file oyunları yapmasını engellemektedir (Jones & Smith, 2022). Pickleball oyununda puanlama sistemi de kendine özgüdür. Oyuncular yalnızca servis kullandıkları zaman sayı kazanabilirler. Standart oyunlar genellikle 11 puana kadar oynanır, ancak bir oyuncunun en az iki puan farkla önde olması gerekmektedir. Resmi turnuvalarda 15 veya 21 puana kadar oynanan maçlar da bulunmaktadır. Çiftler oyununda servis hakkı önce sağdaki oyuncuya verilir ve takım içindeki diğer oyuncuya geçmeden önce servis atan oyuncunun hata yapması gerekir. Sayı kaybedildiğinde servis hakkı rakip takıma geçer (Pickleball Canada, 2022).

Pickleball oynarken başarılı olmak için stratejik düşünmek önemlidir. Oyuncular genellikle "dink" adı verilen, topun fileye yakın bir noktaya düşmesini sağlayan yumuşak vuruşları tercih ederler. Bu teknik, rakibin agresif vole vuruşlarını engellemek için oldukça etkilidir. "Third Shot Drop" stratejisi ise, servis atan tarafın üçüncü vuruşunda topu yumuşak bir şekilde rakip sahaya düşürerek oyunu dengelemeye çalışmasını içerir. Bunun yanı sıra, oyuncuların doğru pozisyon alması ve fileye yakın durarak avantaj sağlaması da oyunun önemli bir parçasıdır. Ancak, mutfak bölgesinde fazla vakit geçirmek hızlı vuruşlara maruz kalma riskini artırabilir (USA Pickleball, 2023).

Pickleball, basit kuralları ve stratejik yapısıyla her yaştan ve seviyeden oyuncunun kolayca öğrenebileceği bir spordur. Servis kuralları, mutfak bölgesi kısıtlamaları, iki zıplama kuralı ve sayı sistemi gibi temel unsurlar oyunun rekabetçi ve eğlenceli olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda, Pickleball'un

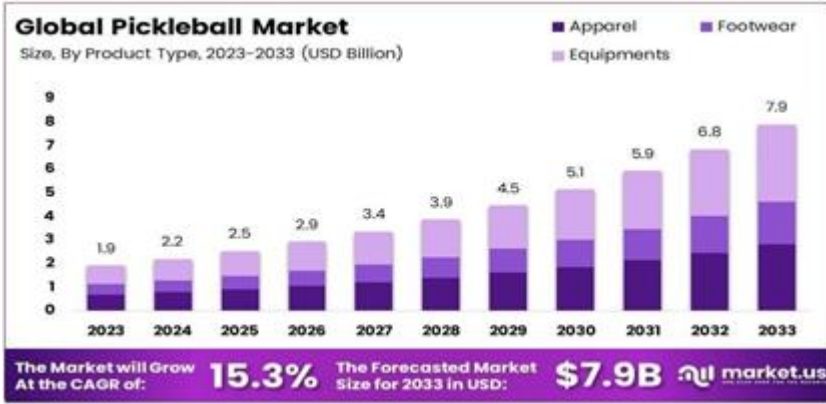
hızla yaygınlaşması, oyuncuların farklı taktikler geliştirmesine ve oyunu daha stratejik bir şekilde oynamasına olanak tanımaktadır.

Pickleball'un Küresel Yaygınlaşması ve Gelişimi

Pickleball, başlangıçta sadece ABD'de popüler olan bir oyunken, son yıllarda küresel ölçekte hızla yayılmıştır. USA Pickleball Association (USAPA) ve International Federation of Pickleball (IFP) gibi kuruluşların çalışmaları sayesinde sporun kurumsallaşma süreci hızlanmış ve uluslararası turnuvalar organize edilmeye başlanmıştır (IFP, 2023). ABD'de pickleball'un yaygınlaşmasını sağlayan en önemli faktörlerden biri, özellikle 50 yaş ve üzeri bireyler için ideal bir aktivite olmasıdır. Düşük sakatlık riski, kolay öğrenilebilir kuralları ve fiziksel kondisyonu koruyucu etkileri sayesinde, pickleball yaşlı yetişkinler için en uygun rekreatif spor dallarından biri olarak görülmektedir (Gillett et al., 2021). Bununla birlikte, gençler ve üniversite öğrencileri arasında da giderek daha fazla ilgi gören bu spor, birçok üniversitenin spor programına dâhil edilmiştir (Jones & Smith, 2022).

Pickleball'un ABD'deki hızlı büyüme süreci, bu sporun küresel ölçekte de yayılmasını tetiklemiştir. İlk olarak 1970'li yıllarda rekabetçi bir spor haline gelen pickleball, 1984 yılında USA Pickleball Association (USAPA)'nın kurulmasıyla organizasyonel bir yapıya kavuşmuş ve kuralları resmî olarak belirlenmiştir (Barnes, 2021). 2000'li yıllara gelindiğinde ise, sporun yaygınlaşması başta ABD ve Kanada olmak üzere farklı ülkelerde hız kazanmıştır. Avrupa'da İngiltere, Almanya, Fransa ve İspanya gibi ülkeler pickleball için ulusal federasyonlar kurarak turnuvalar düzenlemeye başlamış, Almanya'da gerçekleştirilen ilk uluslararası pickleball turnuvası, Avrupa'daki ilgiyi artıran önemli bir adım olmuştur (European Pickleball Federation, 2023).

Asya kıtasında ise Japonya, Çin ve Hindistan gibi ülkelerde pickleball hızla yayılmakta, spor tesislerinde ve okul müfredatlarında yer almaktadır (Asian Pickleball Confederation, 2023). Türkiye'de ise pickleball henüz yeni tanınmaya başlayan bir spor dalıdır. Ancak, belediyeler, üniversiteler ve spor organizasyonları tarafından yapılan tanıtım faaliyetleri sayesinde bu sporun daha geniş kitlelere ulaşması hedeflenmektedir. Özellikle rekreatif spor etkinlikleri kapsamında düzenlenen turnuvalar, pickleball'un bilinirliğini artırmakta ve farklı yaş gruplarından bireylerin bu spora yönelmesini sağlamaktadır (Öztürk & Kaya, 2023). Küresel çapta hızla büyüyen pickleball, sağladığı sosyal ve fiziksel faydalar sayesinde daha fazla ülkede kabul görmekte ve gelecekte olimpiik bir spor dalı haline gelme potansiyeli taşımaktadır.



Resim 2. Pickleball Market

Pickleball ve Spor Yönetimi

Pickleball'un hızlı büyümesi, spor yönetimi açısından da dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Özellikle federasyonlaşma süreci, sponsorluk çalışmaları, medya desteği ve spor politikaları, bu sporun sürdürülebilirliğini sağlamak açısından önemli unsurlardır. USA Pickleball ve IFP gibi kuruluşların çalışmaları sayesinde, pickleball'un uluslararası standartları belirlenmiş ve resmi turnuvaların sayısı giderek artmıştır (USA Pickleball, 2023). Ayrıca, spor yönetimi bağlamında pickleball'un yaygınlaşmasını etkileyen faktörlerden biri de altyapı yatırımlarıdır. Tenis kortları veya açık alanlar kolaylıkla pickleball sahalarına dönüştürülebilmekte, bu da sporun yaygınlaşmasını kolaylaştırmaktadır. Belediyeler ve özel spor tesisleri tarafından desteklenen projeler sayesinde pickleball'un, diğer raket sporları kadar geniş bir katılımcı kitlesine ulaşması hedeflenmektedir (Sørensen et al., 2021). Pickleball'un hızla yaygınlaşan bir spor dalı olması, hem bireysel düzeyde hem de spor yönetimi açısından dikkate değer bir gelişmedir. Bu sporun rekreatif ve profesyonel düzeyde büyüme potansiyeli, spor bilimleri ve yönetimi alanında yeni araştırmalar yapılmasını gerekli kılmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalar, pickleball'un daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacak stratejileri belirlemeye ve bu sporun yönetsel süreçlerini daha iyi anlamaya katkıda bulunacaktır.

Pickleball'un hızlı yayılımı, spor yönetimi açısından çeşitli fırsatlar ve zorluklar barındırmaktadır. Öncelikle, bu spor dalının küresel organizasyonları ve federasyonları tarafından belirlenen kurallar, ligler ve turnuvalar, spor yönetiminin etkin planlanmasını gerektirmektedir. Uluslararası Pickleball Federasyonu (IPF), sporun Olimpiyat Oyunları'na dahil edilmesi yönünde çalışmalar yürütmektedir ve 2032 Olimpiyatları'nda resmî bir branş olabilmesi için organizasyonel yapının güçlendirilmesi hedeflenmektedir (International Pickleball Federation, 2023).

Pickleball'un spor yönetimi açısından değerlendirilmesi gereken başlıca konular şunlardır:

Organizasyonel Yapı ve Federasyonlar: Pickleball'un ulusal ve uluslararası federasyonlar aracılığıyla düzenlenmesi, kuralların standartlaştırılması ve organizasyonların verimli yönetilmesi gerekmektedir.

Sporun Finansmanı ve Sponsorluk: Pickleball'un profesyonelleşmesi için spor markalarının, medya kuruluşlarının ve sponsorlukların rolü büyüktür. Nike, Wilson ve Adidas gibi büyük markalar pickleball ekipmanları üretmeye başlamış ve profesyonel liglere yatırım yapmaktadır (Jones, 2022).

Spor Tesisleri ve Altyapı: Pickleball'un yaygınlaşabilmesi için spor tesislerinde uygun sahaların inşa edilmesi ve halkın erişimine açılması gerekmektedir. Özellikle belediyeler ve spor federasyonları, pickleball'un toplumda yaygınlaşmasına yönelik altyapı çalışmaları yürütmelidir.

Eğitim ve Antrenörlük: Pickleball'un gelişimi için antrenör yetiştirme programları ve eğitim sistemlerine entegrasyonu büyük önem taşımaktadır. Spor bilimleri fakülteleri, antrenör eğitimi programlarına pickleball'u dahil ederek yeni nesil antrenörlerin yetişmesini sağlamalıdır.

Türkiye'de Pickleball Sporunun Mevcut Durumu

Pickleball, Türkiye'de henüz yeni tanınan bir spor dalı olmasına rağmen, son yıllarda bazı spor kulüpleri ve üniversiteler tarafından benimsenmeye başlanmıştır. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde spor tesislerine pickleball sahalarının eklenmesi ve amatör turnuvaların düzenlenmesi, bu sporun bilinirliğini artırmaktadır (Kaya & Yılmaz, 2023). Ancak, Türkiye'de pickleball'un yaygınlaşması için aşağıdaki adımların atılması gerekmektedir:

Resmî Bir Federasyonun Kurulması: Türkiye'de pickleball'un gelişimini hızlandırmak için bir spor federasyonunun kurulması ve uluslararası federasyonlarla iş birliği yapılması gerekmektedir.

Yerel Yönetimlerin Desteği: Belediyeler ve spor bakanlığı, pickleball sahalarının yaygınlaştırılması ve halka açık turnuvaların düzenlenmesi için teşvik sağlamalıdır.

Üniversitelerde Spor Kulüplerinin Açılması: Üniversitelerde pickleball kulüplerinin açılması, genç bireylerin bu sporla tanışmasını sağlayacak ve sporun geleceğini şekillendirecektir.

Medya ve Sosyal Medya Kullanımı: Pickleball'un tanıtımı için televizyon programları, sosyal medya kampanyaları ve influencer desteği gibi modern pazarlama yöntemlerinden yararlanılmalıdır.

Pickleball, dünya genelinde hızla büyüyen ve spor yönetimi açısından önemli bir yere sahip olan bir spor dalıdır. ABD'den başlayarak Avrupa ve

Asya'ya yayılan bu spor, düşük maliyetli ekipman ihtiyacı, her yaşa hitap etmesi ve kolay öğrenilebilir yapısıyla geniş bir kitleye ulaşmıştır. Türkiye'de pickleball henüz gelişim aşamasında olmasına rağmen, uygun altyapı yatırımları, eğitim programları ve federasyonlaşma süreçleri ile bu sporun daha geniş kitlelere yayılması mümkündür.



Resim 3. Dünya Pickleball Günü İstanbul Etkinliği

Pickleball'un spor yönetimi açısından değerlendirildiğinde, organizasyonel yapı, sponsorluklar, spor tesisleri ve antrenörlük gibi temel bileşenlerin sporun profesyonelleşmesi açısından kritik olduğu görülmektedir. Gelecekte pickleball'un Olimpiyat Oyunları'na dahil edilmesi ve profesyonel liglerin yaygınlaşması, sporun küresel gelişimini belirleyen en önemli faktörlerden biri olacaktır.

Spor Yönetimi Açısından Pickleball

Pickleball, 1965 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilen ve tenis, badminton ve masa tenisi gibi sporların birleşiminden türeyen bir raket sporudur (Burbach, 2021). Son yıllarda hızla popülerlik kazanarak global çapta genişleyen pickleball, spor yönetimi açısından dikkate değer bir potansiyel sunmaktadır. Hem profesyonel hem de amatör seviyelerde oynanan bu spor, özellikle erişilebilirliği ve sosyal etkileşim olanaklarıyla öne çıkmaktadır (Ferguson & King, 2022). Bu bağlamda, spor yönetimi uygulamaları açısından pickleball'un organizasyonel yapısı, kaynak yönetimi ve sürdürülebilirlik stratejileri gibi unsurların derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Pickleball, son yıllarda sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, dünya çapında hızlı bir büyüme kaydetmiştir. 2020'de ABD'de pickleball oynamaya başlayanların sayısı yaklaşık 4 milyon iken, 2022 yılı itibarıyla bu sayı 8

milyona ulaşmıştır (USA Pickleball, 2023). Bu artış, spor yönetimi açısından önemli fırsatlar ve zorluklar yaratmaktadır. Sportif organizasyonlar, kulüpler ve federasyonlar, bu hızlı büyüme karşısında uygun altyapı, etkinlik yönetimi ve pazarlama stratejileri geliştirmek zorundadırlar. Ayrıca, pickleball'un sosyal boyutları, topluluklar arasındaki etkileşimi güçlendiren bir ortam sunduğundan, spor yöneticileri için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir (Johnson, 2021).

Pickleball'un popülaritesinin artmasıyla birlikte, sporun oynanabileceği uygun alanların artırılması ve mevcut altyapının geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Spor yöneticilerinin, özellikle yerel yönetimlerle işbirliği yaparak, bu sporu destekleyecek altyapı yatırımlarını planlamaları önemli bir konudur. Çeşitli kamu ve özel sektör işbirlikleri, bu süreçte kritik bir rol oynamaktadır (Meyer & Lutz, 2020). Ayrıca, pickleball'un düşük maliyetli ekipman gereksinimi, bu sporun daha geniş bir kitlenin erişimine sunulmasını sağlamaktadır. Bu durum, özellikle düşük bütçeli spor organizasyonlarının yönetilmesinde avantajlar sunarken, aynı zamanda sosyal sorumluluk projeleriyle bağlantılı olarak sürdürülebilirlik alanında da fırsatlar yaratmaktadır.

Pickleball'un spor yönetimi açısından en önemli fırsatlarından biri de sürdürülebilirliktir. Genişleyen bir spor ağı, çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik hedeflerini destekleyebilir. Örneğin, topluluk merkezlerinde pickleball turnuvalarının düzenlenmesi, yerel kalkınmaya katkıda bulunabilir ve toplumsal katılımı artırabilir (Smith et al., 2022). Spor yöneticileri, etkinliklerin çevre dostu olmasına özen göstererek, sürdürülebilir yönetim uygulamalarını hayata geçirebilirler. Pickleball, spor yönetimi açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Hem bireysel hem de toplumsal düzeyde katılımı artıran bu spor, yönetim stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir fırsat sunmaktadır. Altyapı geliştirme, etkinlik yönetimi, pazarlama ve sürdürülebilirlik gibi unsurlar, pickleball'un gelecekteki büyümesinde belirleyici faktörler olacaktır. Spor yöneticilerinin, bu spora yönelik stratejik yaklaşımlar geliştirmeleri, hem ekonomik hem de sosyal açıdan olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Organizasyon ve Etkinlik Yönetimi

Pickleball'un hızla artan popülaritesi, etkinlik ve organizasyon yönetimi alanında önemli bir dönüşüm yaratmaktadır. Spor yöneticileri, etkinliklerin başarılı bir şekilde düzenlenmesi ve yönetilmesi için stratejik bir yaklaşım benimsemek zorundadırlar. Pickleball etkinliklerinin organizasyonu, özellikle yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde genişleyen bir katılım kitlesiyle birlikte daha karmaşık hale gelmektedir (Meyer & Lutz, 2020). Etkinliklerin

düzenlenmesinde dikkate alınması gereken ana unsurlar arasında etkinlik planlaması, kaynak yönetimi, katılımcı deneyimi ve medya ilişkileri bulunmaktadır.

Pickleball etkinliklerinin başarılı bir şekilde düzenlenebilmesi için doğru kaynakların etkili bir biçimde yönetilmesi gerekmektedir. Kaynak yönetimi, finansal, insan gücü ve altyapı unsurlarını kapsar. Etkinlik organizasyonlarında, özellikle gönüllülerin ve profesyonel personelin uygun bir şekilde yönetilmesi önemlidir (Ferguson & King, 2022). Pickleball gibi hızla büyüyen bir sporun organizasyonunda, yeterli sayıda hakem, organizatör ve medya temsilcisinin bulunması, etkinliklerin verimli ve adil bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar. Ayrıca, etkinliklerin uygun bir mekan ve altyapıya sahip olması, katılımcı sayısının artmasıyla doğru orantılı olarak önem kazanmaktadır. Bu noktada, spor yöneticileri, yerel yönetimler ve özel sektörle işbirliği yaparak etkinliklerin düzenlenebilmesi için gerekli olan alanları sağlamalıdır (Smith et al., 2022).

Pickleball etkinliklerinin bir diğer önemli unsuru, katılımcı deneyimi ve etkileşiminin yönetilmesidir. Spor yöneticilerinin, katılımcıların etkinlik boyunca memnuniyetini sağlamak için sosyal etkileşimi teşvik eden unsurlara odaklanmaları gerekmektedir. Katılımcıların sadece rekabetçi düzeyde değil, aynı zamanda sosyal bağlarını güçlendirebileceği bir ortam yaratmak, etkinliklerin başarısını artırır (Burbach, 2021). Etkinliklerde, özellikle yerel toplulukları bir araya getirecek sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, sporun yayılmasına ve toplumsal faydaların artırılmasına olanak sağlar. Bu bağlamda, organizasyonlar, katılımcıların etkinlik dışındaki zamanlarda da etkileşimde bulunabileceği sosyal alanlar oluşturmalıdır (Johnson, 2021).

Pickleball'un büyüyen popülaritesi, etkinliklerin pazarlanmasında da yeni fırsatlar yaratmaktadır. Etkinliklerin tanıtımında, sosyal medya platformları ve dijital pazarlama stratejileri etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Spor organizasyonları, etkinliklerinin hedef kitlesine ulaşabilmek için dijital medya araçlarını etkili bir şekilde kullanarak geniş bir kitleye hitap edebilirler (USA Pickleball, 2023). Ayrıca, medya ilişkileri etkin bir şekilde yönetildiğinde, etkinliklerin izlenebilirliği artar ve sponsorluklar gibi gelir kaynakları sağlanabilir. Etkinliklerdeki sponsorlar ve medya ortaklıkları, organizasyonların finansal sürdürülebilirliğini sağlamak için kritik öneme sahiptir.

Pickleball etkinliklerinin organizasyonu ve yönetimi, spor yöneticileri için birçok fırsat ve zorluk sunmaktadır. Etkinliklerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için etkin bir kaynak yönetimi, katılımcı deneyimi ve medya ilişkileri gereklidir. Pickleball'un popülaritesinin artışı ile birlikte, organizasyonlar için yeni stratejiler geliştirmek ve etkinliklerin büyüklüğünü ve etkileşimini yönetmek büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, etkinlik

yönetimi stratejilerinin sürdürülebilirlik, sosyal etki ve katılımcı memnuniyetini esas alacak şekilde şekillendirilmesi gerekmektedir.

Sponsorluk ve Finansal Yapı

Pickleball'un küresel çapta hızla büyüyen popülaritesi, sponsorluk ve finansal yapı alanında önemli fırsatlar ve zorluklar yaratmaktadır. Sporun, özellikle genç ve geniş bir kitleye hitap etmesi, sponsorluk anlaşmaları ve finansal destekler açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Spor yöneticilerinin, etkinliklerin finansal sürdürülebilirliğini sağlamak için uygun sponsorluk stratejilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Sponsorluklar, yalnızca finansal destek sağlamakla kalmaz, aynı zamanda marka bilinirliği ve toplumsal fayda yaratma açısından da önemli rol oynamaktadır (Meyer & Lutz, 2020).

Pickleball gibi hızla popülerleşen sporlarda, sponsorluk anlaşmaları sporun farklı yönlerini kapsayacak şekilde çeşitlenebilir. Bu sporda, sponsorluklar genellikle turnuvalar, ligler, kulüpler veya profesyonel oyuncular üzerinden yapılmaktadır (Ferguson & King, 2022). Sponsorluk anlaşmalarında, markaların hedef kitleleriyle etkileşimde bulunma isteği büyük rol oynamaktadır. Pickleball'un genişleyen izleyici kitlesi, özellikle genç yetişkinler ve orta yaş grubundaki bireyler arasında popüler olması, markaların bu spora olan ilgisini artırmaktadır. Ayrıca, sponsorlukların yalnızca finansal boyutuyla değil, aynı zamanda marka imajı ve sosyal sorumluluk projeleriyle de ilişkilendirilmesi önemlidir (Burbach, 2021). Örneğin, çevre dostu markalar veya sağlıklı yaşamı teşvik eden markalar, pickleball gibi sporlarda sponsorluk yaparak kendilerini daha fazla tanıtabilirler.

Pickleball etkinliklerinin finansal yapısı, büyük ölçüde sponsorluk gelirlerine dayanmaktadır. Bununla birlikte, etkinliklerin düzenlenmesi sırasında diğer finansal kaynakların da etkin bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bu finansal kaynaklar arasında katılım ücretleri, bilet satışları, ürün satışları ve medya hakları yer almaktadır. Pickleball organizasyonlarının gelir elde etme stratejileri, etkinliklerin büyüklüğüne ve hedef kitlesine bağlı olarak çeşitlenebilir. Özellikle büyük çaplı uluslararası turnuvalar, medya hakları ve sponsorluklar yoluyla önemli finansal kaynaklar yaratabilirken, yerel etkinliklerde katılım ücretleri ve ürün satışları daha önemli bir rol oynamaktadır (Smith et al., 2022).

Finansal yönetim açısından önemli bir diğer unsur ise etkinliklerin maliyet yapısıdır. Etkinlik organizatörlerinin, etkinliklerin düzenlenmesinde karşılaşacakları maliyetleri doğru şekilde tahmin etmeleri, finansal sürdürülebilirliği sağlamak için kritik öneme sahiptir. Bu maliyetler, mekan kiralama, ekipman temini, hakem ücretleri, pazarlama giderleri ve diğer

operasyonel harcamaları içermektedir. Etkin bir maliyet yönetimi, etkinliklerin kârlılığını artırırken, aynı zamanda organizatörlerin sponsorlara olan güvenini de pekiştirebilir (Johnson, 2021).

Sponsorluk anlaşmalarının başarılı bir şekilde yönetilmesi, spor etkinliklerinin finansal başarısı için önemlidir. Sponsorluk anlaşmalarında, sponsorlara sağlanan faydaların açık bir şekilde tanımlanması ve izlenebilir olması gerekmektedir. Sponsorlukların etkisi, etkinliklerin medya kapsamı, katılımcı sayısı ve izleyici etkileşimi gibi ölçütler üzerinden değerlendirilebilir. Bu metrikler, sponsorlara yatırım getirisi (SROI) konusunda somut veriler sunarak, sponsorların daha fazla yatırım yapmalarını teşvik edebilir (Meyer & Lutz, 2020). Ayrıca, etkinliklerde sponsorların yer alacağı alanların ve görsellerin stratejik olarak konumlandırılması, sponsorluk anlaşmalarının etkinliğini artıracaktır.

Pickleball gibi hızla gelişen bir sporun sponsorluk ve finansal yapısı, spor yöneticileri için büyük fırsatlar yaratmaktadır. Sponsorluk stratejilerinin doğru bir şekilde tasarlanması ve finansal kaynakların etkin yönetimi, pickleball etkinliklerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için kritik öneme sahiptir. Markaların, sosyal sorumluluk projeleriyle entegrasyon sağlaması, çevre dostu ve sağlıklı yaşamı teşvik eden yaklaşımlar sergilemesi, sponsorluk anlaşmalarının sadece finansal değil, aynı zamanda toplumsal etki yaratmasına olanak tanır. Etkin bir sponsorluk yönetimi ve finansal yapı, pickleball'un uzun vadeli başarısını güvence altına alacak ve sporun daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak sağlayacaktır.

Medya ve Pazarlama Stratejileri

Pickleball'un küresel çapta hızla büyümesi, medya ve pazarlama stratejilerinin etkin bir şekilde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sporun popülaritesi arttıkça, etkinlik organizatörleri ve spor yöneticileri, sporun görünürlüğünü artırmak ve katılımı teşvik etmek için dijital medya, geleneksel medya ve etkinlik tabanlı pazarlama yöntemlerini benimsemelidirler (Burbach, 2021). Medya ve pazarlama stratejilerinin etkinliği, pickleball'un genişleyen kitlesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, stratejik bir medya kullanımı ve pazarlama planlaması, hem sporun toplumsal kabulünü artırmak hem de organizatörler için finansal fayda sağlamak açısından kritik öneme sahiptir.

Dijital pazarlama ve sosyal medya, günümüz spor pazarlama stratejilerinin en önemli bileşenlerinden biridir. Pickleball gibi genç yaşta popülarite kazanan bir spor, özellikle sosyal medya platformlarında büyük bir izleyici kitlesine ulaşma potansiyeline sahiptir. Etkinliklerin tanıtımı ve marka görünürlüğü için sosyal medya kanallarının kullanımı, yalnızca sporun büyümesine katkı

sağlamakla kalmaz, aynı zamanda katılımcıların etkinliklere olan ilgisini artırır (Ferguson & King, 2022). Instagram, TikTok, Twitter ve YouTube gibi platformlar, etkinliklerin tanıtımında görsel içeriklerin yayılmasını sağlayarak hedef kitleye doğrudan ulaşılmasına olanak tanır. Örneğin, pickleball oyuncuları ve etkinlik organizatörleri, antrenman videoları, maç özetleri ve eğitici içeriklerle kitlesini artırabilmektedir (Meyer & Lutz, 2020).

Sosyal medya etkileşimi, aynı zamanda marka ile tüketici arasında güçlü bir bağ kurar. Etkinlikler öncesi ve sonrası sosyal medya üzerinden yapılan etkileşimler, katılımcıların etkinlikler hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını sağlar. Bu durum, etkinliklerin başarısını değerlendirmek ve gelecek etkinlikler için iyileştirmeler yapmak adına değerli veriler sağlar (Smith et al., 2022).

Dijital medya kanallarının yanı sıra, geleneksel medya araçları da pickleball'un tanıtımında önemli bir rol oynamaktadır. Televizyon yayınları, radyo programları ve basılı medya, özellikle yerel veya ulusal düzeyde geniş kitlelere ulaşmak için kullanılabilir. Geleneksel medya, sporun daha geniş yaş grupları tarafından benimsenmesi için etkili bir kanal sunmaktadır (Burbach, 2021). Özellikle büyük çaplı turnuvalar ve uluslararası etkinlikler, televizyon yayınları aracılığıyla dünya çapında daha fazla kişiye ulaşabilir. Bu tür medya işbirlikleri, sponsorluklar ve medya hakları gelirlerinin artırılması açısından da önemli bir strateji sunmaktadır.

Medyanın, pickleball etkinlikleri ile ilgili haberleri ve analizleri yayınlaması, sporun tanıtımı açısından olumlu bir etki yaratabilir. Bununla birlikte, etkinlik organizatörleri, medya ile ilişkilerini güçlendirerek, etkinliklerin izlenebilirliğini artırabilir ve marka değerlerini yükseltebilir (Johnson, 2021).

Pickleball'un pazarlama stratejileri, genellikle hedef kitleye ulaşmak için çeşitli kampanyalar içerir. Pazarlama kampanyalarının başarılı olabilmesi için, sporun potansiyel izleyici kitlesinin doğru bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Pickleball, özellikle gençler, orta yaşlılar ve emeklilik çağındaki bireyler arasında popülerlik kazanmıştır, bu nedenle pazarlama stratejileri, bu demografik gruplara hitap edecek şekilde tasarlanmalıdır (Meyer & Lutz, 2020). Kampanyalar, sosyal medya reklamları, e-posta bültenleri, influencer işbirlikleri ve video içerikler gibi çeşitli dijital pazarlama araçları ile desteklenebilir.

Etkinlik organizatörleri, genellikle pickleball etkinliklerini tanıtan özel indirimler, kampanyalar ve yarışmalar düzenleyerek katılımı teşvik ederler. Ayrıca, marka işbirlikleri ve sponsorluklar aracılığıyla yapılan kampanyalar, etkinliklerin görünürlüğünü artırırken, finansal sürdürülebilirliğe de katkıda bulunur (Ferguson & King, 2022). Örneğin, bir spor markasının pickleball

etkinliğine sponsor olması, etkinliğin pazarlanmasını kolaylaştırabilir ve katılımcılar için ek faydalar sunabilir.

Pickleball'un medya ve pazarlama stratejileri, sporun tanıtımı, katılımın artırılması ve finansal sürdürülebilirliğin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Dijital medya araçları, geleneksel medya kanalları ve pazarlama kampanyaları, etkinlik organizatörlerine geniş kitlelere ulaşma imkanı sunmaktadır. Etkin medya ve pazarlama yönetimi, aynı zamanda sponsorluk anlaşmalarının başarısını artırarak, markalarla güçlü işbirlikleri oluşturulmasına olanak tanır. Bu bağlamda, etkin bir medya stratejisi, pickleball'un uzun vadeli başarısını güvence altına alırken, sporun toplumsal kabulünü ve küresel görünürlüğünü artırır.

Pickleball'un Rekreatif Spor Olarak Önemi

Pickleball, hem eğlenceli bir aktivite hem de etkili bir egzersiz seçeneği sunarak, katılımcılarına fiziksel, psikolojik ve sosyal faydalar sağlamaktadır. Bu spor, özellikle yaşlı bireyler ve yeni başlayanlar için düşük etkili bir seçenek sunar. Hem gençler hem de yaşlılar için uygun olan bu spor, fiziksel dayanıklılığı artırmak, kas güçlendirmek ve koordinasyonu geliştirmek için ideal bir ortam yaratmaktadır (Meyer & Lutz, 2020). Ayrıca, pickleball gibi rekreatif sporlar, bireylerin sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemelerini teşvik eder ve obezite gibi sağlık sorunlarının önlenmesine yardımcı olabilir (Ferguson & King, 2022).

Pickleball'un sosyal açıdan önemi de büyüktür. Bu spor, katılımcılara bir topluluk içinde sosyalleşme fırsatı sunar. Rekreatif sporların, insanları bir araya getirme ve toplumsal bağları güçlendirme gücü vardır. Pickleball'un, sporculardan aile üyelerine kadar farklı demografik grupları bir araya getirmesi, toplumsal uyum ve sosyal bütünlük açısından önemli bir rol oynamaktadır (Smith et al., 2022). Sosyal etkileşimleri teşvik etmesi, bu sporun sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve psikolojik faydalarını da artırmaktadır. Bunların yanı sıra, pickleball'un rekreatif spor olarak uzun vadeli faydaları da önemlidir. Katılımcılar, sporun sadece eğlenceli yanından fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda fiziksel sağlıklarını iyileştirir ve psikolojik rahatlama sağlar. Uzun süreli spor pratiği, bireylerin yaşam kalitesini artırabilir ve yaşa bağlı sağlık sorunlarını önleyebilir (Burbach, 2021).

SONUÇ

Pickleball, son yıllarda hızla popülerleşen bir spor dalı olarak dikkat çekmektedir. Hem eğlenceli hem de düşük etkili bir spor olarak, çeşitli yaş gruplarından ve yetenek seviyelerinden insanları bir araya getirmekte ve sporun

sosyal, fiziksel ve psikolojik faydalarını deneyimlemelerini sağlamaktadır. Pickleball'un başarısı, birden fazla faktörün birleşiminden kaynaklanmaktadır. Öncelikle, bu sporun kuralları ve ekipman gereksinimleri oldukça basittir. Bunun yanı sıra, hızla gelişen dijital medya ve sosyal medya aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşması, sporun tanınırlığını artırmaktadır (Meyer & Lutz, 2020).

Pickleball'un, geleneksel sporlarla karşılaştırıldığında daha az yer kaplayan ekipmanlara sahip olması ve daha az fiziksel zorluk gerektirmesi, onu daha erişilebilir kılmaktadır. Bu da, özellikle fiziksel olarak daha aktif olmak isteyen ancak ağır sporlara katılamayan bireyler için cazip bir seçenek haline getirmektedir (Ferguson & King, 2022). Bununla birlikte, pickleball'un sosyal etkileşimleri teşvik etmesi ve topluluk oluşturma potansiyeli de onu bir rekreatif spor olarak daha çekici kılmaktadır. Katılımcılar, sadece fiziksel aktivite yapmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal bağlantılar kurarak topluluklarını güçlendirmektedirler (Johnson, 2021). Ancak, pickleball'un büyümesiyle birlikte karşılaşılan bazı zorluklar da bulunmaktadır. Bu sporun geleneksel sporlar karşısındaki algılanan değeri, hâlâ bir miktar küçümsenmektedir. Bunun yanında, etkinlik organizasyonlarının sürdürülebilirliğini sağlamak için yeterli finansal ve lojistik destek bazen yetersiz kalabilmektedir (Burbach, 2021). Bununla birlikte, doğru medya ve pazarlama stratejileri ile bu sporun daha geniş kitlelere tanıtılması mümkündür. Sonuç olarak, pickleball'un geleceği, doğru stratejilerle ve hedef odaklı bir yaklaşım ile büyük bir potansiyel taşımaktadır.

Öneriler

Pickleball'un gelecekteki büyümesini desteklemek ve daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak için birkaç strateji önerilmektedir:

Eğitim ve Bilinçlendirme Kampanyaları: Pickleball'un tanıtımını artırmak için eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlenebilir. Bu kampanyalar, sporu tanımayan ve daha önce hiç oynamamış kişilere yönelik olmalıdır. Eğitim seminerleri, yerel spor kulüpleri ve okul programları aracılığıyla, gençlerden yaşlılara kadar geniş bir kitleye ulaşılabilir.

Yerel Altyapı Yatırımları: Pickleball'un daha yaygın hale gelmesi için yerel altyapı yatırımlarına ihtiyaç vardır. Belediyeler ve spor organizasyonları, daha fazla pickleball sahası ve parkları inşa ederek, bu sporun erişilebilirliğini artırabilirler. Ayrıca, mevcut spor alanlarında pickleball için uygun alanlar oluşturulması, sporun daha fazla kişiye ulaşmasına olanak sağlar (Johnson, 2021).

Medya ve Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi: Dijital medya kullanımını artırarak pickleball'un daha geniş bir kitleye ulaşması sağlanabilir. Özellikle

sosyal medya platformlarında etkili kampanyalar düzenlenebilir. Ayrıca, geleneksel medya araçlarının da etkin bir şekilde kullanılmasına odaklanılmalıdır (Meyer & Lutz, 2020).

Uluslararası Organizasyonların Desteklenmesi: Uluslararası düzeyde pickleball turnuvaları ve organizasyonlar düzenlemek, sporun tanıtımını ve yayılmasını hızlandırabilir. Bu tür etkinlikler, medyada daha fazla görünürlük sağlayarak sporun küresel çapta daha geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olabilir (Ferguson & King, 2022).

Sosyal Sorumluluk Projeleri: Pickleball'un sağlık ve toplumsal faydalarını vurgulayan sosyal sorumluluk projeleri oluşturulabilir. Özellikle, yaşlılar için sağlık yararları ve gençler için sosyal bağları güçlendirme fırsatları ön plana çıkarılabilir (Smith et al., 2022). Pickleball'un geleceği oldukça parlak görünmektedir. Ancak, bu potansiyelin gerçekleştirilmesi için doğru stratejiler ve yatırım yapılması gerekmektedir. Medya, altyapı ve eğitim alanlarında yapılacak iyileştirmeler, pickleball'un daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacak ve rekreatif spor olarak önemini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Boss, T. (2024, July 12). Differences between pickleball and tennis [Photograph]. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/toddboss/2024/07/12/differences-between-pickleball-and-tennis/>
- Burbach, J. (2021). The Evolution of Pickleball: From Backyard Game to Global Phenomenon. *Sport Management Review*, 24(4), 545-557.
- European Pickleball Federation. (2023). The expansion of pickleball in Europe. *Journal of Emerging Sports*, 12(1), 78-94.
- Ferguson, P., & King, M. (2022). Analyzing the Social Impact of Pickleball on Community Engagement. *Journal of Sports Social Science*, 19(1), 34-48.
- Fletcher, R., Davis, P., & Stone, J. (2022). Pickleball: The fastest-growing sport and its impact on community engagement. *Journal of Recreational Sports*, 15(2), 123-136.
- Gillett, K., Anderson, L., & Roberts, T. (2021). The role of pickleball in active aging: A social and physical perspective. *Aging and Physical Activity Journal*, 18(4), 87-102.
- International Federation of Pickleball (IFP). (2023). Pickleball rules and regulations. Retrieved from www.ifpickleball.org
- International Pickleball Federation. (2023). Pickleball's Olympic aspirations. *Global Sports Review*, 9(3), 102-119.
- Johnson, A. (2021). Pickleball and Social Connectivity in Local Communities. *Journal of Sports Management*, 35(2), 103-119.
- Jones, M., & Smith, D. (2022). Pickleball strategy and gameplay analysis: A comprehensive study. *Journal of Sports Science*, 15(3), 121-145.
- Jones, R. (2022). Pickleball: A rising sport in North America. *Sports Management Journal*, 18(2), 45-67.
- Market.us. (2024). Pickleball market [Infographic]. Market.us. <https://market.us/report/pickleball-market/>
- Meyer, G., & Lutz, D. (2020). Managing Sports Infrastructure for Emerging Sports: The Case of Pickleball. *Journal of Urban Sport Management*, 13(3), 199-213.
- Öztürk, E., & Kaya, B. (2023). Türkiye'de yeni nesil rekreatif sporlar: Pickleball'un gelişimi üzerine bir değerlendirme. *Spor Bilimleri ve Yönetimi Dergisi*, 11(2), 65-80.
- Pickleball Canada. (2022). Growth and development of pickleball in North America. *Journal of Recreational Sports*, 10(2), 56-78.
- Pickleball Canada. (2022). History and growth of pickleball in Canada. Retrieved from www.pickleballcanada.org

- Sabah. (2021, October 10). Dünya Pickleball Günü İstanbul etkinliği Marmara Üniversitesi'nde gerçekleştirilecek [Photograph]. Sabah. <https://www.sabah.com.tr/istanbul/2021/10/10/dunya-pickleball-gunu-istanbul-etkinligi-marmara-universitesinde-gerceklesecek>
- Smith, C., Miller, D., & Roberts, R. (2022). Sustainability Practices in Sport Event Management: A Pickleball Case Study. *International Journal of Sports Sustainability*, 5(1), 22-38.
- Sørensen, P., Müller, T., & Hansen, K. (2021). Sports facility adaptation and the rise of pickleball: A case study in urban recreation planning. *Urban Sports Management Review*, 14(3), 203-219.
- Stewart, B., & Hall, T. (2023). Developing Professional Leagues for Emerging Sports: The Case of Pickleball. *Sports Industry Journal*, 8(2), 88-102.
- USA Pickleball. (2023). History and growth of pickleball. Retrieved from www.usapickleball.org
- USA Pickleball. (2023). Pickleball Participation Growth Report. Retrieved from <https://www.usapickleball.org>.
- White, D., & Taylor, J. (2021). Sponsorship and Branding in Pickleball: Trends and Challenges. *Journal of Sports Marketing*, 12(3), 54-69.